

PROGRAMACIÓN
DEPARTAMENTO DE FILOSOFÍA

IES LAXEIRO
CURSO 2020-21

Mª ASCENSIÓN RODRIGUEZ CASANOVA
MANUEL IGREXAS RODRÍGUEZ - XEFE DEPARTAMENTO

ÍNDICE:

PROGRAMACIÓN VALORES ÉTICOS	3
PROGRAMACIÓN FILOSOFÍA 1º BACHARELATO	52
PROGRAMACIÓN FILOSOFÍA 4º ESO	92
PROGRAMACIÓN PSICOLOGÍA 2º BACHARELATO	126
PROGRAMACIÓN HISTORIA DA FILOSOFÍA 2º BACHARELATO	157

PROGRAMACIÓN VALORES ÉTICOS

- 1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN**
- 2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS BÁSICAS**
- 3. OBXECTIVOS**
- 4. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE (TEMPORALIZACIÓN-MÍNIMOS-INSTRUMENTOS)**
- 5. METODOLOXÍA**
- 6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS**
- 7. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN (AVALIACIÓN-AVALIACIÓN INICIAL -PROMOCIÓN)**
- 8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E PRÁCTICA DOCENTE**
- 9. ACTIVIDADES DE SGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES**
- 10. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE**
- 11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES**
- 12. ESTRATEXIAS PARA A LECTURA E CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR**

1. INTRODUCCIÓN

A materia de Valores Éticos ten como obxectivo básico orientar o alumnado adolescente na escolla do seu proxecto de vida persoal. A orientación de Valores Éticos permitirá que ese proxecto se vaia enchendo de xeito acorde coa racionalidade práctica. Isto supón que o proxecto, por racional, vai requirir virtudes intelectuais como o rigor, a coherencia, a honradez intelectual ou o apego á realidade. Pola dimensión práctica desa racionalidade, o proxecto requirirá que o alumnado vaia construíndo, desde a reflexión, un código ético de valores e normas que determinarán as súas decisións para guiar a súa conduta de tal xeito que realce a súa dignidade persoal e, ao mesmo tempo, permita a súa realización plena e feliz como persoas e a promoción de relacións sociais marcadas polo recoñecemento das outras persoas, o respecto cara a elas, e pola finalidade de alcanzar cotas cada vez maiores de xustiza, tanto no nivel máis próximo á persoa como no nivel global.

No plano didáctico, Valores Éticos contribúe á consecución das competencias clave. Resulta evidente que o obxectivo de alcanzar maiores competencias sociais e cívicas está na súa propia constitución como materia. Pero a reflexión ética tamén require a posta en práctica da competencia comunicación lingüística, pola necesidade de rigor e claridade na exposición das propias ideas, e da capacidade dialóxica para comprender os puntos de vista alleos e aprender deles. Tamén resulta indispensable fomentar tanto a competencia de aprender a aprender como a de sentido da iniciativa e espírito emprendedor, pois ambas inciden na necesidade de crecemento persoal, tanto na orde do exercicio dos procesos cognitivos como na do aprecio pola creatividade, o sentido crítico e o non-estancamento. Para a reflexión ética, ademais, é necesario coñecer e dialogar con pensadores/as que, coas súas teorías antropolóxicas, éticas e políticas, foron moldeando tanto a nosa cultura como os valores de respecto, non-violencia, liberdade, igualdade entre as persoas, solidariedade e pluralismo; valores que son o corazón da Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH). É desde eses valores como tamén se analiza o traballo científico e tecnolóxico, polo que tamén se traballa a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, non desde unha perspectiva substantiva, pero si desde a análise da actividade científico-tecnolóxica como actividade que debe ser acorde a valores éticos universais, tanto nos seus procedementos como nos resultados que dela se poidan obter. Por último, a materia préstase a desenvolver nos alumnos e nas alumnas, tanto en traballos colaborativos como en tarefas individuais, a competencia dixital, que lles permita acceder e seleccionar información, procesala e plasmar as súas creacións en produtos cunha innegable capacidade para a comunicación.

Apúntase, tamén, a oportunidade que brinda a materia para pór en práctica metodoloxías didácticas activas e contextualizadas que faciliten a participación do alumnado en traballos cooperativos, a realización de tarefas, a aprendizaxe baseada en problemas, o estudo de casos, o traballo por retos, etc., metodoloxías todas elas que lle confiren ao alumnado o papel de axente activo da súa propia formación.

Poucas materias afondan no tratamento dos elementos transversais do currículo como a de Valores Éticos, tendo algún deses elementos, como a educación cívica e constitucional, como parte nuclear, e necesitando o concurso dos outros, como a comprensión de lectura, a corrección na expresión oral e escrita, o uso de ferramentas para a comunicación audiovisual e outros elementos de TIC, ou a aposta polo emprendemento como antítese do

estancamento e a pasividade. Pero, ademais, na materia abórdanse temas como o desenvolvemento sustentable, o abuso e o maltrato de persoas con discapacidade, ou o fomento da igualdade de oportunidades, porque nestes e en outros é a reflexión ética a quen ten que orientar a nosa conduta.

O currículo da materia está estruturado en seis bloques temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de fondura diferente. Son os seguintes: "A dignidade da persoa", "A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais", "A reflexión ética", "A xustiza e a política", "Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos" e, por último, "Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía". As diferenzas entre bloques e o ter en conta os diversos momentos do desenvolvemento cognitivo do alumnado nesta etapa foron os motivos determinantes de que, no currículo do primeiro ciclo, os alumnos e as alumnas de primeiro de ESO traballen o referido á personalidade e á súa constitución, a ineludibilidade dos problemas morais e a introdución á reflexión ética e política. En segundo de ESO abórdanse as achegas que, no campo da reflexión moral, fixeron os/as grandes pensadores/as e filósofos/as da historia, así como as conexións necesarias entre o campo da ética, o do dereito e o da política; conexións nas que o concepto de xustiza ocupa un papel central. En terceiro de ESO, curso final do ciclo, os temas atinxen á configuración da vida social e política, pondo como criterio ético básico dunha sociedade xusta o respecto á DUDH e os valores que a conforman, e vendo que tanto a Constitución Española como o Estatuto de Autonomía de Galicia se axustan a este criterio e o enriquecen. No cuarto curso da etapa retómanse xa, pero desde un nivel de afondamento superior, todos os temas que foron xurdindo nos cursos previos, tendo como horizonte que o alumnado, ao final da etapa, estea xa capacitado para levar a cabo o proxecto máis importantes de aqueles nos que se embarcarán: o dunha vida persoal e social digna e satisfactoria.

2. OBXECTIVOS

2.1 OBXECTIVOS DA EDUCACIÓN SECUNDARIA OBRIGATORIA

A ESO contribuirá a desenvolver nos alumnos as capacidades que lles permitan:

a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

o) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.

p) Coñecer e valorar a importancia do uso do noso idioma como elemento fundamental para o mantemento da nosa identidade, e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que nos comunica con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

2.2 COMPETENCIAS CLAVE

A ESO contribuirá a desenvolver nos alumnos as seguintes competencias clave:

- a) Comunicación lingüística (CCL)
- b) Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT)
- c) Competencia dixital (CD)
- d) Aprender a aprender (CAA)
- e) Competencias sociais e cívicas (CSC)
- f) Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)
- g) Conciencia e expresións culturais (CCEC)

2.3. CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS DA MATERIA NA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

1. Formarse unha imaxe axustada de si mesmo, das súas características e posibilidades en relación co seu ámbito familiar, social e cultural e académico, por medio do desenvolvemento de actividades que favorezan o autoconhecimento respecto das súas capacidades, os seus intereses e motivacións.

2. Recoñecer a pluralidade de sociedades e culturas, entendendo e avaliando formas de diversidade e o seu papel respecto do enriquecemento da convivencia.

3. Manifiestar, nos ámbitos de relación e traballo en que se desenvolven, comportamentos que reflectan o recoñecemento e a aceptación do principio de igualdade de oportunidades entre homes e mulleres.
4. Defender activamente a igualdade de dereitos e oportunidades de todas as persoas, rexeitando as situacións de inxustiza e discriminación.
5. Analizar a diversidade de factores que xeran situacións de pobreza e subdesenvolvemento, desigualdade e violación dos dereitos humanos.
6. Valorar os dereitos e obrigas que se derivan da Declaración Universal dos Dereitos Humanos.
7. Progresar, grazas á busca e tratamento de información relacionada coa materia, en especial daqueles trazos que caracterizan o patrimonio común democrático e institucional de todos os galegos e españois, na adquisición de destrezas relacionadas coas tecnoloxías da información e da comunicación co fin de mellorar no desenvolvemento de estratexias de aprendizaxe.
8. Transmitir a información obtida de forma clara e precisa, mostrando o coñecemento da linguaxe propia da materia, mantendo sempre actitudes de tolerancia e respecto cara ás opinións dos demais.
9. Participar en actividades de grupo (diálogos, coloquios, debates, etc.) mantendo sempre unha actitude construtiva, crítica e respectuosa cara aos demais.

3. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE (TEMPORALIZACIÓN, MÍNIMOS E INSTRUMENTOS).

1º ESO

1º TRIMESTRE: BLOQUE : A DIGNIDADE DA PERSOA						
TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO. MÍNIMOS (O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando o seu significado etimolóxico. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Exame escrito	Non é capaz de comprender o seu significado	Presenta bastantes dificultades	Presenta algunha dificultade	Non presenta dificultades
<ul style="list-style-type: none"> VEB1.1.2. Describe as características principais da persoa: substancia independente, racional e libre. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Exame escrito	.Non é capaz de describir o concepto de persoa	Ten moitas dificultades para describir con claridade e coherencia o concepto de persoa	Non describe con total claridade e coherencia o concepto de persoa	Describe de forma clara e coherente o concepto de persoa
<ul style="list-style-type: none"> VEB1.1.3. Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, se converte nun "ser moral". 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	Exame escrito	Non explica o concepto de dignidade nin o relaciona coa moral	Explica de xeito moi confuso o concepto de dignidade humana e non o relaciona coa moralidade	Non explica de forma totalmente axeitada o concepto de dignidade humana e a penas o relaciona co feito moral	Explica axeitadamente o concepto de dignidade e valora a súa importancia para a moralidade
<ul style="list-style-type: none"> VEB1.2.1. Coñece información, de fontes diversas, arredor dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, e realiza un resumo coa información obtida. VEB1.2.2. Elabora conclusións sobre a importancia que ten para o/a adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme aos valores éticos libremente elixidos. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSC CSIEE 	Xornal dixital	O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Ten algunhas nocións confusas sobre a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas.	Identifica e comprende as características da adolescencia pero non distingue entre autonomía persoal e autonomía moral.	Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas e argumenta con lóxica acerca da importancia que ten para o adolescente desenvolver a autonomía persoal e moral.
<ul style="list-style-type: none"> VEB1.3.1. Identifica en que consiste a personalidade e os factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno que inflúen na súa construción, e aprecia a capacidade de autodeterminación no ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CSIEE 		O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Identifica algúns dos factores que inflúen na personalidade pero non é capaz de describila.	Comprende o concepto de personalidade e os factores que inflúen nela.	Recoñece que é a personalidade, os seus niveis e que inflúe nela. Recoñece, ademais, que é capaz de

						cambiar aquelas cousas que non lle gustan de si mesmo.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.4.1. Describe e estima o papel relevante da razón e a liberdade para configurar cos seus propios actos a estrutura da súa personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 		O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Albisca a importancia que ten o uso da razón e a liberdade na configuración da propia personalidade . Manexa os conceptos de maneira confusa e sen saber xustificar a devandita importancia.	Describe e estima o papel relevante da razón e a liberdade para configurar cos seus propios actos a estrutura da súa personalidade.	Identifica e valora argumentadamente os valores e hábitos que hai que escoller e entrenar para desenvolver un comportamento ético que, ademais, favorece as relacións persoais
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.4.2. Realiza unha lista dos valores éticos que estima como desexables para integralos na súa personalidade, e explica as razóns da súa elección. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE 					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.5.1. Define a intelixencia emocional e as súas características, valorando a súa importancia na construción moral do ente humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC ▪ CSIEE 		O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Ten nocións confusas das características da intelixencia emocional.	Define adecuadamente o concepto de intelixencia emocional.	Explica en que consisten as emocións e os sentimentos, e como se relacionan coa vida moral, valorando o papel que xoga a intelixencia emocional no desenvolvemento moral do ser humano.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.5.2. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos, e como se relacionan coa vida moral. 						
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.5.3. Atopa, disertando en grupo, a relación entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e automotivación, tales como a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outras 						
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.6.1. Comprende en que consisten as habilidades emocionais que, segundo Goleman, debe desenvolver o ser humano, e elabora un esquema explicativo arredor do tema, en colaboración en grupo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA 		NON ESIXIBLE			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.6.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade cun mesmo, o 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 		NON ESIXIBLE			

respecto á xustiza e a fidelidade aos propios principios éticos, entre outras.						
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.6.3. Emprega a introspección como medio para recoñecer as propias emocións, os sentimentos e os estados de ánimo, coa finalidade de ter un maior control deles e ser capaz de automotivarse, converténdose no dono da propia conduta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSIEE 					NON ESIXIBLE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.7.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a propia identidade e facer de si mesmo/a unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc., nunha palabra, digna de ser apreciada por si mesmo/a. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE 					NON ESIXIBLE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.7.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE 					NON ESIXIBLE
BLOQUE 2: A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS						
TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.1.1. Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 		O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Coñece a definición do ser humano como animal social pero non comprende a súas implicacións.	Explica por que o ser humano é social por natureza e coñece as implicación persoais e morais deste feito.	Explica de maneira argumentada por que o ser humano é un ser social e recoñece por que a súa vida debe estar rexida por uns valores éticos comúns; e tamén a relación entre individuo e sociedade.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.1.2. Discirne e expresa, en pequenos grupos, sobre a influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CD 					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.1.3. Achega razóns que fundamenten a necesidade de establecer uns valores éticos que guíen as relacións interpersoais e utiliza a iniciativa persoal para elaborar, mediante 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE 					

soportes informáticos, unha presentación gráfica das súas conclusións sobre este tema.						
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.2.1. Describe o proceso de socialización e valora a súa importancia na interiorización individual dos valores e as normas morais que rexen a conduta da sociedade en que vive. ▪ VEB2.2.2. Exemplifica, en colaboración en grupo, a influencia que teñen na configuración da personalidade os valores morais inculcados polos axentes sociais, entre eles a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e conclusións, utilizando soportes informáticos. ▪ VEB2.2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional, como medio indispensable para adecuar aos valores éticos universais establecidos na DUDH os costumes, as normas, os valores, etc., do seu medio, rexeitando todo o que atente contra a dignidade do humano e os seus dereitos fundamentais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSC 		O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Coñece o proceso de socialización pero non é capaz de describilo.	Describe o proceso de socialización moral e valora a súa importancia.	Describe o proceso de socialización e valora a súa importancia na interiorización individual dos valores e as normas morais que rexen a conduta da sociedade en que vive. Ademais xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional como medio para adecuar aos valores éticos universais establecidos na DUDH os costumes, as normas, e os valores, do seu medio.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.3.1. Define os ámbitos da vida privada e a pública, así como o límite da liberdade humana, en ambos os casos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 		O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Define de maneira confusa os ámbitos da vida privada e a pública.	Define con claridade os ámbitos da vida privada e a pública.	Distingue os ámbitos da vida privada e a pública, así como o límite da liberdade humana, en ambos casos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.4.1. Comprende a importancia que para Goleman ten a capacidade de recoñecer as emocións alleas e a de controlar as relacións interpersoais, e elabora un resumo esquemático sobre o tema. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA 		O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Valora a intelixencia emocional pero non explica a relación entre as habilidades propias desta e a vida social.	Explica a importancia das habilidades propias da intelixencia emocional en relación coa vida interpersoal.	Explica e valora a importancia que ten a capacidade de recoñecer as emocións alleas e a de xestionar as relacións interpersoais, relacionando con lóxica valores éticos e

						inteligencia emocional.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.5.1. Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido, e adopta como principio moral fundamental, nas relacións interpersoais, o respecto á dignidade das persoas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSIEE 		O alumno non acada o nivel descritos polos indicadores	A penas diferenza as características do comportamento asertivo e non establece relacións con outros comportamentos. Non sempre se mostra respectuoso cos outros	Explica o comportamento asertivo, pero non establece relacións axeitadas entre o a conduta asertiva e outro tipo de condutas. Adopta o respecto como valor fundamental nas relacións interpersoais	Explica e sabe diferenciar o comportamento asertivo e valora o respecto como valor fundamental nas relacións interpersoais
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.5.2. Avisa, nas relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara ao dereito que todos os seres humano teñen a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e nomeadamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 		O alumno carece de empatía e non mostra respecto algún cara os outros	O alumno case nunca se mostra respectuoso nin a penas ten empatía cos outros	O alumno e case sempre respectuoso e mostra case sempre empatía cara os outros	O alumno é respectuoso e mostra empatía cos outros
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais como a empatía, a escoita activa, a interrogación asertiva, etc., coa finalidade de que aprenda a utilizalos de forma natural na súa relación coas demais persoas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL 					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.5.4. Exercita algunhas técnicas de comunicación interpersoal, mediante a 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA 					

realización de diálogos orais, tales como a forma axeitada de dicir non, o disco raiado, o banco de néboa, etc., co obxecto de dominalas e poder utilizalas no momento adecuado.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSIEE 		NON ESIXIBLE			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.6.1. Identifica a adquisición das virtudes éticas como unha condición necesaria para lograr unhas boas relacións interpersoais, entre elas a prudencia, a lealdade, a sinceridade, a xenerosidade, etc. ▪ VEB2.6.2. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, tales como responsabilidade, compromiso, tolerancia, pacifismo, lealdade, solidariedade, prudencia, respecto mutuo, xustiza, etc. ▪ VEB2.6.3. Destaca o deber moral e cívico que todas as persoas teñen de prestar auxilio e socorro a outras cuxa vida, liberdade e seguridade estean en perigo de xeito inminente, colaborando na medida das súas posibilidades a prestar primeiros auxilios, en casos de emerxencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 		O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Valora a importancia das virtudes ética pero non explica satisfactoriamente como inflúen nas relacións interpersoais.	Relaciona o desenvolvemento das virtudes éticas coas boas relacións cos demais.	Explica como o desenvolvemento das virtudes éticas é unha condición necesaria para lograr unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e
BLOQUE 3: A RFLXIÓN ÉTICA						
TEMPORALIZACIÓN. 2º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 4	NIVEL 5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral. ▪ VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CSC 		O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Manexa as nocións de ética e moral pero non as distingue con claridade.	Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral.	Explica as diferenzas entre ética e moral e xustifica razoadamente a importancia da reflexión ética.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.2.1. Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CSC 		O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a	Ten coñecemento dos principais conceptos pero o uso que fai deles é confuso.	Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento	Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento

súas diferenzas e apreciando as consecuencias que estas teñen na vida das persoas.			continuación.		indeterminado e racional do ser humano.	racional e libre do ser humano como fundamento da súa dimensión moral.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e o concepto de persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 		Non establece relacións entre o concepto de persoa e o de liberdade	Presenta dificultades para establecer relacións entre o concepto de liberdade e o de persoa	Describe de forma axeitada a relación entre liberdade e o concepto de persoa.	Describe de forma axeitada a relación entre liberdade e o concepto de persoa e relaciónaa coa intelixencia como instrumento ao servizo da elección moral
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que temos decidido facer. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA 		Non recoñece a importancia da razón na elección moral	Ten dificultades para recoñecer a importancia da razón na elección moral	Recoñece a importancia da razón na elección moral	Recoñece e valora a importancia da razón na elección moral
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.3.3. Analiza algúns factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación, e expón as súas conclusións de forma clara, mediante unha presentación realizada con soportes informáticos e audiovisuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CMCCT 		Non esixible			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.4.1. Explica o que son os valores e as súas principais características, e aprecia a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas. ▪ VEB3.4.2. Procura e selecciona información sobre a existencia de clases de valores: relixiosos, afectivos, intelectuais, vitais, etc. ▪ VEB3.4.3. Realiza, en traballo en grupo, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición usando medios informáticos ou audiovisuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC ▪ CD 		O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Identifica distintos tipos de valores pero non é capaz de explicalos nin de distinguilos con claridade.	Explica o que son os valores e as súas principais características, distinguindo diversas clases deles.	Explica e que son os valores e as súas características, distingue as súas diversas clases e xerarquizaos racionalmente, valorando a súa importancia na vida persoal e social.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.5.1. Explica a diferenza entre os valores éticos e o resto dos valores, e valora a importancia para a persoa dos valores éticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 		Non recoñece a diferenza entre os valores éticos e outro tipo de valores nin lle dá importancia para a vida das persoas	Ten dificultades para explicar axeitadamente a diferenza entre valores éticos e outro tipo de valores	Explica axeitadamente as diferenzas entre os valores éticos e outro tipo de valores	Explica axeitadamente as diferenzas entre os valores éticos e outro tipo de valores e recoñece a súa importancia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.6.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CSIEE 		O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Albisca a importancia dos valores e das normas éticas pero a súa xustificación non é clara.	Coiñece a importancia dos valores e das normas éticas, como guía da conduta individual e social.	Ten conciencia da importancia dos valores e das normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.6.2. Emprende, utilizando a iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e o desenvolvemento dunha campaña no seu medio, co fin de promover o recoñecemento dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social. 						

BLOQUE 4: OS VALORES ÉTICOS, O DEREITO A DUDH E OUTROS TRATADOS INTERNACIONAIS SOBRE DEREITOS HUMANOS

TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE

ESTÁNDARES	CC	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.1.1. Explica e aprecia en que consiste a dignidade que esta declaración recoñece ao ser humano como persoa, posuidora duns dereitos universais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu preámbulo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 		Non relaciona o concepto de dignidade co de dereitos humanos	Presenta dificultades a hora de relacionar a dignidade cos dereitos humanos	Relaciona de forma axeitada a dignidade cos dereitos humanos	Relaciona de forma axeitada a dignidade cos dereitos humanos e valora a importancia desta relación
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.2.1. Dá razóns sobre a orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 		O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Identifica algúns dos problemas que actualmente impiden o exercicio dos dereitos humanos por parte das mulleres e dos nenos.	Coiñece e describe adecuadamente os problemas do exercicio dos dereitos da muller e da infancia en grande parte do mundo.	Explica razoadamente a orixe histórica da discriminación e desigualdade da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que

<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.2.2. Xustifica a necesidade de actuar en defensa dos dereitos da infancia, loitando contra a violencia e o abuso do que nenos e as nenas son vítimas no século XXI, tales como o abuso sexual, o traballo infantil, ou a súa utilización como soldados/as, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CSIEE 					fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero. Tamén coñece as causas das situacións de violencia, abusos e maltratos ás que se vén sometidos moitos nenos no mundo. É consciente da necesidade de defender os dereitos das mulleres e dos nenos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.2.3. Emrende, en colaboración en grupo, a elaboración dunha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero no seu medio familiar, escolar e social, e avalía os resultados obtidos. 						
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.3.1. Indaga, en traballo en colaboración, sobre o traballo de institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos dereitos humanos (Amnistía Internacional, e ONG como Mans Unidas, Médicos sen Fronteiras e Cáritas, entre outros), e elabora e expresa as súas conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCL 		Non esixible			

2º ESO

BLOQUE 1: A DIGNIDADE DA PERSOA						
TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO. MÍNIMOS (O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando algunhas definicións achegadas por filósofos/as. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 	-Caderno	Non constrúe un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre	Constrúe de forma escasa un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre	Constrúe de forma suficiente un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre	Constrúe plenamente un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.2.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa, como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais. ▪ VEB1.2.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento para alcanzar fins alleos a ela. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> -Exame -Caderno -Debate 	<p>Non identifica os conceptos de heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da persoa, coa finalidade de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral</p>	<p>A penas identifica os conceptos de heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da persoa, coa finalidade de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral</p>	<p>Identifica suficientemente os conceptos de heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da persoa, coa finalidade de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral</p>	<p>Identifica plenamente os conceptos de heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da persoa, coa finalidade de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.3.1. Sinala en que consiste a virtude e as súas características en Aristóteles, indicando a súa relación cos actos, os hábitos e o carácter. ▪ VEB1.3.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano, identifica algunhas destas e ordénaas segundo un criterio racional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> -Exame -Caderno 	<p>Non entende a relación entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter, mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas, pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade</p>	<p>Entende de forma escasa a relación entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter, mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas, pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade</p>	<p>Entende suficientemente a relación entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter, mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas, pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade</p>	<p>Entende plenamente a relación entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter, mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas, pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade.</p>

BLOQUE 2: A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS

TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE

ESTÁNDARES	CC	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4

<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.1.1. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, e expón as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informática. ▪ VEB2.1.2. Reflexiona arredor do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos, e expón as súas posibles solucións fundamentadas eticamente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CCL ▪ CSC ▪ CSIEE 	<p>-TIC</p> <p>-Debate</p>	<p>Non distingue, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social</p>	<p>Distingue de forma escasa, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social</p>	<p>Distingue de forma suficiente, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social</p>	<p>Distingue plenamente, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social.</p>
--	--	----------------------------	--	--	--	--

BLOQUE 3: A REFLEXIÓN ÉTICA
TEMPORALIZACIÓN: 2º TRIMESTRE

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral, no que se refire á súa orixe e á súa finalidade. ▪ VEB3.1.2. Achega razóns que xustifican a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos en que se fundamenta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CSC 	<p>-Exame</p> <p>-Caderno</p>	<p>Non distingue entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas, e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de xeito racional a conduta do ser humano á súa plena realización</p>	<p>Distingue de forma escasa entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas, e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de xeito racional a conduta do ser humano á súa plena realización</p>	<p>Distingue de forma suficiente entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas, e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de xeito racional a conduta do ser humano á súa plena realización</p>	<p>Distingue plenamente entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas, e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de xeito racional a conduta do ser humano á súa plena realización.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.2.1. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola que esta é responsable da súa conduta e das consecuencias desta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSAC 	<p>-Exame</p> <p>-Caderno</p>	<p>Non destaca o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando</p>	<p>Destaca de forma escasa o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento</p>	<p>Destaca de xeito suficiente o significado e a importancia da natureza moral do ser</p>	<p>Destaca plenamente o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de</p>

			conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento	e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento	humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento	desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.2.2. Explica as tres etapas do desenvolvemento moral na persoa, segundo a teoría de Piaget ou a de Kohlberg, e as características propias de cada unha, destacando como se pasa da heteronomía á autonomía moral. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC 					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e os conceptos de persoa e estrutura moral. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> -Exame -Caderno 	Non recoñece que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa, e apreciar o papel da intelixencia e da vontade como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación	Recoñece de forma escasa que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa, e apreciar o papel da intelixencia e da vontade como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación	Recoñece suficientemente que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa, e apreciar o papel da intelixencia e da vontade como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación	Recoñece plenamente que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa, e apreciar o papel da intelixencia e da vontade como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.4.1. Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concretos deles e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria. ▪ VEB3.4.2. Emprega o espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos, tanto na vida persoal como na social. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> -Caderno -Traballo de campo 	Non resalta a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.	Resalta de forma escasa a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.	Resalta suficientemente a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.	Resalta plenamente a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.5.1. Define o concepto de norma e de norma ética, distinguíndoa das normas xurídicas, relixiosas, etc. ▪ VEB3.5.2. Sinala quen foron os sofistas e algúns dos feitos e das razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, destacando as consecuencias que esta ten na vida das persoas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCEC 	<p>-Exame -Caderno</p>	<p>Non establece o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas</p>	<p>Establece de forma escasa o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas</p>	<p>Establece suficientemente o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas</p>	<p>Establece plenamente o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.5.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intelectualismo moral", e explica en que consiste e a postura de Platón ao respecto. ▪ VEB3.5.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral apreciando a vixencia destas teorías éticas na actualidade, e expresa opinións de forma argumentada. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC 					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.6.1. Enuncia os elementos distintivos das "teorías éticas" e argumenta a súa clasificación en éticas de fins e éticas procedementais, e elabora un esquema coas súas características máis destacadas. ▪ VEB3.6.2. Enuncia os aspectos fundamentais da teoría hedonista de Epicuro e os valores éticos que defende, destacando as características que a identifican como unha ética de fins. ▪ VEB3.6.3. Elabora, en colaboración co grupo, argumentos a favor e/ou en contra do epicureísmo, e expón as súas conclusións cos argumentos racionais correspondentes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL ▪ CCEC 	<p>-Exame -Caderno -Debate</p>	<p>Non explica as características e os obxectivos das teorías éticas, así como a súa clasificación en éticas de fins e procedementais, sinalando os principios máis destacados do hedonismo de Epicuro</p>	<p>Explica de forma escasa as características e os obxectivos das teorías éticas, así como a súa clasificación en éticas de fins e procedementais, sinalando os principios máis destacados do hedonismo de Epicuro</p>	<p>Explica suficientemente as características e os obxectivos das teorías éticas, así como a súa clasificación en éticas de fins e procedementais, sinalando os principios máis destacados do hedonismo de Epicuro</p>	<p>Explica plenamente as características e os obxectivos das teorías éticas, así como a súa clasificación en éticas de fins e procedementais, sinalando os principios máis destacados do hedonismo de Epicuro.</p>

<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.7.1. Explica o significado do termo "eudemonismo" e o que para Aristóteles significa a felicidade como ben supremo, e elabora e expresa conclusións. ▪ VEB3.7.2. Distingue os tres tipos de tendencias que hai no ser humano, segundo Aristóteles, e a súa relación co que el considera como ben supremo da persoa. ▪ VEB3.7.3. Achega razóns para clasificar o eudemonismo de Aristóteles dentro da categoría da ética de fins. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCEC ▪ CCL 	<p>-Exame -Caderno</p>	<p>Non Entende os principais aspectos do eudemonismo aristotélico, identificándoo como unha ética de fins e valorando a súa importancia e a vixencia actuais</p>	<p>Entende de forma escasa os principais aspectos do eudemonismo aristotélico, identificándoo como unha ética de fins e valorando a súa importancia e a vixencia actuais</p>	<p>Entende suficientemente os principais aspectos do eudemonismo aristotélico, identificándoo como unha ética de fins e valorando a súa importancia e a vixencia actuais</p>	<p>Entende plenamente os principais aspectos do eudemonismo aristotélico, identificándoo como unha ética de fins e valorando a súa importancia e a vixencia actuais.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.8.1. Fai unha recensión das ideas fundamentais da ética utilitarista: o principio de utilidade, o concepto de pracer, a compatibilidade do egoísmo individual co altruismo universal e a localización do valor moral nas consecuencias da acción, entre outras. ▪ VEB3.8.2. Enumera as características que fan do utilitarismo e do epicureísmo unhas éticas de fins. ▪ VEB3.8.3. Argumenta racionalmente as súas opinións sobre a ética utilitarista. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCEC ▪ CSIEE 	<p>-Caderno</p>	<p>Non comprende os elementos máis significativos da ética utilitarista e a súa relación co hedonismo de Epicuro, clasificándoa como unha ética de fins e elaborando argumentos que apoien a súa valoración persoal arredor desta formulación ética.</p>	<p>Comprende escasamente os elementos máis significativos da ética utilitarista e a súa relación co hedonismo de Epicuro, clasificándoa como unha ética de fins e elaborando argumentos que apoien a súa valoración persoal arredor desta formulación ética.</p>	<p>Comprende de forma suficiente os elementos máis significativos da ética utilitarista e a súa relación co hedonismo de Epicuro, clasificándoa como unha ética de fins e elaborando argumentos que apoien a súa valoración persoal arredor desta formulación ética.</p>	<p>Comprende plenamente os elementos máis significativos da ética utilitarista e a súa relación co hedonismo de Epicuro, clasificándoa como unha ética de fins e elaborando argumentos que apoien a súa valoración persoal arredor desta formulación ética.</p>
<p>BLOQUE 4: A XUSTIZA E A POLÍTICA TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE</p>						
<p>ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE</p>	<p>CCBB</p>	<p>INSTRUMENTOS</p>	<p>INDICADORES DE LOGRO</p>			
			<p>NIVEL 1</p>	<p>NIVEL 2</p>	<p>NIVEL 3</p>	<p>NIVEL 4</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.1.1. Explica e aprecia as razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza. ▪ VEB4.1.2. Utiliza e selecciona información sobre os valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, as diferenzas e as relacións entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CAA 	<p>-Libro de texto -textos -TIC</p>	<p>Non comprende nin valora a importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento de Aristóteles.</p>	<p>Comprende e valora de forma escasa a importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento de Aristóteles.</p>	<p>Comprende e valora suficientemente a importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento</p>	<p>Comprende e valora plenamente a importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento</p>

					de Aristóteles.	de Aristóteles.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.2.1. Elabora, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, sobre a política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educativa ao Estado. ▪ VEB4.2.2. Selecciona e usa información, en colaboración co grupo, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles lle dá á xustiza como valor ético no que se fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben común, e expón as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CD ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	-TIC -Textos	No recoñece nin aprecia a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a perspectiva deste filósofo.	Cofece e aprecia de forma escasa a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a perspectiva deste filósofo.	Cofece e aprecia suficientemente a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a perspectiva deste filósofo.	Cofece e aprecia plenamente a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a perspectiva deste filósofo.

BLOQUE 5: OS VALORES ÉTICOS, O DEREITO, A DUDH, E OUTROS TRATADOS INTERNACIONAIS SOBRE DEREITOS HUMANOS
BLOQUE 6: OS VALORES ÉTICOS E A SÚA RELACIÓN COA CIENCIA E A TECNOLOXÍA
TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE

ESTÁNDARES	CC	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
VEB5.1.1. Procura e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, as semellanzas e os vínculos entre a ética e o dereito	CCL CD	-TIC -Xornais -Revistas divulgación científica	Non sinala a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións	Sinala de forma escasa a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións	Sinala de forma suficiente a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións	Sinala plenamente a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.1.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana (social, económico, político, ético e ecolóxico, etc.). ▪ VEB6.1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de pór límites éticos e xurídicos á investigación práctica, tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo. ▪ VEB6.1.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expor as súas conclusións sobre o tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de xeito argumentado e ordenado racionalmente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CCL ▪ CD ▪ CSIEE 		<p>Non utiliza os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía</p>	<p>Utiliza de forma escasa os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía</p>	<p>Utiliza de forma suficiente os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía</p>	<p>Utiliza plenamente os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía.</p>
---	---	--	--	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodependencia, sinalando os seus síntomas e as súas causas, e estimando as súas consecuencias negativas, como unha adición incontrolada aos dispositivos electrónicos, aos videoxogos e ás redes sociais, que conduce as persoas cara a unha progresiva deshumanización. ▪ VEB6.3.1. Analiza información seleccionada de diversas fontes, coa finalidade de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía, que formulan dilemas morais (utilización de células nai, clonación, euxeñese, etc.), sinalando algúns perigos que estes encerran de prescindir do respecto á dignidade humana e os seus valores fundamentais. ▪ VEB6.3.2. Presenta unha actitude de tolerancia e respecto ante as opinións que se expresan na confrontación de ideas, coa finalidade de solucionar os dilemas éticos, sen esquecer a necesidade de empregar o rigor na fundamentación racional e ética de todas as alternativas de solución formuladas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CSIEE 					
--	---	--	--	--	--	--

3º ESO

BLOQUE 1: A XUSTIZA E A POLÍTICA TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO. MÍNIMOS (O nivel 3 correspóndese cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<p>VEB4.1.1. Fundamenta racionalmente eticamente a elección da democracia como un sistema que está por riba doutras formas de goberno, polo feito de incorporar nos seus principios os valores éticos sinalados na DUDH.</p> <p>▪ VEB4.1.2. Define o concepto de "Estado de dereito" e establece a súa relación coa defensa dos valores éticos e cívicos na sociedade democrática.</p> <p>▪ VEB4.1.3. Describe o significado dos seguintes conceptos e establece a relación entre eles: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc.</p> <p>▪ VEB4.1.4. Explica a división de poderes proposta por Montesquieu e a función que desempeñan o poder lexislativo, o executivo e o xudicial no Estado democrático, como instrumento para evitar o monopolio do poder político e como medio que permite aos cidadáns e ás cidadás o control do Estado.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL 	<p>-Exame</p> <p>-Caderno</p>	<p>O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.</p>	<p>Distingue entre democracia e valores e principios éticos da DUDH pero non fundamenta a primeira nos segundos. Demóstrase algún coñecemento pero falta claridade e lóxica na conexión entre os conceptos manexados.</p>	<p>Argumenta con lóxica que a democracia ten o seu fundamento nos valores e principios éticos contidos na DUDH.</p>	<p>Argumenta con lóxica que a democracia ten o seu fundamento nos valores e principios éticos contidos na DUDH, distingue con claridade as súas características e explica a súa relación cos conceptos de "Estado de dereito" e "división de poderes".</p>
<p>▪ VEB4.2.1. Asume e explica o deber moral e civil que teñen os cidadáns e as cidadás de participar activamente no exercicio da democracia, coa finalidade de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CSIEE 	<p>-Exame</p> <p>-Caderno</p>	<p>O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.</p>	<p>Valora a participación activa dos cidadáns no exercicio da democracia pero non explica porque é un deber ético.</p>	<p>Valora e explica a participación activa dos no exercicio da democracia como un deber ético dos cidadáns.</p>	<p>Valora e explica a participación activa dos no exercicio da democracia como un deber ético dos cidadáns, ao mesmo tempo que distingue os riscos nos</p>

VEB4.2.2. Define a magnitude dalgúns dos riscos que existen nos gobernos democráticos cando non se respectan os valores éticos da DUDH (dexeneración en demagogia, ditadura das maiorías, escasa participación cidadá, etc.) e formula posibles medidas para evitalos						que poden incurrir os gobernos democráticos cando non se respectan os valores éticos da DUDH.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.3.1. Identifica e aprecia os valores éticos máis salientables nos que se fundamenta a Constitución española, e sinala a orixe da súa lexitimidade e a súa finalidade, mediante a lectura comprensiva e comentada do seu preámbulo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC 	-Exame -Caderno	O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Identifica algúns dos valores éticos nos que se basea a Constitución española sen explicar con claridade a súa lexitimidade.	Identifica e aprecia os valores éticos máis salientables nos que se fundamenta a Constitución española.	Valora e explica os fundamentos da Constitución española, identificando os valores éticos dos que parte e os conceptos preliminares que establece
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.3.2. Describe os conceptos preliminares delimitados na Constitución española e a súa dimensión ética (nación española, pluralidade ideolóxica ou papel e funcións atribuídas ás Forzas Armadas), a través da lectura comprensiva e comentada dos artigos 1 ao 9. 						
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.4.1. Sinala e comenta a importancia dos "dereitos e as liberdades públicas fundamentais da persoa" establecidos na Constitución: liberdade ideolóxica, relixiosa e de culto; carácter aconfesional do Estado; dereito á libre expresión de ideas e pensamentos; e dereito á reunión política e á libre asociación, e os seus límites. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	-Exame -Caderno	O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Sinala algúns dos "dereitos e as liberdades públicas fundamentais da persoa" establecidos na Constitución sen explicar o razón da súa importancia.	Distingue e explica a importancia dos "dereitos e as liberdades públicas fundamentais da persoa" establecidos na Constitución, pero falta claridade no manexo dalgúns conceptos.	Distingue, argumenta e valora a importancia dos "dereitos e as liberdades públicas fundamentais da persoa" establecidos na Constitución.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.5.1. Coñece e aprecia na Constitución española a súa adecuación á DUDH, e sinala os valores éticos en que se fundamentan os dereitos e os deberes dos cidadáns e das cidadás, así como os principios reitores da política social e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL 	-Exame -Caderno	Non responde axeitadamente a ningún dos indicadores previamente establecidos	A penas diferenza os principios que rexen a Constitución española e a penas valora os dereitos e deberes que aparecen nela	Coñece os principios que rixen a Constitución española e valora os dereitos e deberes que	Coñece os principios que rexen a Constitución española, valora os dereitos e deberes que aparecen recollidos nela e asume como propio o ben común

<p>económica.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.5.2. Explica e asume os deberes cidadáns que establece a Constitución, e ordénaos segundo a súa importancia, xustificando a orde elixida. ▪ VEB4.5.3. Achega razóns para xustificar a importancia que ten, para o bo funcionamento da democracia, o feito de que os cidadáns as cidadás sexan conscientes non só dos seus dereitos, senón tamén das súas obrigas como un deber cívico, xurídico e ético. ▪ VEB4.5.4. Recoñece a responsabilidade fiscal dos cidadáns e da cidadás, e a súa relación cos orzamentos xerais do Estado como un deber ético que contribúe ao desenvolvemento do ben común. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE 				aparecen nela	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.6.1. Sinala e comenta, a través do traballo colaborativo, os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia recollidos no seu título preliminar. ▪ VEB4.6.2. Identifica e valora as características sinaladas no título I sobre o "poder galego". ▪ VEB4.6.3. Identifica e valora as funcións e as características do Parlamento sinaladas no capítulo I, e da Xunta e a súa Presidencia, segundo o capítulo II. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCL 	<p>-TIC -Debate</p>	<p>O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.</p>	<p>Coñece de maneira precaria algún dos elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia.</p>	<p>Coñece os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia pero a súa explicación carece do rigor necesario.</p>	<p>Coñece e valora os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.7.1. Describe a integración económica e política da UE, o seu desenvolvemento histórico desde 1951, os seus obxectivos e os valores éticos nos que se fundamenta, de acordo coa DUDH. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 			Non esixible		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.7.2. Identifica e aprecia a importancia dos logros alcanzados pola UE e o beneficio que estes supuxeron para a vida dos cidadáns e das cidadás (anulación de 				Non esixible		

fronteiras e restricións alfandegueiras, libre circulación de persoas e capitais, etc.), así como as obrigas adquiridas en diferentes ámbitos (económico, político, da seguridade e a paz, etc.).						
BLOQUE 2: OS VALORES ÉTICOS, O DEREITO, A DUDH, E OUTROS TRATADOS INTERNACIONAIS SOBRE DEREITOS HUMANOS						
TEMPORALIZACIÓN: 2º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO(O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> VEB5.1.1. Busca e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, semellanzas e vínculos existentes entre a Ética e o Dereito, e entre a legalidade e a lexitimidade, elaborando e presentando conclusións fundamentadas. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CD 	-TIC	O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Manexa algúns conceptos pero non establece vinculacións lóxicas entre eles.	Distingue e vincula entre si os conceptos principais pero a súa explicación carece do rigor necesario.	Explica con lóxica a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións, e distingue con claridade o significado dos termos "legalidade" e "lexitimidade"
<ul style="list-style-type: none"> VEB5.2.1. Elabora en grupo unha presentación con soporte dixital sobre a teoría iusnaturalista do dereito, o seu obxectivo e as súas características, identificando na teoría de Locke un exemplo desta no que se refire á orixe das leis xurídicas, a súa validez e as funcións que lle atribúe ao Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> CD CSC 		Non esixible			
<ul style="list-style-type: none"> VEB5.2.2. Destaca e valora, no pensamento sofista, a distinción entre "physis" e "nomos", describindo a súa contribución ao convencionalismo xurídico, e elabora conclusións argumentadas arredor deste tema. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC 	-Exame -Caderno	Non se adecúa a este indicador	A penas establece diferenzas entre "nomos" e "fisis"	Establece diferenzas axeitadas entre "nomos" e "fisis"	Diferenza de forma clara e precisa entre "nomos" e "fisis" e relación co positivismo xurídico

<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.2.3. Analiza información sobre o positivismo xurídico de Kelsen, nomeadamente no relativo á validez das normas e dos criterios que utiliza, especialmente o de eficacia, e a relación que establece entre a ética e o dereito. ▪ VEB5.2.4. Recorre ao espírito emprendedor e á iniciativa persoal para elaborar unha presentación con medios informáticos, en colaboración co grupo, comparando as tres teorías do dereito e explicando as súas conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE 		<p>Non esixible</p>			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.3.1. Explica a función da DUDH como un código ético recoñecido polos países integrantes da ONU, coa finalidade de promover a xustiza, a igualdade e a paz en todo o mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA 	<p>-Exame -Caderno</p>	<p>O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.</p>	<p>Identifica algúns dos obxectivos cos que se creou a ONU e a data en que se asinou a DUDH. A explicación é precaria e manifesta un coñecemento pouco pertinente.</p>	<p>Identifica os obxectivos cos que se creou a ONU e a data en que se asinou a DUDH, e valora a importancia deste feito para a historia da humanidade.</p>	<p>Sinala os obxectivos da creación da ONU e a data en que se asinou a DUDH, e valora a importancia deste feito para a historia da humanidade. Ademais, explica con lóxica a función da DUDH como un código ético universal</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.3.2. Contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que orixinaron a DUDH, entre eles o uso das ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns homes sobre outros, chegando ao extremo do Holocausto xudeu, así como a discriminación e o exterminio de todas as persoas que non pertencesen a unha determinada etnia, a un modelo físico, a unha relixión, a unhas ideas políticas, etc. 						
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.3.3. Sinala os obxectivos da creación da ONU e a data en que se asinou a DUDH, e valora a importancia deste feito para a historia da humanidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC 					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.4.1. Constrúe un esquema sobre a estrutura da DUDH, que se compón dun preámbulo e 30 artigos que poden clasificarse da seguinte maneira: <ul style="list-style-type: none"> - Os artigos 1 e 2 refírense aos dereitos inherentes a todas as persoas: a liberdade, a igualdade, a fraternidade e a non-discriminación. - Os artigos do 3 ao 11 refírense aos dereitos individuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL 	<p>-Caderno</p>	<p>Non responde ao indicador proposto</p>	<p>Ten moitas dificultades para elaborar un mapa conceptual sobre a DUDH</p>	<p>Ten algunha dificultade para elaborar un mapa conceptual sobre os DUDH</p>	<p>Realiza un mapa conceptual axeitado sobre os DUDH</p>

<ul style="list-style-type: none"> - Os artigos do 12 ao 17 establecen os dereitos do individuo en relación coa comunidade. - Os artigos do 18 ao 21 sinalan os dereitos e as liberdades políticas. - Os artigos do 22 ao 27 céntranse nos dereitos económicos, sociais e culturais. - Finalmente, os artigos do 28 ao 30 refírense á interpretación de todos eles, ás condicións necesarias para o seu exercicio e aos seus límites. 						
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.4.2. Elabora unha campaña, en colaboración co grupo, coa finalidade de difundir a DUDH como fundamento do dereito e a democracia, no seu medio escolar, familiar e social. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CSC ▪ CSIEE 		Non esixible			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.5.1. Describe os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos da primeira xeración (dereitos civís e políticos), da segunda xeración (económicos, sociais e culturais) e da terceira (dereitos dos pobos á solidariedade, ao desenvolvemento e á paz). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC 	-Exame -Caderno	O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Describe de maneira incompleta e pouco clara algúns feitos que influíron no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos.	Describe as distintas xeracións de dereitos humanos pero a súa contextualización histórica carece do debido rigor.	Describe e valora con claridade os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico das distintas xeracións dos dereitos humanos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.6.1. Investiga mediante información obtida en distintas fontes, sobre os problemas e os retos da aplicación da DUDH, no que se refire ao exercicio de dereitos civís (destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc.) e dos dereitos políticos (guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados/as políticos/as, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CD ▪ CSC 	-TIC -Xornais	O traballo do alumno non alcanza o nivel descrito por ningún dos indicadores que figuran a continuación.	Identifica algún dos problemas ao que se enfrenta a aplicación da DUDH. Non hai avaliación crítica.	Identifica os principais problemas aos que se enfrenta a aplicación da DUDH pero a súa avaliación crítica non sempre é rigorosa.	Identifica e avalía con xuízo crítico os principais problemas aos que se enfrenta a aplicación da DUDH.
BLOQUE 3: OS VALORES ÉTICOS E A SÚA RELACIÓN COA CIENCIA E A TECNOLOXÍA						
TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO (O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 4	NIVEL 5

<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.1.1. Obtén e selecciona información, traballando en colaboración, dalgúns casos nos que a investigación científica e tecnolóxica non foi guiada nin é compatible cos valores éticos da DUDH, xerando impactos negativos nos ámbitos humano e ambiental, sinalando as causas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CD ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CCL ▪ CSIEE 	<p>-TIC</p>	<p>Non reponde axeitadamente a ningún dos indicadores</p>	<p>A penas recolle información relevante sobre a presenza dos valores éticos na ciencia e a penas establece relacións axeitadas entre o progreso científico e a ética</p>	<p>Selecciona información relevante sobre a presenza dos valores éticos na ciencia e establece relacións axeitadas entre o progreso científico e a ética</p>	<p>Selecciona información relevante sobre o a presenza dos valores éticos na ciencia, estable relacións axeitadas entre o progreso científico e a ética e avalía as consecuencias negativas do avance científico tecnolóxico no mundo</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.1.2. Diserta, colaborando en grupo, sobre a idea de progreso na ciencia e a súa relación cos valores éticos, o respecto á dignidade humana e o seu medio, e elabora e expón conclusións. 						
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.1.3. Selecciona e contrasta información, colaborando en grupo, sobre algunhas das ameazas da aplicación indiscriminada da ciencia e a tecnoloxía para o contorno ambiental e para a vida (explotación descontrolada dos recursos naturais, destrución de hábitats, contaminación química e industrial, choiva ácida, cambio climático, desertificación, etc.). 						

4º ESO

4. CONCRECIÓN CURRICULAR (TEMPORALIZACIÓN-INSTRUMENTOS-AVALIACIÓN-MÍNIMOS ESIXIBLES-INDICADORES DE LOGRO)

BLOQUE 1: A DIGNIDADE DA PERSOA						
TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES	CCBB	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO. MÍNIMOS (O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza. 	CSC	-EXAME	Non Interpreta nin valora a importancia da dignidade da persoa como o valor do que parte e no que se fundamenta a DUDH, subliñando os atributos inherentes á natureza humana e os dereitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida sobre o que deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal.	Interpreta e valora de forma escasa a importancia da dignidade da persoa como o valor do que parte e no que se fundamenta a DUDH, subliñando os atributos inherentes á natureza humana e os dereitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida sobre o que deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal.	Interpreta e valora suficientemente a importancia da dignidade da persoa como o valor do que parte e no que se fundamenta a DUDH, subliñando os atributos inherentes á natureza humana e os dereitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida sobre o que deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal.	Interpreta e valora plenamente a importancia da dignidade da persoa como o valor do que parte e no que se fundamenta a DUDH, subliñando os atributos inherentes á natureza humana e os dereitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida sobre o que deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade. 	CCL					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc. 						

BLOQUE 2: A COMPRESIÓN, O RESPECTO E A IGUALDADE NAS RELACIÓNS INTERPERSOAIS
TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE

ESTÁNDARES	CC	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO(O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
VEB2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.	CAA CCL	-EXAME -XORNAL DIXITAL	Explica, baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre a cidadanía e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven	Explica de forma escasa, baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre a cidadanía e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven	Explica de forma suficiente, baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre a cidadanía e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven	Explica plenamente baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre a cidadanía e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven
VEB2.1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar.						
VEB2.1.3. Elabora unha presentación con soporte informático e audiovisual que ilustre os contidos máis sobresaíntes tratados no tema, e expón as súas conclusións de xeito argumentado.	CCL					
VEB2.2.1. Describe e avalía o proceso de socialización global, mediante o que se produce a interiorización de valores, normas, costumes, etc.	CCL CD CSIIE CCEC CCL	-Exame -Caderno -Debate -Xornal dixital	Non explica en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de comunicación masiva, valorando os seus efectos na vida e no desenvolvemento moral das persoas e	Explica de forma escasa en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de comunicación masiva, valorando os seus efectos na vida e no	Explica de forma suficiente en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de comunicación masiva, valorando os seus efectos na vida e no desenvolvemento	Explica plenamente en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de comunicación masiva, valorando os seus efectos na vida e no desenvolvemento moral das persoas e
VEB2.2.2. Sinala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos neste tema.						

VEB2.2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual.			da sociedade, e reflexionar acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema	desenvolvemento moral das persoas e da sociedade, e reflexionar acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema	moral das persoas e da sociedade, e reflexionar acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema	da sociedade, e reflexionar acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema
VEB2.2.4. Valora a necesidade dunha regulación ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns e as cidadás.						

BLOQUE 3: A REFLEXIÓN ÉTICA
TEMPORALIZACIÓN: 2º TRIMESTRE

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CC	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO(O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
VEB3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.	CSIEE	-Caderno	Non Comprende nin aprecia a importancia que teñen para o ser humano do século XXI as circunstancias que o rodean, salientando os límites que lle imponen e as oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que libremente elixe e que dan sentido á súa existencia.	Comprende e aprecia escasamente a importancia que teñen para o ser humano do século XXI as circunstancias que o rodean, salientando os límites que lle imponen e as oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que libremente elixe e que dan sentido á súa existencia.	Comprende e aprecia de xeito suficiente a importancia que teñen para o ser humano do século XXI as circunstancias que o rodean, salientando os límites que lle imponen e as oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que libremente elixe e que dan sentido á súa existencia.	Comprende e aprecia plenamente a importancia que teñen para o ser humano do século XXI as circunstancias que o rodean, salientando os límites que lle imponen e as oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que libremente elixe e que dan sentido á súa existencia.

VEB3.3.1. Define os elementos distintivos das éticas formais e compáraos cos relativos ás éticas materiais.	CCL CSC	-EXAME ESCRITO	Non Distingue os principais valores éticos nos que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo lle atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental	Distingue de forma escasa as principais valores éticos nos que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo lle atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental	Distingue de forma suficiente os principais valores éticos nos que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo lle atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental	Distingue plenamente os principais valores éticos nos que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo lle atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental
VEB3.3.2. Explica as características da ética kantiana (formal, universal e racional), así como a importancia da súa achega á ética universal.						
VEB3.3.3. Aprecia, na ética kantiana, o seu fundamento na autonomía da persoa como valor ético esencial e a súa manifestación no imperativo categórico e as súas formulacións.						
VEB3.4.1. Identifica a ética do discurso como unha ética formal e describe en que consiste o imperativo categórico que formula, sinalando as similitudes e as diferenzas que posúe co imperativo da ética de Kant.	CAA	-EXAME ESCRITO -TIC	Non Identifica a ética do discurso, de Habermas e de Apel como unha ética formal, que salienta o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para atopar normas éticas xustas.	Identifica de forma escasa a ética do discurso, de Habermas e de Apel como unha ética formal, que salienta o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para atopar normas éticas xustas.	Identifica suficientemente a ética do discurso, de Habermas e de Apel como unha ética formal, que salienta o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para atopar normas éticas xustas.	Identifica plenamente a ética do discurso, de Habermas e de Apel como unha ética formal, que salienta o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para atopar normas éticas xustas.
VEB3.4.2. Utiliza a súa iniciativa persoal e emprendedora para elaborar unha presentación con soporte informático acerca das éticas formais, expresando e elaborando conclusións fundamentadas.	CD CSIEE					
BLOQUE 4: A XUSTIZA E A POLÍTICA						
TEMPORALIZACIÓN: 2º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES	CC	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO (O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4

<p>VEB4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumbran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).</p>	<p>CSC</p>	<p>-Caderno</p>	<p>a democracia enténdea como unha forma de goberno, pero no non como un estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como elemento activo da vida política, colaborando na defensa e na difusión dos dereitos humanos tanto na súa vida persoal como na social.</p>	<p>Concibe de forma escasa a democracia non só como unha forma de goberno, senón como un estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como elemento activo da vida política, colaborando na defensa e na difusión dos dereitos humanos tanto na súa vida persoal como na social.</p>	<p>Concibe de forma suficiente a democracia non só como unha forma de goberno, senón como un estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como elemento activo da vida política, colaborando na defensa e na difusión dos dereitos humanos tanto na súa vida persoal como na social.</p>	<p>Interpreta plenamente a democracia non só como unha forma de goberno, senón como un estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como elemento activo da vida política, colaborando na defensa e na difusión dos dereitos humanos tanto na súa vida persoal como na social.</p>
<p>VEB4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interdependencia, internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.).</p>	<p>CAA CSC</p>	<p>-Debate</p>	<p>Non reflexiona acerca do deber da cidadanía e dos Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e os dereitos humanos, ante o perigo que o fenómeno da globalización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa.</p>	<p>A penas reflexiona acerca do deber da cidadanía e dos Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e os dereitos humanos, ante o perigo que o fenómeno da globalización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa.</p>	<p>Reflexiona suficientemente acerca do deber da cidadanía e dos Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e os dereitos humanos, ante o perigo que o fenómeno da globalización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa.</p>	<p>Reflexiona plenamente acerca do deber da cidadanía e dos Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e os dereitos humanos, ante o perigo que o fenómeno da globalización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa.</p>

VEB4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vixencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.).						
BLOQUE 5: OS VALORES ÉTICOS, O DEREITO E A DECLARACIÓN UNIVERSAL DOS DEREITOS HUMANOS TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO (O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 4	NIVEL 5
VEB5.1.1. Explica a finalidade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia.	CCL	-EXAME TEÓRICO -Caderno -Debate	Non aprecia a necesidade das leis xurídicas no Estado, para garantir o respecto aos dereitos humanos, e disertar acerca dalgúns dilemas morais nos que existe un conflito entre os deberes éticos, relativos á conciencia da persoa, e os deberes cívicos que lle impoñen as leis xurídicas.	Aprecia de forma escasa a necesidade das leis xurídicas no Estado, para garantir o respecto aos dereitos humanos, e disertar acerca dalgúns dilemas morais nos que existe un conflito entre os deberes éticos, relativos á conciencia da persoa, e os deberes cívicos que lle impoñen as leis xurídicas.	Apreciar de forma suficiente a necesidade das leis xurídicas no Estado, para garantir o respecto aos dereitos humanos, e disertar acerca dalgúns dilemas morais nos que existe un conflito entre os deberes éticos, relativos á conciencia da persoa, e os deberes cívicos que lle impoñen as leis xurídicas.	Aprecia e valora a necesidade das leis xurídicas no Estado, para garantir o respecto aos dereitos humanos, e disertar acerca dalgúns dilemas morais nos que existe un conflito entre os deberes éticos, relativos á conciencia da persoa, e os deberes cívicos que lle impoñen as leis xurídicas.

VEB5.1.2. Debate acerca da solución de problemas nos que hai un conflito entre os valores e principios éticos do individuo e os da orde civil, formulando solucións razoadas, en casos como os de desobediencia civil e obxección de conciencia.	CCL CSIEE					
VEB5.2.1. Procura información en internet co fin de definir os principais conceptos utilizados na teoría de Rawls e establece unha relación entre eles (posición orixinal e veo de ignorancia, criterio de imparcialidade e función dos dous principios de xustiza que propón).	CAA CD CCL	-Debate -TIC	Diserta sen mostrar coñecemento acerca da teoría de Rawls baseada na xustiza como equidade e como fundamento ético do dereito, e emitir un xuízo crítico acerca dela	Disertar sen a penas recoñecer a teoría de Rawls baseada na xustiza como equidade e como fundamento ético do dereito, e emitir un xuízo crítico acerca dela	Diserta expresando os trazos máis importantes acerca da de Rawls baseada na xustiza como equidade e como fundamento ético do dereito, e emitir un xuízo crítico acerca dela	Diserta entendendo a teoría de Rawls baseada na xustiza como equidade e como fundamento ético do dereito, e emitir un xuízo crítico acerca dela
VEB5.2.2. Realiza un xuízo crítico acerca da teoría de Rawls e explica a súa conclusión argumentada acerca dela.						
VEB5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar.	CSC	-Caderno -Exame teórico -TIC	Non valorar a DUDH como conxunto de ideais irrenunciáveis, tendo presentes os problemas e as deficiencias na súa aplicación, especialmente no relativo ao ámbito económico e social, indicando a importancia das institucións e os/as voluntarios/as que traballan pola defensa dos dereitos humanos	Valora de forma escasa a DUDH como conxunto de ideais irrenunciáveis, tendo presentes os problemas e as deficiencias na súa aplicación, especialmente no relativo ao ámbito económico e social, indicando a importancia das institucións e os/as voluntarios/as que traballan pola defensa dos dereitos humanos	Valora de forma suficiente a DUDH como conxunto de ideais irrenunciáveis, tendo presentes os problemas e as deficiencias na súa aplicación, especialmente no relativo ao ámbito económico e social, indicando a importancia das institucións e os/as voluntarios/as que traballan pola defensa dos dereitos humanos	Valora plenamente a DUDH como conxunto de ideais irrenunciáveis, tendo presentes os problemas e as deficiencias na súa aplicación, especialmente no relativo ao ámbito económico e social, indicando a importancia das institucións e os/as voluntarios/as que traballan pola defensa dos dereitos humanos

VEB5.3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.).	CCEC					
VEB5.3.3. Empréndese a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc.						
VEB5.4.1. Diserta, en pequenos grupos, acerca da seguridade e a paz como un dereito fundamental das persoas, e aprecia a súa importancia para o exercicio do dereito á vida e á liberdade, elaborando e expresando as súas conclusións (artigo 3 da DUDH).	CCL	-Caderno -TIC -Debate	Non entende a seguridade e a paz como un dereito recoñecido na DUDH (no seu artigo 3) e como un compromiso dos españois e das españolas a nivel nacional e internacional (preámbulo da Constitución española), identificando e avaliando o perigo das novas ameazas que xurdiron nos últimos tempos.	Entende de forma escasa a seguridade e a paz como un dereito recoñecido na DUDH (no seu artigo 3) e como un compromiso dos españois e das españolas a nivel nacional e internacional (preámbulo da Constitución española), identificando e avaliando o perigo das novas ameazas que xurdiron nos	Entende suficientemente a seguridade e a paz como un dereito recoñecido na DUDH (no seu artigo 3) e como un compromiso dos españois e das españolas a nivel nacional e internacional (preámbulo da Constitución española), identificando e avaliando o perigo das novas ameazas que xurdiron nos últimos	Entende plenamente a seguridade e a paz como un dereito recoñecido na DUDH (no seu artigo 3) e como un compromiso dos españois e das españolas a nivel nacional e internacional (preámbulo da Constitución española), identificando e avaliando o perigo das novas ameazas que xurdiron nos

VEB5.4.2. Toma conciencia do compromiso dos españois e das españolas coa paz, como unha aspiración colectiva e internacional recoñecida na Constitución española, e rexeita a violación dos dereitos humanos, amosando solidariedade coas vítimas da violencia.	CSC CD CSC			últimos tempos.	tempos.	últimos tempos.
VEB5.4.3. Empréndese a elaboración dunha presentación, con soporte audiovisual, sobre algunhas das novas ameazas para a paz e a seguridade no mundo actual (terrorismo, desastres ambientais, catástrofes naturais, mafias internacionais, pandemias, ataques cibernéticos, tráfico de armas de destrución masiva, de persoas e de órganos, etc.).						
VEB5.5.1. Coñece, analiza e asume como cidadán ou cidadá os compromisos internacionais realizados por España en defensa da paz e a protección dos dereitos humanos, como membro de organismos internacionais (ONU, OTAN, UE, etc.).	CSC	-Caderno -Debate	Non coñece a misión atribuída na Constitución española ás Forzas Armadas e a súa relación cos compromisos que España ten cos organismos internacionais a favor da seguridade e a paz, reflexionando acerca da importancia do dereito internacional para regular e limitar o uso e as aplicación da forza e do poder.	Coñece de forma escasa a misión atribuída na Constitución española ás Forzas Armadas e a súa relación cos compromisos que España ten cos organismos internacionais a favor da seguridade e a paz, reflexionando acerca da importancia do dereito internacional para regular e limitar o uso e as aplicación da forza e do poder.	Coñece suficientemente a misión atribuída na Constitución española ás Forzas Armadas e a súa relación cos compromisos que España ten cos organismos internacionais a favor da seguridade e a paz, reflexionando acerca da importancia do dereito internacional para regular e limitar o uso e as aplicación da forza e do poder.	Coñece plenamente a misión atribuída na Constitución española ás Forzas Armadas e a súa relación cos compromisos que España ten cos organismos internacionais a favor da seguridade e a paz, reflexionando acerca da importancia do dereito internacional para regular e limitar o uso e as aplicación da forza e do poder.
VEB5.5.2. Explica a importancia da misión das forzas armadas (artigo 15 da lei de defensa nacional) en materia de defensa e seguridade nacional, de dereitos humanos e de promoción da paz, e a súa contribución en situacións de emerxencia e axuda humanitaria, tanto nacionais como internacionais.						
VEB5.5.3. Analiza as consecuencias dos conflitos armados a nivel internacional, apreciando a importancia das organizacións internacionais que promoven e vixían o cumprimento dun dereito internacional fundamentado na DUDH.						

BLOQUE 6: OS VALORES ÉTICOS E A SÚA RELACIÓN COA CIENCIA E A TECNOLOXÍA

TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE

ESTÁNDARES	CC	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO (O nivel correspóndens)e cos mínimos esixibles			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
VEB6.1.1. Utiliza información de forma selectiva para atopar algúns criterios que cumpra ter en conta para estimar a viabilidade de proxectos científicos e tecnolóxicos, considerando a idoneidade ética dos obxectivos que pretenden e a avaliación dos riscos e as consecuencias persoais, sociais e ambientais que a súa aplicación poida ter.	CAA CMCCT CSC CSIEE	-Caderno -TIC	Non identifica criterios que permitan avaliar, de xeito crítico e reflexivo, os proxectos científicos e tecnolóxicos, co fin de valorar a súa idoneidade en relación co respecto aos dereitos e valores éticos da humanidade	Identificar de forma escasa criterios que permitan avaliar, de xeito crítico e reflexivo, os proxectos científicos e tecnolóxicos, co fin de valorar a súa idoneidade en relación co respecto aos dereitos e valores éticos da humanidade	Identifica de forma suficiente criterios que permitan avaliar, de xeito crítico e reflexivo, os proxectos científicos e tecnolóxicos, co fin de valorar a súa idoneidade en relación co respecto aos dereitos e valores éticos da humanidade	Identifica plenamente criterios que permitan avaliar, de xeito crítico e reflexivo, os proxectos científicos e tecnolóxicos, co fin de valorar a súa idoneidade en relación co respecto aos dereitos e valores éticos da humanidade
VEB6.2.1. Comprende e explica a necesidade de apoiar a creación e o uso de métodos de control, e a aplicación dunha ética deontolóxica para científicos/as e tecnólogos/as e, en xeral, para todas as profesións, fomentando a aplicación dos valores éticos no mundo laboral, financeiro e empresarial.	CMCCT CSC CSIEE	-Caderno -TIC	Non estima a necesidade de facer cumprir unha ética deontolóxica a científicos/as, tecnólogos/as e outros/as profesionais.	Estima de xeito escaso a necesidade de facer cumprir unha ética deontolóxica a científicos/as, tecnólogos/as e outros/as profesionais.	Estima de forma suficiente a necesidade de facer cumprir unha ética deontolóxica a científicos/as, tecnólogos/as e outros/as profesionais.	Estima plenamente a necesidade de facer cumprir unha ética deontolóxica a científicos/as, tecnólogos/as e outros/as profesionais.

5. METODOLOXÍA

Traballar de xeito competencial na aula supón un cambio metodolóxico importante. O docente pasa a ser un xestor de coñecemento do alumnado e este adquire un maior grao de protagonismo.

En concreto, na área de Valores Éticos:

Os alumnos e as alumnas deberán desenvolver nesta etapa un pensamento e unha actitude críticos que se sustenten en valores morais e éticos recoñecidos. Por iso se fará fincapé na necesidade de analizar, formular e dar solucións a problemas cun fondo ético.

Desde esta perspectiva, a liña metodolóxica que rexerá as accións docentes nesta área desenvolverase a través de métodos activos, indutivos e mixtos; é dicir, métodos eminentemente participativos onde se alterna o traballo individual co traballo en grupo.

A aplicación dos devanditos métodos leva implícita a utilización de estilos de ensino socializadores, cognitivos e creativos, para conseguir que os seus xuízos e eleccións dirixan a súa conduta e as súas relacións sociais cara ao benestar común.

Neste contexto metodolóxico, o estudante convértese en protagonista da súa propia aprendizaxe, mentres que o docente vai cedendo terreo para que o alumnado logre maior autonomía nas súas aprendizaxes e cree estruturas cognitivas que lle permitan un pensamento e un proxecto de vida propios, asumindo de modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e o control acerca da súa propia existencia.

Á súa vez, a transmisión do coñecemento das características que conforman a imaxe persoal farase a partir de aprendizaxes baseadas na experiencia, onde o alumnado percibe a información a través das súas propias experiencias e respectando sempre o desenvolvemento dos diversos estilos de aprendizaxe. Tamén se combinarán técnicas como o ensino recíproco e a discusión guiada con técnicas de visualización, de *role play*.

Este abano de accións docentes permitiralle ao alumnado comprender e interiorizar os valores éticos de forma holística, comprensiva e significativa.

6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Suxerimos o uso dos materiais seguintes:

- O libro do alumnado para a área de Valores Éticos de 4.º ESO.
- A proposta didáctica para Valores Éticos de 4.º ESO.
- Os cadernos de estratexias metodolóxicas.

- As monografías didácticas.
- A web do profesorado.
- A web do alumnado e da familia.

7. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN (AVALIACIÓN AVALIACIÓN INICIAL-PROMOCIÓN)

A avaliación da aprendizaxe do alumnado será continua e diferenciada segundo as materias, terá un carácter formativo e será un instrumento para a mellora tanto dos procesos de ensino como dos procesos de aprendizaxe.

1. INSTRUMENTOS PARA A AVALIACIÓN

Os instrumentos ou sistemas de avaliación que se van empregar para avaliar ao alumnado son:

- Actividades de composición, como redaccións, disertacións, debates, comentario de texto, etc.
- Actividades de libro aberto.
- Actividades orais.
- Traballos complementarios.
- Probas obxectivas escritas (exame): cuestións nas que hai que xustificar as respostas e resolución de exercicios e problemas.

Nestes instrumentos de avaliación estarán presentes os seguintes tipos de actividades:

- **Actividades conceptuais.** Nelas os alumnos e alumnas irán substituíndo de forma progresiva as súas ideas previas polas desenvolvidas na clase. Deben ser capaces de manexar un vocabulario específico e definir con precisión e claridade os conceptos centrais de cada unidade.
- **Actividades de comentario de texto.** Fundamentalmente, o alumnado debe ser capaz de analizar un texto, identificando o seu tema, tese e ideas secundarias. Para iso, ten que poder expoñer os argumentos ou estruturas de razoamento do texto.
- **Actividades de síntese.** Este tipo de actividades están orientadas á comprensión dos contidos temáticos das diferentes unidades e á reelaboración dos devanditos contidos. O alumnado debería poder entender e expoñer os principais puntos do tema e razoar a partir deles.

- **Actividades de razoamento e argumentación.** Supoñen unha maior autonomía por parte do alumnado, posto que debe elaborar unha idea fundamentada e apoiada nunha serie de argumentos. Esta actividade pode realizarse de forma escrita, como unha redacción, unha toma de postura ante unha tese, etc., ou oralmente, nunha exposición pública ou nun debate.

2. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

- 1) Realizaranse catro avaliacións ao longo do curso, ademais do seguimento individualizado de cada sesión. En primeiro lugar a avaliación inicial, máis tres avaliacións correspondentes aos tres trimestres nos que se divide o curso.
- 2) Os resultados da avaliación das materias expresaranse mediante cualificacións numéricas de cero a dez sen decimais, e consideraranse negativas as cualificacións inferiores a cinco
- 3) Cando a nota sexa decimal redondearase ao número enteiro máis próximo (cara arriba ou cara abaixo); cando o decimal sexa 5, redondearase á alza.
- 4) **A avaliación inicial** consistirá nun texto que trate un tema de actualidade relacionado cos valores éticos: xustiza, ben, solidariedade, respecto etc...(pode ser un artigo, unha noticia, unha imaxe, etc...) sobre o que o alumno terá que realizar unha actividade de comprensión e opinión persoal. A proba terá a cualificación de **satisfactoria** ou **necesita mellorar** e terá un valor orientativo para enfocar a aprendizaxe dos contidos secuenciados nos sucesivos trimestres e as medidas de reforzo e procedementos de aprendizaxe máis axeitados.
A proba da avaliación inicial non pretende avaliar contidos específicos da materia de Valores éticos, aínda que si sería desexable que o alumnado saiba establecer relacións adecuadas con conceptos xa tratados en cursos anteriores, no caso de que o alumnado cursara esta materia. Máis ben, o que se pretende é detectar as nocións previas e capacidades do alumnado para potenciar esas capacidades e dirixir adecuadamente as ideas previas.
- 5) Farase unha proba escrita parcial por trimestre que terá un peso do 40% sobre a nota final da avaliación. Nela incorporaranse diversos instrumentos de avaliación como comentario de texto, actividades de comprensión e argumentación, actividades conceptuais, disertacións, cuestionarios, etc...
- 6) Proponse como tarefa a elaboración dun Dicionario de conceptos, no cal o alumnado irá tratando a temática de cada trimestre. Terán un valor do 40% sobre a nota final da avaliación.
- 7) O traballo diario de comentario de texto, mapas conceptuais (caderno de clase) e participación terá un valor do 20% sobre a nota final da avaliación.

- 8) Cando o alumno/a non obteña unha avaliación positiva nunha avaliación adoptaranse medidas de reforzo e recuperación: elaboración de mapas conceptuais, test de autoavaliación, cuestionarios, proba oral, etc...
- 9) Realizarase unha recuperación final en xuño para o alumnado que non lograse superar as sucesivas avaliacións que consistirá nunha proba escrita con actividades relacionadas cos tres bloques de contidos.
- 10) A cualificación final da materia será a media aritmética das cualificacións obtidas nas tres avaliacións.
- 11) A nota da avaliación final non poderá ser inferior á nota da terceira avaliación. A tales efectos farase coincidir as nota da 3ª avaliación coa nota da avaliación final.
- 12) Aos alumnos/as que se comprobe que están copiando na proba escrita ou copiaron algún traballo ou presentación serán invalidados os devanditos instrumentos de avaliación e deberán volver a realízalos.
- 13) Na convocatoria extraordinaria de setembro realizarase unha proba escrita valorada sobre 10. Avaliaranse os estándares de aprendizaxes mínimos establecidos na programación.

RESUMO CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

INSTRUMENTOS POR AVALIACIÓN	PORCENTAXE NA NOTA
EXAME ESCRITO	40%
DICCIONARIO DE CONCEPTOS ÉTICOS	40%
PARTICIPACIÓN E TRABALLO DE AULA	20%

8. INDICADORES DE LOGRO PARA A AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN DOCENTE.

Neste apartado pretendemos promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e o desenvolvemento de programación didáctica. Para iso, ao finalizar cada unidade didáctica propónse unha secuencia de preguntas que permitan ao docente avaliar o funcionamento do programado na aula e establecer estratexias de mellora para a propia unidade.

De igual modo, propoñemos o uso dunha ferramenta para a avaliación da programación didáctica no seu conxunto; esta pódese realizar ao final de cada trimestre, para así poder recoller as melloras no seguinte. A devandita ferramenta descríbese a continuación.

ASPECTOS PARA AVALIAR	PARA DESTACAR...	PARA MELLORAR...	PROPOSTAS DE MELLORA PERSOAL
Temporalización das unidades didácticas			
Desenvolvemento dos obxectivos didácticos			
Manexo dos contidos da unidade			
Descritores e desempeños competenciais			
Realización de tarefas			

Estratexias metodolóxicas seleccionadas			
Recursos			
Claridade nos criterios de avaliación			
Uso de diversas ferramentas de avaliación			
Portfolio de evidencias dos estándares de aprendizaxe			
Atención á diversidade			
Interdisciplinariade			

9. ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.

O decreto 86/2015 do 25 de xuño establece que coa finalidade de lles facilitar aos alumnos e ás alumnas a recuperación das materias con avaliación negativa, a consellería con competencias en materia de educación regulará as condicións para que os centros docentes organicen as oportunas probas extraordinarias e os programas individualizados nas condicións que se determinen. Ademais que, os centros docentes deberán organizar as consecuentes actividades de recuperación e a avaliación das materias pendentes.

Na materia de Valores Éticos levaranse as seguintes actuacións en relación ao alumnado coa materia pendente de cursos anteriores:

- Na medida do posible a recuperación de pendentes levarase a cabo por parte do profesor/a que impartiu clases aos alumnos afectados.
- Para recuperar a materia pendente o alumno deberá realizar unha proba escrita e un traballo trimestral referentes aos estándares de aprendizaxe mínimos establecidos na programación.
- A proba escrita terá un valor dun 50% sobre o total da nota.
- O traballo terá un valor dun 50% sobre o total da nota.
- A nota trimestral resultante será a suma dos dous tipos de instrumentos de avaliación. A nota final será a nota media dos tres trimestres.
- Cando a nota sexa decimal redondearase ao número enteiro máis próximo. Cando o decimal sexa 5, redondearase á alza.
- Establecerase unha hora semanal no horario lectivo do profesorado para resolver dúbidas e facer un seguimento do traballo por parte do alumnado.

10.MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

Descrición do grupo despois da avaliación inicial

Á hora de formular as medidas de atención á diversidade e inclusión debemos solicitar, en primeiro lugar, diversa información sobre cada grupo de alumnos e alumnas; como mínimo debe coñecerse a relativa a:

- número de alumnos e alumnas.
- funcionamento do grupo (clima da aula, nivel de disciplina, atención...).
- As fortalezas que se identifican no grupo en canto ao desenvolvemento de contidos curriculares.
- As necesidades que se puidesen identificar; convén pensar nesta fase en como se poden abordar (planificación de estratexias metodolóxicas, xestión da aula, estratexias de seguimento da eficacia de medidas, etc.).
- As fortalezas que se identifican no grupo en canto aos aspectos competenciais.
- Os desempeños competenciais prioritarios que hai que practicar no grupo nesta materia.

- Os aspectos que se deben ter en conta ao agrupar os alumnos e as alumnas para os traballos cooperativos.
- Os tipos de recursos que se necesitan adaptar no nivel xeral para obter un logro óptimo do grupo.

Necesidades individuais

A avaliación inicial facilítanos non só coñecemento acerca do grupo como conxunto, senón que tamén nos proporciona información acerca de diversos aspectos individuais dos nosos estudantes; a partir dela poderemos:

- Identificar os alumnos ou as alumnas que necesitan un maior seguimento ou personalización de estratexias no seu proceso de aprendizaxe. (Débese ter en conta aquel alumnado con necesidades educativas, con altas capacidades e con necesidades non diagnosticadas, pero que requiran atención específica por estar en risco, pola súa historia familiar, etc.).
- Saber as medidas organizativas que cómpre adoptar. (Planificación de reforzos, situación de espazos, xestión de tempos grupais para favorecer a intervención individual).
- Establecer conclusións sobre as medidas curriculares a adoptar, así como sobre os recursos que se van empregar.
- Analizar o modelo de seguimento que se vai utilizar con cada un deles.
- Acoutar o intervalo de tempo e o modo en que se van avaliar os progresos destes estudantes.
- Fixar o modo en que se vai compartir a información sobre cada alumno ou alumna co resto de docentes que interveñen no seu itinerario de aprendizaxe; especialmente, co titor.

11.ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

As actividades complementarias e extraescolares teñen como finalidade reforzar e axudar á consecución dos obxectivos e competencias propostos en relación aos diferentes bloques de contidos.

Propoñemos as seguintes actividades complementarias e extraescolares para cada trimestre:

1º Trimestre: visita á delegación de Lalín do xornal “Faro de Vigo”

2º Trimestre: Visita a unha asociación humanitaria do Concello de Lalín

3º Trimestre: Visita ao Concello de Lalín, en concreto á concelleira de asuntos sociais.

12. ESTRATEXIAS PARA A LECTURA E CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR

Para a materia de Valores éticos propoñemos os seguintes libros de lectura voluntaria:

- F. Savater: *Ética para o meu fillo*. Ariel Editorial
- J. L. Nncy: *Justo imposible*. Proteus Editorial.
- J. Sierra i Fabra, *La piel de la memoria*
- J. Sierra i Fabra, *Campos de fresas*
- S. Collins, *Los juegos del hambre*
- D. Safier, *Maldito karma*
- R. Sharma, *El monje que vendió su ferrari*
- V. Roth, *Divergente*
- J. Boyne, *El niño con el pijama de rayas*
- K. Hosseini, *Cometas en el cielo*
- G. Orwell, *A revolta dos animais*. Positivas.
- J. Saramago, *Ensayo sobre la ceguera*
- G. Trespaderne, *Los caminos de la felicidad*

PROGRAMACIÓN FILOSOFÍA 1º BACHARELATO

- 1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN**
- 2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS BÁSICAS**
- 3. OBXECTIVOS**
- 4. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE (TEMPORALIZACIÓN-MÍNIMOS-INSTRUMENTOS)**
- 5. METODOLOXÍA**
- 6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS**
- 7. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN (AVALIACIÓN-AVALIACIÓN INICIAL -PROMOCIÓN)**
- 8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E PRÁCTICA DOCENTE**
- 9. ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES**
- 10. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE**
- 11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES**
- 12. ESTRATEXIAS PARA A LECTURA E CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR**

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

A través da UNESCO, a ONU alenta os seus estados membros a traballar na promoción, no fortalecemento e na extensión da filosofía en todos os niveis do ensino, porque a sociedade democrática, formada por unha pluralidade diversa de persoas e comunidades, proxectos e intereses, demanda un pensamento racional que axude a comprender o mundo complexo que nos rodea e proporcione instrumentos para edificar unha sociedade libre, igual e xusta.

A UNESCO considera que a materia de Filosofía, o saber máis antigo de Europa, é a ferramenta adecuada que debe servir a este fin. A filosofía forma unha cidadanía reflexiva, lúcida, participativa, amante das institucións democráticas e con habilidades prácticas na resolución dos problemas específicos das sociedades democráticas avanzadas.

A materia de Filosofía capacita o alumnado para o exercicio do pensamento crítico e independente, co que alcanzar unha mellor comprensión do mundo globalizado e de si mesmo/a. Grazas a esta materia, os alumnos e as alumas adquiren a aptitude de entretecer unha defensa racional e razoable da súa autonomía, da súa dignidade e dos seus dereitos nun contexto en vías de globalización.

O pensamento filosófico achega os coñecementos teóricos e as destrezas prácticas para entender, analizar e propor solucións aos desafíos intelectuais e morais do século XXI.

Asemade, a materia de Filosofía ofrece os fundamentos conceptuais dos principios e dos valores da paz e da seguridade mundiais: democracia, imperio da lei, dereitos humanos, tolerancia, xustiza, igualdade e liberdade (a UNESCO nomea a Filosofía como "Escola de liberdade" na súa estratexia internacional e no informe de 2007).

Os métodos filosóficos achegan enfoques plurais e contrastados que permiten albiscar saídas aos problemas que afectan a convivencia humana. A aprendizaxe do tratamento racional e dialogado destes asuntos disipa o recurso á violencia e á guerra, e fomenta a paz e a seguridade global e local.

En segundo lugar, a materia de Filosofía impulsa no alumnado o valor da indagación e a reflexión argumentada para descubrir prexuízos, xerar claridade respecto aos obxectivos e ao sentido da vida, valorar a calidade dos argumentos, detectar sofismas e falacias, resistir a presión arbitraria dos/das superiores e dos/das pares, atopar puntos de encontro entre posicións diferentes, humanizar as persoas con quen estamos obrigados/as a convivir. É por iso que o tratamento na aula desta materia ten que facer reflexionar ao alumnado sobre as razóns da presenza maioritariamente masculina na produción filosófica desde as súas orixes, ao tempo que debe dar visibilidade ao pensamento filosófico na muller.

A materia de Filosofía axuda a desmontar os argumentos das condutas baseadas nos valores da dominación e a vontade de poder que provocan crises ecolóxicas, económicas e humanas.

A meditación filosófica esperta no alumnado o interese polas demais persoas, estimula a empatía para imaxinar os problemas que lles afectan e crea a capacidade para se emocionar moralmente.

Mercé ao autoconhecimento que promove a filosofía, o alumnado pode chegar a recoñecer que a fragilidade, a debilidade e a mortalidade non son aspectos negativos e odiosos da existencia humana, senón ocasións para a axuda mutua, a cooperación e a reciprocidade.

En cuarto lugar, grazas aos modelos diversos de pensamento filosófico, a materia de Filosofía estimula a deliberación sosegada sobre as decisións que rexen a vida cotiá individual e colectiva, e impulsa a tomar iniciativas razoables. Nunha sociedade democrática avanzada, o alumnado debe formarse para aplicar o pensamento crítico á análise de principios económicos e políticos, sopesar teorías sobre a liberdade e a xustiza social, recoñecer a interacción dos fenómenos naturais e sociais, avaliar o impacto ético e social da tecnociencia e gozar con autonomía dos produtos artísticos.

A materia de Filosofía proporciona a visión e a comprensión holística necesaria para realizar estas tarefas. O alumnado educado filosoficamente é, daquela, activo, curioso, argumentativo, creativo, comprometido e innovador.

Como se ve, a Filosofía como materia potencia o desenvolvemento das competencias sociais e cívicas, por estar estreitamente vinculadas coa finalidade última de todo o seu proxecto. Pero nesa consecución precisa acudir á competencia en comunicación lingüística, que lle permite ao alumnado tanto a exposición dun pensamento rigoroso e claro como o diálogo frutífero coas demais persoas. A competencia de aprender a aprender maniféstase na obriga intrínseca do facer filosófico de xerar marcos de sentido cada vez máis complexos, globais e enriquecedores que nos permitan tratar cunha realidade plástica, multifacética e omniabarcante, realidade que provoca en nós a moi humana sensación de admiración. E nesa sensación, a Filosofía non está soa, xa que a matemática e a ciencia se nutren da mesma fonte, e a competencia neses saberes cobra máis luz cando se examinan desde o saber que na orixe foi un con eles. Pero non chega a admiración. Con ela aparece a curiosidade que só se comprace cando polo sentido de iniciativa e o espírito emprendedor nos animamos á acción, á creación e á innovación. O mesmo saber require atrevemento, ousadía, iniciativa, como nos lembra Kant. A competencia dixital capacita os alumnos e as alumnas para o uso das novas tecnoloxías que serven para traballar coa materia mesma da razón, o sentido, que se presenta baixo as dúas facetas da información e a comunicación. O percorrido da filosofía polos seus temas e pola súa historia brinda acceso, ao cabo, a un panorama de teorías, pensadores/as, correntes, ideas, argumentos, críticas e preguntas que conforman a trama onde se viñeron tecendo as expresións culturais que nos fan ser o que somos.

Tamén se abordan no currículo de Filosofía varios dos elementos transversais de etapa, os que atinxen basicamente ao espírito emprendedor e ao estudo dos proxectos empresariais, e á influencia que poden ter neles as achegas das ramas da filosofía.

Na materia de Filosofía, todas estas esixencias están aglutinadas en varios bloques temáticos: a especificidade do saber filosófico, o coñecemento humano, a pregunta pola realidade, a condición humana e a racionalidade práctica. A través destes bloques o alumnado coñecerá os interrogantes, os conceptos, as formulacións e as respostas da filosofía aos grandes problemas do saber, o coñecemento, a ciencia, a realidade, a natureza, o ser humano, a acción, a arte, o discurso e a innovación.

Os contidos relacionados coa epistemoloxía, a filosofía da ciencia e da natureza, e a metafísica permiten afondar no coñecemento que o alumnado ten do seu contorno e da súa relación con el. O alumnado desenvolve a competencia para interpretar sucesos, avaliar o seu impacto, localizar as súas causas, anticipar e prever as consecuencias, analizar os factores capaces de transformar a realidade. Así mesmo, invitan o alumnado a exercer o pensamento metódico (na ciencia, na ontoloxía e na metafísica) con rigor e precisión.

Os contidos de antropoloxía, ética e filosofía política dan luz sobre a realidade individual, social e cultural; estimulan a autocomprensión e o autoconhecimento, espertan a capacidade de argumentación moral e política, desenvolven a conciencia normativa e a empatía moral, fomentan o respecto polos dereitos humanos, invitan á participación activa na vida democrática.

Os contidos de filosofía da linguaxe, lóxica, retórica e argumentación serven para educar a interpretación, a expresión, a formulación e a exposición do propio pensamento e do alleo en contextos comunicativos variados (deliberación, negociación, investigación, diálogo, controversia, discusión crítica e conversa informal), empregando con eficacia o razoamento lóxico e respectando as máximas que rexen a conduta racional comunicativa.

Os contidos de estética proxectan o alumnado a comprender, apreciar e valorar con espírito crítico reflexivo, actitude aberta e respectuosa, as diferentes manifestacións culturais e artísticas. A finalidade é apropiarse criticamente dun conxunto de criterios estéticos para estimar o valor da produción cultural e artística e, chegado o caso, producir obras artísticas innovadoras con contido filosófico. Tanto estes contidos curriculares coma o tratamento das competencias clave e dos elementos transversais invitan o profesorado da materia a emprender unha renovación metodolóxica na que os alumnos e as alumnas sexan quen de ocupar o papel activo fundamental que lles corresponde nos procesos de ensino e aprendizaxe: o de persoas autónomas e críticas, sociais e racionais, creativas e prudentes, donas de si e respectuosas coas demais persoas, sabias e felices. O tipo de persoa que a mellor filosofía nos presenta, desde sempre, como ideal humano.

2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS BÁSICAS

Tal e como se describe na LOMCE, todas as áreas ou materias do currículo deben participar no desenvolvemento das distintas competencias do alumnado. Estas, de acordo coas especificacións da lei, son:

- 1.º Comunicación lingüística.
- 2.º Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.
- 3.º Competencia dixital.
- 4.º Aprender a aprender.
- 5.º Competencias sociais e cívicas.
- 6.º Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
- 7.º Conciencia e expresións culturais.

No proxecto de Filosofía para 1.º de Bacharelato potenciouse o desenvolvemento das competencias de comunicación lingüística, conciencia e expresións culturais e as competencias sociais e cívicas. Evidentemente, o resto das competencias tamén foron consideradas nestes materiais, particularmente o fomento da aprendizaxe autónoma (aprender a aprender). Para alcanzar unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, incluíronse actividades de aprendizaxe integradas que lle permitirán ao alumnado avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.

Ademais, cabe recordar que serán os estándares de aprendizaxe avaliábeis, como elementos de maior concreción, observables e medibles, os que, ao poñerse en relación coas competencias clave, permitan graduar o rendemento ou o desempeño alcanzado en cada unha delas.

Comunicación lingüística

Na medida que a filosofía é unha disciplina fundamentalmente racional, discursiva e conceptual, os estudantes deberán practicar a comprensión textual, a definición de termos específicos da materia, a expresión escrita, a adecuación a certos contextos de comunicación e a comunicación oral en debates e argumentacións na clase.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía

Na medida que a filosofía foi historicamente a nai de diferentes disciplinas científicas, e que tamén abordou cuestións como a estrutura do coñecemento científico e das consecuencias da tecnoloxía para a vida humana, esta competencia é crucial neste proxecto. Ademais, a lóxica, como disciplina que vincula filosofía e matemática, recibiu un coidadoso tratamento nunha unidade específica.

Competencia dixital

A competencia dixital trabállase fundamentalmente mediante a análise de produtos audiovisuais, películas en especial, que tratan temas que podemos vincular coas cuestións desenvolvidas en cada unidade. Por outra parte, tamén se intentou fomentar o uso de novas tecnoloxías na exposición didáctica e para iso preparáronse presentacións en formato PPT de cada unidade.

Aprender a aprender

Foméntase a autonomía dos estudantes e o seu desenvolvemento como aprendices capaces de xerar novo coñecemento a partir dos contidos impartidos na clase. Así mesmo, na clase pódense traballar actividades orientadas a crear hábitos de esquematización, resumo e definición, que son básicos para posibilitar a autonomía no estudo.

Competencias sociais e cívicas

A función social da filosofía e a súa vinculación coa teoría da sociedade implican que a reflexión sobre os valores sociais e morais, os hábitos, etc., sexan parte ineludible do labor filosófico. Por unha parte, intentamos presentar nocións e teorías básicas relativas á natureza social do ser humano. Por outra, ademais, pretendeuse cultivar a capacidade de diálogo e entendemento a través de actividades participativas, como o debate.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

Valores como o liderado, a creatividade, a iniciativa persoal ou a autonomía non son alleos á educación filosófica. Capacidades como a argumentación, o razoamento ou a exposición pública están ligadas ao fomento da iniciativa individual. Máis alá destes valores transversais, presentes en todas as unidades, o mundo da empresa e a economía recibe un tratamento específico nestes materiais.

Conciencia e expresións culturais

A importancia da cultura, a arte, a historia, etc., e a necesaria conciencia do seu valor tamén xogan un rol crucial neste proxecto de Filosofía de 1.º de Bacharelato. Mediante a análise de diferentes obras de arte, pretendemos incentivar a conciencia e o gusto estético. Polo demais, a conexión entre a Filosofía e o ámbito da cultura en xeral é evidente, e, por conseguinte, é necesario fomentar unha actitude de respecto, tolerancia e coñecemento do amplo patrimonio cultural que constitúe a nosa forma de vida.

3. OBXECTIVOS

No marco da LOMCE, o bacharelato ten como finalidade proporcionarlle ao alumnado formación, madureza intelectual e humana, coñecementos e habilidades que lle permitan desenvolver funcións sociais e incorporarse á vida activa con responsabilidade e competencia. Así mesmo, capacitará ao alumnado para acceder á educación superior.

Os obxectivos xerais para a materia de filosofía son:

- a) A materia de Filosofía ten como meta que o alumnado sexa capaz de pensar e comprender, abstraéndose racionalmente do campo concreto estudado en cada unha das outras materias, para centrarse naquilo que caracteriza especificamente a filosofía, isto é, reflexionar, razoar, criticar e argumentar, utilizando o modo de preguntar radical e último que lle é propio, sobre os problemas referidos á totalidade da vivencia humana, e iso sen deixar de lado a súa capacidade de transformación e cambio tanto do individuo coma da sociedade.
- b) A filosofía é un modo especial de preguntar e de saber, un xeito de entender e de enfrontarse á realidade que nos rodea, ás circunstancias nas que vivimos e que, en boa medida, nos fan ser e comprender como somos. Por iso, a materia de Filosofía persegue como obxectivo principal a comprensión por parte do alumnado de si mesmo e do seu mundo, dotándoo para iso de ferramentas cognitivas tanto teóricas coma prácticas.
- c) No plano teórico, o alumnado coñecerá os grandes interrogantes, os conceptos especializados e as teorías que intentan dar resposta ás grandes cuestións.
- d) Na súa dimensión práctica, a materia dota de ferramentas como a actitude crítica e reflexiva que lles ensina aos alumnos e alumnas a non admitir ideas que non foron rigorosamente analizadas e evidenciadas, o saber pensar, razoar e argumentar con fundamento, coherencia e de forma autónoma, a habilidade discursiva para dialogar e convencer evitando o pensamento único e dogmático, a capacidade para discernir entre o evidente e o arbitrario, o substancial e o accidental, a xestión creativa das súas capacidades estéticas ou o razoamento moral e político autónomo, coherente e cimentado e, en definitiva, a valorar a capacidade da filosofía como instrumento de innovación e

transformación desde hai máis de 2500 anos; todo iso resúmese na súa vocación orixinaria, o amor ao saber, e iso filosofando, idea clave que se lle debe transmitir ao alumnado desde esta materia e que constitúe o punto de partida.

- e) No ámbito práctico, o estudo da ética e da filosofía política desenvolve a comprensión da realidade individual, cultural e social da man da capacidade normativa e transformadora da filosofía, permitindo realizar razoamentos críticos e dialogantes e fomentando o respecto polos valores universais e a participación activa na vida democrática. Dende os estudos de estética alcánzanse competencias culturais, como o respecto á liberdade de expresión e á diversidade cultural.
- f) Finalmente, a materia debe motivar o alumnado para aprender a aprender, competencia que está na base do amor ao saber, por saber, finalidade que se encarna na Filosofía como en ningunha outra materia e que constitúe o punto de apoio para experimentar e xerar iniciativas persoais, enfrontándose á vida e, en definitiva, crecendo como persoas.

4. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE (TEMPORALIZACIÓN-MÍNIMOS-INSTRUMENTOS-INDICADORES DE LOGRO)

Os estándares de aprendizaxe avaliábeis son especificacións dos criterios de avaliación que permiten definir os resultados de aprendizaxe e que concretan o que o alumnado debe saber, comprender e saber facer en cada disciplina. Deben ser observables, medibles e avaliábeis, e permitir graduar o rendemento ou o logro alcanzado. Deben contribuír a facilitar o deseño de probas estandarizadas e comparables.

BLOQUE 1: CONTIDOS TRASVERSAIS – TEMPORALIZACIÓN 1º 2º 3º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO. MÍNIMOS (O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.1.1. Analiza de xeito crítico textos pertencentes a pensadores/as destacados/as, identifica a problemática e as solucións expostas (distinguindo as teses principais e a orde da argumentación) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA 	Exame lectura	- Non recoñece as ideas máis importantes da lectura.	-Recoñece de forma confusa as ideas máis importantes da lectura.	-Identifica con rigor as ideas máis importantes da lectura.	-Identifica con rigor as ideas máis importantes da lectura.

e relaciona os problemas propostos nos textos co estudado na unidade, e/ou co achegado por outros/as filósofos/as ou correntes, e/ou con saberes distintos da filosofía.			-Non relaciona as ideas coa temática das unidades didácticas	-Non establece relación das ideas coa temática das unidades didácticas	-Non relaciona as ideas coa temática das unidades didácticas	-Relaciona as ideas coa temática das unidades didácticas
<ul style="list-style-type: none"> FIB1.2.1. Argumenta e razoa as súas opinións de forma oral e escrita, con claridade e coherencia, e demostrando un esforzo creativo e educativo na valoración persoal dos problemas filosóficos analizados. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC 	<p>Exame lectura</p> <p>Traballo de investigación</p>	<p>-O alumno manifesta dificultades importantes para explicar as teses defendidas polo autor</p> <p>-O alumno mostra dificultades importantes para elaborar e comprender os puntos clave dos problemas filosóficos</p>	<p>-As explicacións non teñen en conta os conceptos clave e baséanse en aspectos pouco significativos</p> <p>-A hipótese elaborada resulta incompleta. Realiza unha identificación pouco clara e precisa dos elementos clave.</p>	<p>-O alumno usa conceptos clave, pero as súas explicación carecen de rigor</p> <p>-A hipótese elaborada está baseada nun resumo da información do libro de texto. Os razoamentos carecen de achegas propias</p>	<p>-As explicacións son claras, rigorosas e precisas e mostran una comprensión profunda da lectura</p> <p>-Elabora hipóteses completas, identifica correctamente os elementos clave e razoa con precisión, rigor e claridade sobre o tema proposto.</p>
<ul style="list-style-type: none"> FIB1.3.1. Selecciona e sistematiza información obtida tanto de libros específicos como de internet, usando as posibilidades das novas tecnoloxías para consolidar e ampliar a información. 	<ul style="list-style-type: none"> CD CSC 	<p>Traballo investigación</p>	Non selecciona información relevante, non emprega novas tecnoloxías e non está estruturado	Só selecciona algunha información relevante e non emprega as novas tecnoloxías . A penas está estruturado e non saca conclusións axeitadas	Selecciona bastante información relevante e emprega as novas tecnoloxías pero non está ben estruturado nin extrae conclusións axeitadas	<p>-selecciona información relevante</p> <p>-emprega diversas fontes</p> <p>-o traballo ten un soporte informático</p> <p>-O traballo está ben estruturado e extrae conclusións axeitadas</p>
<ul style="list-style-type: none"> FIB1.3.2. Elabora listas de vocabulario de conceptos e comprende o seu significado, aplícaos con rigor e organizaos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	<p>Traballo de aula</p>	Non emprega nunca as ferramentas axeitadas para a comprensión da temática	Emprega de cando en vez ferramentas axeitadas para a comprensión da temática	Emprega case sempre ferramentas axeitadas para a comprensión da temática	Emprega sempre ferramentas axeitadas para a comprensión da temática
<ul style="list-style-type: none"> FIB1.4.1. Elabora con rigor esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas, etc., amosando a comprensión dos eixes conceptuais estudados. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	<p>Traballo de aula</p>	Nunca expresa opinións axeitadas e nunca emprega ferramentas de comprensión axeitadas	Exprésase de cando en vez opinións axeitadas e emprega algunha vez ferramentas axeitadas	Exprésase case sempre opinións axeitadas en base a ferramentas de comprensión axeitadas	Exprésase opinións axeitadas en base á ferramentas de comprensión axeitadas

BLOQUE 2: O SABER FILOSÓFICO

TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	DE	CCB	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
				NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> FIB2.1.1. Recoñece as preguntas e os problemas que veñen caracterizando a filosofía desde a súa orixe, comparando coa formulación doutros saberes, como o científico ou o teolóxico. 		<ul style="list-style-type: none"> CAA 	Exame escrito	-O alumno mostra dificultades importantes para recoñecer os problemas da filosofía e distínguilos doutros saberes.	-A distinción entre filosofía e outros saberes é confusa e non recoñece os aspectos claves dos problemas filosóficos.	-Recoñece correctamente os problemas filosóficos e distíngueos dos outros saberes, pero falta claridade e rigor nas formulacións.	-O recoñecemento dos problemas filosóficos e a distinción doutros saberes son expostos con precisión. Utiliza os conceptos claves con claridade.
<ul style="list-style-type: none"> FIB2.1.2. Explica a orixe do saber filosófico diferenciándoo dos saberes prerracionais, como o mito ou a maxia. 		<ul style="list-style-type: none"> CCEC CSC 	Exame escrito	-As explicacións que realiza manifestan pouca comprensión e coñecemento da orixe da filosofía e a súa diferenza cos saberes prerracionais	.-A comprensión das cuestións filosóficas é superficial. A linguaxe é pouco apropiado e non demostra coñecemento dos argumentos propios do tema.	-O alumno demostra un coñecemento xeral da orixe do saber filosófico e diferénciao dos saberes prerracionais. Presenta problemas de comprensión cos conceptos máis complexos.	-Demostra un coñecemento pertinente do tema, o uso da linguaxe é claro e preciso. É capaz de aplicar eficazmente o coñecemento adquirido.
<ul style="list-style-type: none"> FIB2.2.1. Identifica, relaciona e distingue as vertentes práctica e teórica do labor filosófico, así como as disciplinas que conforman a filosofía. 		<ul style="list-style-type: none"> CAA CSC 	Exame escrito	-A identificación e relación das vertentes e disciplinas da filosofía é insuficiente e inadecuada.	-É capaz de construír algunhas estruturas argumentativas identificando as diferentes disciplinas e vertentes da filosofía pero non hai claridade nin organización nas ideas.	-Presenta as as vertentes e disciplinas da filosofía dunha maneira clara e coherente aínda que mostra problemas na relación entre elas.	-Identifica, relaciona e distingue con rigor e claridade as vertentes e disciplinas da filosofía. Comprende os argumentos e conceptos utilizados.
<ul style="list-style-type: none"> FIB2.3.1. Recoñece as principais problemáticas filosóficas características de cada etapa cultural europea. 		<ul style="list-style-type: none"> CCEC 	Exame escrito	-Demostra dificultade para recoñecer as principais problemáticas filosóficas en cada etapa cultural	-Comprende e coñece algunhas problemáticas filosóficas	-Coñece as problemáticas e relaciónaas coas etapas	-Recoñece as principais problemáticas filosóficas

<ul style="list-style-type: none"> FIB2.3.2. Expresa por escrito as teses fundamentais dalgunhas das correntes filosóficas máis importantes do pensamento occidental. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Exame escrito	-Confunde etapas e problemáticas filosóficas.	-O alumno non é capaz de situar nas etapas culturais correspondentes as problemáticas filosóficas	-Carece de claridade e rigor na terminoloxía utilizada.	-Sitúa as problemáticas filosóficas na súa etapa cultural correspondente. Comprende con claridade a terminoloxía de cada etapa.
<ul style="list-style-type: none"> FIB2.4.1. Comprende e usa con rigor conceptos filosóficos como razón, sentidos, mito, logos, arché, necesidade, continxencia, causa, existencia, metafísica, lóxica, gnoseoloxía, obxectividade, dogmatismo, criticismo, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Exame escrito	-Mostra un baixo coñecemento da terminoloxía filosófica relacionada co sentido e historia da filosofía.	-Manifesta un coñecemento memorístico dalgúns dos conceptos e termos básicos, pero un baixo nivel de comprensión.	-Comprende algúns dos termos e conceptos básicos, pero mostra dificultades de comprensión cos máis abstractos ou complexos, feito que lle impide utilizalos con rigor.	Comprende e utiliza - con rigor os termos e conceptos clave relacionados co sentido e historia da filosofía.
<ul style="list-style-type: none"> FIB2.5.1. Le e analiza de xeito crítico fragmentos de textos breves e significativos sobre a orixe da explicación racional e acerca das funcións e as características do pensamento filosófico, pertencentes a pensadores/as, que identifiquen as problemáticas filosóficas formuladas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Exame escrito	-Aplica métodos de análises de textos pouco elaborados e sistemáticos e elabora conclusións pouco sólidas.	-Aplica de maneira mecánica métodos sistemáticos de análises de textos que conducen a conclusións pouco válidas.	-Analiza textos aplicando métodos sistemáticos; obtén conclusións válidas pero non realiza transferencias á realidade científica actual.	-Analiza en profundidade textos filosóficos e relaciónaos con correntes actuais de pensamento.
BLOQUE 3: O COÑECEMENTO CIENTÍFICO						
TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES	CCB	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> FIB3.1.1. Identifica e expresa de xeito claro e razoado os elementos e as problemáticas que implica o proceso do coñecemento da realidade, como é o dos seus graos, as súas posibilidades e os seus límites. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Exame escrito	-O alumno mostra dificultades importantes para identificar os elementos que conforman o coñecemento.	-A identificación non ten en conta os elementos clave e baséase en aspectos pouco significativos.	-Identifica os conceptos básicos, pero mostra dificultades de razoamento cos máis complexos e, ás veces, falta claridade e rigor.	-A identificación e o razoamento dos elementos, graos, posibilidades e límites son claros e precisos, e mostran comprensión profunda do tema
<ul style="list-style-type: none"> FIB3.2.1. Coñece e explica teorías acerca do coñecemento e a verdade, como son o 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC 	Exame escrito				

idealismo, o realismo, o racionalismo, o empirismo, o perspectivismo, o consenso ou o escepticismo, e contrasta semellanzas e diferenzas entre os conceptos clave que manexan.						
<ul style="list-style-type: none"> FIB3.2.2. Explica e contrasta criterios e teorías sobre a verdade, tanto no plano metafísico como no gnoseolóxico, usando con rigor termos como gnoseoloxía, razón, sentidos, abstracción, obxectividade, certeza, dúbida, evidencia, escepticismo, autoridade, probabilidade, prexuízo, coherencia, adecuación, consenso, incerteza, interese, irracional, etc., e construír un glosario de conceptos de xeito colaborativo, usando internet. 	<ul style="list-style-type: none"> CD CSC 		-O alumno mostra unha gran dificultade para comprender os puntos clave das teorías do coñecemento.	-Manifesta un coñecemento xeral das teorías, pero non pode explicar os conceptos clave nin capta as semellanzas e diferenzas entre unhas e outras.	-Coñece os conceptos xerais das distintas teorías do coñecemento pero non as relaciona entre si.	-Coñece os conceptos clave das teorías, contrasta as súas semellanzas e diferenzas e explicaos con rigor e claridade.
<ul style="list-style-type: none"> FIB3.3.1. Analizar fragmentos de textos breves de Descartes, Hume, Kant, Nietzsche, Ortega y Gasset, Habermas, Popper, Kuhn ou Michel Serres, entre outros. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Exame escrito	-Aplica métodos de análises de textos pouco elaborados e sistemáticos, e desenvolve conclusións pouco sólidas.	-Aplica de maneira mecánica métodos sistemáticos de análises de textos que conducen a conclusións pouco válidas.	-Analiza textos aplicando métodos sistemáticos; obtén case sempre conclusións válidas pero sen suficiente rigor	-Analiza en profundidade e con rigor textos filosóficos sobre o coñecemento humano
<ul style="list-style-type: none"> FIB3.4.1. Explica os obxectivos, as funcións e os principais elementos da ciencia, manexando termos como feito, hipótese, lei, teoría ou modelo. FIB3.4.2. Constrúe unha hipótese científica, identifica os seus elementos e razoa a orde lóxica do proceso de coñecemento. FIB3.4.3. Usa con rigor termos epistemolóxicos como indución, hipotético-dedutivo, método, verificación, predición, realismo, causalidade, obxectividade, relatividade, caos e indeterminismo, entre outros. 	CMCCT	Exame escrito	O alumno manifesta dificultades importantes para explicar os elementos e funcións principais da ciencia. O alumno mostra dificultades importantes para elaborar e comprender os puntos clave das hipóteses científicas. Mostra un coñecemento escaso da terminoloxía filosófica e científica relacionada co coñecemento científico	As explicacións non teñen en conta os conceptos clave e baséanse en aspectos pouco significativos. A hipótese elaborada resulta incompleta. Realiza unha identificación pouco clara e precisa dos elementos clave. Manifesta un coñecemento memorístico de conceptos básicos, pero mostra un nivel de comprensión baixo	O alumno usa os conceptos clave, pero as súas explicacións carecen de rigor. A hipótese elaborada está baseada nun resumo da información do libro de texto. Os razoamentos carecen de achegas propias. Comprende algúns dos termos e conceptos básicos, pero mostra dificultades de comprensión cos	As explicacións son claras, rigorosas e precisas, e mostran unha comprensión profunda do tema. Elabora hipóteses completas, identifica correctamente os elementos clave e razoa con precisión, rigor e claridade sobre o tema proposto. Comprende e utiliza con rigor os termos epistemolóxicos e conceptos relacionados co coñecemento

					máis abstractos ou complexos que lle impide utilízalos con rigor.	científico.
<ul style="list-style-type: none"> FIB3.5.1. Extrae conclusións razoadas sobre a inxerencia humana por transformar e dominar a natureza, pódoo ao servizo do ser humano, así como das consecuencias desta actuación, e participa de debates acerca das implicacións da tecnoloxía na realidade social. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CSC 	Exame escrito	-Os razoamentos e conclusións que realiza manifestan unha baixa comprensión do tema proposto.	-Manifesta unha comprensión xeral do tema, pero non centra os aspectos esenciais nin capta as súas consecuencias nin implicacións na realidade.	Identifica os caracteres e implicacións xerais da tecnoloxía pero non sempre é capaz de establecer relacións entre elas.	-Razoa con precisión, claridade e rigor sobre as consecuencias sociais e epistemolóxicas da tecnoloxía.
<ul style="list-style-type: none"> FIB3.6.1. Analiza fragmentos de textos breves e significativos de pensadores como Aristóteles, Popper, Kuhn, B. Russell, A. F. Chalmers ou J. C. Borrón, entre outros. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT 	Exame escrito	-Aplica métodos de análises de textos pouco elaborados e sistemáticos e elabora conclusións pouco sólidas.	-Aplica de maneira mecánica métodos sistemáticos de análises de textos que conducen a conclusións pouco válidas.	-Analiza textos aplicando métodos sistemáticos; obtén conclusións válidas pero non realiza transferencias á realidade científica actual.	-Analiza en profundidade textos filosóficos acerca da ciencia, a técnica e a filosofía e argumenta con solvencia a postura propia
<ul style="list-style-type: none"> FIB3.7.1. Identifica e reflexiona de forma argumentada acerca de problemas comúns aos campos filosófico e científico, como son o problema dos límites e as posibilidades do coñecemento, a cuestión da obxectividade e a verdade, a racionalidade tecnolóxica, etc. FIB3.7.2. Investiga e selecciona información en internet, procedente de fontes solventes, sobre as problemáticas citadas, e realiza un proxecto de grupo sobre algunha temática que afonde na interrelación entre a filosofía e a ciencia. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CD CSC 	Traballo de aula	-O coñecemento e comprensión das problemáticas da filosofía e da ciencia é insuficiente e inadecuada. -O coñecemento adquirido sobre a interrelación entre ciencia e filosofía é débil incompleto.	-É capaz de identificar algúns problemas comúns da filosofía e do campo científico pero non hai claridade nin organización na argumentación. -Manifesta unha comprensión xeral do tema, pero non centra os aspectos esenciais nin capta as súas implicacións nin as relacións entre os dous campos.	-Obtivo un coñecemento sólido sobre o problemáticas pero mostra problemas para relacionar as ideas e argumentar con rigor e claridade. -Obtivo un coñecemento sólido sobre a relación entre ciencia e filosofía pero cóstalle profundar e argumentar utilizando ideas propias.	-Identifica e reflexiona con precisión, rigor e claridade os problemas filosóficos e científicos. Comprende os argumentos e conceptos utilizados. -Demostra un coñecemento preciso do tema e o uso da linguaxe é claro e rigoroso. Aplica de forma eficaz o coñecemento adquirido.
BLOQUE 4. A REALIDADE						
TEMPORALIZACIÓN: 2º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES DE	CCBB	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			

APRENDIZAXE			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> FIB4.1.1. Coñece o que é a metafísica e usa a abstracción para comprender os seus contidos e a súa actividade, razoando sobre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	Exame escrito	-O coñecemento e comprensión do campo da metafísica é insuficiente e inadecuado.	-A comprensión da metafísica é superficial. O razoamento é pouco apropiado e non demostra coñecemento dos argumentos propios do tema.	-Recoñece correctamente o tema proposto e os seus contidos, pero falta claridade e rigor na abstracción e os razoamentos.	-Coñece claramente que é a metafísica, abstrae correctamente contidos e actividade e é capaz de razoar sobre iso con claridade e precisión.
<ul style="list-style-type: none"> FIB4.2.1. Describe as principais interpretacións metafísicas e os problemas que suscita o coñecemento metafísico da realidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC 	Exame escrito	-As descrições demostran pouca comprensión do tema proposto e dificultade para distinguir as problemáticas da metafísica.	-O alumno demostra unha comprensión superficial das interpretacións propostas. O coñecemento é puramente descritivo.	-Demostra comprensión xeral das interpretacións metafísicas pero presenta problemas para describilos dunha maneira nítida e argumentada	Distingue e describe con claridade a información adquirida sobre o tema. Coñece e utiliza con rigor os elementos fundamentais.
<ul style="list-style-type: none"> FIB4.2.2. Comprende e utiliza con rigor conceptos metafísicos como ser, sistema metafísico, realidade, aparencia, materia e espírito, unidade, dualidade, multiplicidade, devir, necesidade, continxencia, transcendencia, categoría e abstracción, materialismo, espiritualismo, existencialismo ou esencialismo, entre outros. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Exame escrito	-Mostra un baixo coñecemento da terminoloxía esixida relacionada coa filosofía e a explicación da realidade.	-Manifesta un coñecemento memorístico dalgúns dos conceptos e termos básicos, pero un nivel de comprensión escaso.	-Comprende e utiliza os termos e conceptos básicos, pero mostra dificultades na comprensión e utilización dos máis abstractos ou complexos, feito que lle impide manexalos con rigor	-Comprende e utiliza con rigor os termos e conceptos clave relacionados coa filosofía e a explicación da realidade.
<ul style="list-style-type: none"> FIB4.2.3. Realiza unha análise crítica ante teorías metafísicas diverxentes de interpretación da realidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	Exame escrito	-Demostra dificultade para recoñecer as principais teorías metafísicas, manifesta unha comprensión escasa do tema proposto.	-Analiza algunhas teorías metafísicas pero ten un escaso nivel de comprensión e análise crítica.	-Analiza algunhas teorías metafísicas pero ten un escaso nivel de comprensión e análise crítica.	-Analiza criticamente as principais teorías e relacións coa interpretación da realidade. Mostra unha comprensión completa dos elementos clave.
<ul style="list-style-type: none"> FIB4.2.4. Analiza e comprende fragmentos de textos breves e significativos sobre as problemáticas metafísicas que presenta a realidade, de pensadores como Platón, Aristóteles, Tomás de Aquino, Descartes, Marx, Nietzsche, etc., comparando e establecendo semellanzas e diferenzas entre os enfoques, e disertando coherentemente 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	Exame escrito	-Aplica métodos de análises de textos pouco elaborados e sistemáticos e elabora conclusións pouco sólidas.	-Aplica de maneira mecánica métodos sistemáticos de análises de textos que conducen a conclusións pouco válidas.	-Analiza textos aplicando métodos sistemáticos; obtén conclusións válidas pero non realiza transferencias á realidade científica actual.	-Analiza en profundidade textos filosóficos e relacións con correntes actuais de pensamento

sobre as posturas históricas.						
<ul style="list-style-type: none"> FIB4.3.1. Explica e compara dúas das grandes cosmovisións do Universo: o paradigma organicista aristotélico e o modelo mecanicista newtoniano. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT 	Exame escrito	-O alumno mostra dificultades importantes para comprender os puntos clave das cosmovisións estudadas.	-As explicacións non teñen en conta os conceptos clave e baséanse en aspectos pouco significativos.	Incorpóranse os conceptos clave, pero falta precisión, rigor e claridade nas explicacións.	As explicacións e comparacións son claras, rigorosas e precisas e mostran comprensión profunda do tema.
<ul style="list-style-type: none"> FIB4.3.2. Describe os caracteres esenciais das interpretacións relativista e cuántica contemporáneas da realidade, explicando as implicacións filosóficas asociadas a eses caracteres. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT 	Exame escrito	-As descrições que realiza manifestan unha baixa comprensión das teorías relativista e cuántica.	Manifesta unha comprensión xeral das teorías, pero non centra os aspectos esenciais nin capta as súas implicacións filosóficas.	Coñece os caracteres xerais das teorías relativista e cuántica pero non as relaciona con outras implicacións filosóficas.	Coñece os caracteres xerais das teorías relativista e cuántica e as implicacións filosóficas asociadas e descríbese con rigor e claridade.
<ul style="list-style-type: none"> FIB4.3.3. Usa con rigor termos epistemolóxicos e científicos como cosmovisión, paradigma, Universo, natureza, finalismo, organicismo, determinismo, orde, causalidade, conservación, principio, mecanicismo, materia, relatividade, cuántica, espazo, tempo, azar, determinismo, indeterminismo, probabilidade, gaia e caos, entre outros. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT 	Exame escrito	-Mostra un baixo coñecemento da terminoloxía filosófica e científica relacionada co tema.	Manifesta un coñecemento memorístico dalgúns dos conceptos e termos básicos, pero un nivel de comprensión escaso.	Comprende algúns dos termos e conceptos básicos, pero mostra dificultades de comprensión cos máis abstractos ou complexos, feito que lle impide utilizalos con rigor.	Comprende e utiliza con rigor os termos e conceptos clave relacionados coas cosmovisións e a filosofía da natureza.
<ul style="list-style-type: none"> FIB4.4.1. Elabora esquemas, táboas e/ou mapas conceptuais que comparen os caracteres adxudicados historicamente ao Universo, entendido como totalidade do real, contextualizando historicamente e culturalmente cada cosmovisión e ampliando información mediante internet e/ou fontes bibliográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CD 	Traballo de aula	O alumno mostra dificultades importantes para comprender os puntos clave das cosmovisións estudadas.	As sínteses elaboradas resultan incompletas e pouco contextualizadas.	As sínteses comparativas elaboradas baséanse nun resumo da información do libro de texto.	Elabora sínteses completas, contextualizadas e achegando informacións complementarias propias.
<ul style="list-style-type: none"> FIB4.5.1. Analiza textos filosóficos e científicos, clásicos e contemporáneos, que aborden as mesmas problemáticas, e investigar a vixencia das ideas expostas. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT 	Traballo de aula	Aplica métodos de análises de textos pouco elaborados e sistemáticos e elabora conclusións pouco sólidas.	Aplica de maneira mecánica métodos sistemáticos de análises de textos que conducen a conclusións pouco válidas.	Analiza textos aplicando métodos sistemáticos; obtén conclusións válidas, pero non realiza transferencias á	Analiza en profundidade textos filosóficos e relaciónaos con correntes actuais de pensamento.

					realidade científica actual	
<ul style="list-style-type: none"> FIB4.5.2. Reflexiona sobre as implicacións filosóficas que afectan a visión do ser humano en cada cosmovisión filosófico-científica estudada, e argumenta as súas propias ideas de xeito razoado e creativo. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	Traballo de aula	O coñecemento adquirido sobre as cosmovisións é débil e incompleto	Coñece as ideas básicas das cosmovisións estudadas de maneira memorística e moi ligada á material base de estudo.	Reflexiona con solvencia sobre as cosmovisións pero cústalle argumentar utilizando ideas propias	Argumenta, utilizando ideas propias, sobre as implicacións filosóficas das cosmovisións estudadas.
BLOQUE 5: O SER HUMANO DESDE A FILOSOFÍA						
TEMPORALIZACIÓN: 2º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES	CCB	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> FIB5.1.1. Utilizar con rigor vocabulario específico da temática, como evolución, dialéctica, proceso, progreso, emerxencia, azar, selección natural, apto, reduccionismo, creacionismo, evolución cultural, vitalismo, determinismo xenético, natureza e cultura. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Exame escrito	Usa escasa e inadecuadamente a terminoloxía filosófica relacionada coa relación entre natureza e cultura.	Usa de maneira memorística algúns dos conceptos e termos básicos, pero cun baixo nivel de comprensión dos mesmos.	Usa e comprende os termos e conceptos básicos, pero mostra dificultades de comprensión cos máis abstractos ou complexos, feito que lle impide utilízalos con rigor.	Comprende e utiliza con rigor os termos e conceptos clave relacionados coa relación entre natureza e cultura.
<ul style="list-style-type: none"> FIB5.2.1. Coñece e explica as consideracións filosóficas implicadas na teoría da evolución, como a consideración dinámica e dialéctica da vida ou o indeterminismo, entre outras. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT 	Exame escrito	Mostra dificultades importantes para comprender os puntos clave das teorías expostas.	Mostra un coñecemento superficial das consideracións propostas. As explicacións son puramente descritivas e pouco precisas.	Demuestra un coñecemento xeral das teorías filosóficas pero presenta dificultades para explicalas dunha maneira nítida e argumentada.	O alumno coñece e explica con claridade a información adquirida sobre o tema. Distingue e razoa entre as distintas teorías.
<ul style="list-style-type: none"> FIB5.2.2. Analiza fragmentos breves e significativos de E. Morin, K. Popper, R. Dawkins, J. Mosterín, A. Gehlen, M. Harris ou M. Ponty, entre outros. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC 					
<ul style="list-style-type: none"> FIB5.3.1. Identifica e expón en que consiste o compoñente natural innato do ser humano, e a súa relación cos elementos culturais que xorden nos procesos de antropoxénese e humanización, dando lugar á identidade propia do ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CSC 	Exame escrito	O coñecemento e comprensión do tema solicitado é insuficiente e inadecuado.	É capaz de identificar algúns elementos clave, expondo a idea principal pero sen claridade nin organización nas ideas.	Identifica os argumentos principais dunha maneira clara e coherente pero mostra dificultade á hora de relacionar os distintos elementos.	Identifica con rigor e claridade as ideas clave, e expón as relacións que se dan entre estas con precisión. Comprende os argumentos e conceptos utilizados.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.3.2. Diserta sobre o ser humano en tanto que resultado da dialéctica evolutiva entre o xeneticamente innato e o culturalmente adquirido, condición para a innovación e a capacidade creativa que caracterizan a nosa especie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CCEC 	Exame escrito	A disertación demostra dificultades importantes para comprender os puntos clave da dialéctica evolutiva.	Razoa algúns elementos do tema proposto pero mostra un baixo nivel de comprensión e análise crítica.	Realiza unha disertación correcta e demostra un razoamento crítico, pero carece de precisión, claridade e rigor na terminoloxía utilizada.	Diserta criticamente sobre o tema proposto achegando ideas propias aos razoamentos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.3.3. Localiza información en internet acerca das investigacións actuais sobre a evolución humana, e reflicte a información seleccionada e sistematizada de xeito colaborativo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CSC 	Traballo de aula	limitada e insuficiente, o alumno demostra un baixo coñecemento do tema e dificultade para localizar a información nas novas tecnoloxías..	Presenta a información seleccionada de forma mecánica e descritiva, mostra baixa comprensión da información localizada e presentada	Reflicte a información obtida con claridade e precisión das novas tecnoloxías, pero trasladada sen achegas propias das fontes consultadas	Localiza e reflicte a información das novas tecnoloxías de forma clara e precisa. Aplica eficazmente o coñecemento adquirido
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.4.1. Argumenta con coherencia, baseándose nos datos obxectivos aprendidos, sobre as implicacións de adoptar prexuízos etnocéntricos para xulgar os seres humanos e as culturas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	Traballo de aula	O coñecemento adquirido sobre a natureza e a cultura no ser humano é débil e incompleto.	Argumentación débil. Coñece as ideas básicas baseadas nos datos aprendidos de maneira memorística e moi ligada á material base de estudo.	Mostra un coñecemento suficiente das bases do tema estudado pero cústalle argumentar con coherencia utilizando ideas propias.	Argumenta coherentemente sobre as implicacións do etnocentrismo, utilizando ideas propias.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.5.1. Contrasta e relaciona as principais concepcións filosóficas que se viñeron dando historicamente sobre o ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC 	Exame escrito	O alumno mostra dificultades para recoñecer as principais concepcións filosóficas sobre o ser humano. As explicacións que realiza manifestan un baixo coñecemento das concepcións filosóficas sobre o ser humano.	O contraste e a relación entre as distintas concepcións son confusos e non hai claridade nin organización nas ideas. O alumno demostra unha comprensión xeral das concepcións, pero non distingue os aspectos esenciais.	O alumno contrasta as distintas teorías dunha maneira clara e coherente pero ten dificultades para relacionar unhas con outras. Coñece os elementos xerais das concepcións filosóficas sobre o ser humano, pero non as sitúa adecuadamente no seu contexto histórico.	argumentación e as explicacións son claras, rigorosas e precisas, e mostran comprensión profunda das concepcións filosóficas sobre o ser humano. Coñece os caracteres xerais das concepcións propostas, sitúaaas historicamente e descríbeseas con rigor e claridade.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.5.2. Analiza de xeito crítico textos significativos e breves dos grandes pensadores. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 	Exame escrito	Aplica métodos de análises de textos pouco elaborados e sistemáticos e elabora conclusións pouco sólidas.	Aplica de maneira mecánica métodos sistemáticos de análises de textos que conducen a conclusións pouco válidas.	Analiza textos aplicando métodos sistemáticos; obtén conclusións válidas pero non realiza	Analiza en profundidade textos filosóficos e relaciónaos coa consideración actual da persoa.

					transferencias á consideración actual da persoa.	
<ul style="list-style-type: none"> FIB5.5.3. Usa con rigor termos como dualismo e monismo antropolóxico, areté, mente, corpo, espírito, creacionismo, antropocentrismo, teocentrismo, alma, humanismo, persoa, dignidade, sentido, estado de natureza, estado de civilización, existencia, liberdade, emoción, paixón, determinismo, alienación, nihilismo, existencia, inconsciente, morte, historia ou transcendencia, entre outros. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Exame escrito	Mostra un baixo nivel de coñecemento da terminoloxía filosófica relacionada coas concepcións sobre o ser humano e o sentido da existencia.	Manifesta un coñecemento memorístico dalgúns conceptos e termos básicos, pero unha baixa comprensión dos mesmos	Comprende algúns dos conceptos básicos, pero presenta dificultades cos máis abstractos ou complexos, feito que lle impide utilízalos con rigor	Comprende e Utiliza con rigor os termos e conceptos clave sobre as concepcións do ser humano e o sentido da existencia.
<ul style="list-style-type: none"> FIB5.6.1. Contrasta e relaciona as principais concepcións filosóficas que se viñeron dando historicamente no contexto da filosofía occidental sobre o ser humano, coa visión filosófica oriental, o budismo, o taoísmo e o hinduísmo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC 		Non exixible			
<ul style="list-style-type: none"> FIB5.7.1. Diserta, de xeito oral e escrito, sobre as grandes cuestións metafísicas que lle dan sentido á existencia humana. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Traballo de aula	O coñecemento mostrado na disertación sobre as cuestións metafísicas é débil e insuficiente.	O alumno diserta sobre algúns elementos do tema proposto pero mostra un baixo nivel de comprensión e análise.	Analiza de forma sistemática e obtén conclusións válidas pero non achega ideas propias	Diserta criticamente sobre o tema proposto achegando ideas propias aos razoamentos.
<ul style="list-style-type: none"> FIB5.7.2. Argumenta e razoa, de xeito oral e escrito, acerca dos puntos de vista propios sobre o ser humano, desde a filosofía e sobre diferentes temáticas filosóficas relacionadas co sentido da existencia humana. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Traballo de aula Traballo de investigación	Non argumenta razoadamente sobre o ser humano e o sentido da existencia.	Os argumentos que presenta o alumno son débiles. Mostra un coñecemento moi básico e ligado á material base de estudo.	Presenta argumentos sólidos sobre o tema estudado pero cústalle argumentar con coherencia utilizando ideas propias.	Razo a cun coñecemento completo do tema, argumenta a información de forma clara e precisa. Aplica eficazmente o coñecemento adquirido.
<ul style="list-style-type: none"> FIB5.8.1. Coñece as teorías filosóficas da relación entre mente e corpo (monismo, dualismo e emergentismo), e argumenta sobre esas teorías comparando semellanzas e diferenzas, de forma colaborativa. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT 		Non exixible			
BLOQUE 6: A RACIONALIDADE PRÁCTICA						

TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 4	NIVEL 5
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.1.1. Recoñece a función da racionalidade práctica para dirixir a acción humana, aínda recoñecendo os seus vínculos ineludibles coa razón teórica e a intelixencia emocional. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	Exame escrito	O alumno mostra dificultades importantes para recoñecer as funcións e vínculos da racionalidade práctica.	O coñecemento da racionalidade práctica é xeral, e demostra problemas para recoñecer os aspectos claves da racionalidade práctica.	Recoñece correctamente as funcións e vínculos da racionalidade práctica pero falta claridade e rigor nas formulacións.	O recoñecemento das teorías propostas é exposto con precisión, utiliza os conceptos claves con claridade.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.1.2. Explica a orixe da ética occidental no pensamento grego, contrastando, de forma razoada, a concepción socrática coa dos sofistas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC 	Exame escrito	O alumno mostra dificultades importantes para comprender os puntos clave da concepción da ética no pensamento grego	As explicacións non teñen en conta os conceptos clave e baséanse en aspectos pouco significativos tanto da concepción socrática como da sofista.	Incorpóranse os conceptos clave de ambas as concepcións, pero falta rigor nas explicacións.	As explicacións e comparacións son claras, rigorosas, precisas e mostran comprensión profunda das concepcións socrática e sofista
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.2.1. Explica e razoa acerca do obxecto e a función da ética. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	Exame escrito	As explicacións que realiza manifestan un baixo coñecemento do tema proposto.	O alumno demostra unha comprensión xeral do obxecto e función da ética, pero non distingue os aspectos esenciais.	Coñece os elementos xerais do ética pero non sempre razoa adecuadamente sobre o seu obxecto e funcións.	Explica con claridade, rigor e precisión sobre a ética e razoa adecuadamente sobre o seu obxecto e funcións.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.3.1. Expresa de xeito crítico as argumentacións das principais teorías éticas sobre a felicidade e a virtude, razoando as súas propias ideas, e achega exemplos do seu cumprimento e do seu incumprimento. FIB6.3.3. Analiza textos breves dalgúns dos filósofos representantes das principais teorizacións éticas e sobre o desenvolvemento psicolóxico moral do individuo. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE CSC 	Exame escrito Traballo de aula	O alumno mostra dificultades importantes para comprender os puntos clave das teorías éticas.	As ideas expresadas resultan incompletas e pouco argumentadas.	Nos razoamentos elaborados, que son correctos, as ideas propias son escasas.	Expresa correcta e criticamente os argumentos achegando ideas propias aos razoamentos.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.3.4. Usa con rigor termos como ética, moral, acción moral, autonomía, responsabilidade, convención moral, madureza moral, virtude moral, 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Exame escrito	Mostra un baixo coñecemento da terminoloxía filosófica e	Manifesta un coñecemento memorístico dalgúns dos conceptos e termos básicos,	Comprende algúns dos termos e conceptos básicos,	Comprende e utiliza con rigor os termos e conceptos clave

subxectivismo, relativismo e universalismo moral, utilitarismo, deber moral, ética de máximos, ética de mínimos, consenso, xustiza, eudemonismo, hedonismo, emotivismo e utilitarismo.			ética relacionada co tema.	pero un baixo nivel de comprensión dos mesmos	pero mostra dificultades de comprensión cos máis abstractos ou complexos, feito que lle impide utilízalos con rigor.	filosóficos relacionados coa ética.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.4.1. Identifica a función, as características e os principais interrogantes da filosofía política. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	Exame escrito	A identificación da función e das características da filosofía política é insuficiente e inadecuado.	É capaz de identificar algunhas características, funcións e interrogantes pero non hai claridade nin organización nas ideas.	Identifica as funcións e características da filosofía política dunha maneira clara e coherente aínda que non explica as relacións entre elas.	Identifica con rigor e claridade funcións, características e interrogantes da filosofía política.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.4.2. Utiliza con rigor conceptos como democracia, Estado, xustiza, dereito, dereitos naturais, Estado democrático e de dereito, legalidade, lexitimidade, convención, contractualismo, alienación, ideoloxía, utopía, entre outros conceptos clave da filosofía política. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Exame escrito	Usa de maneira escasa E inadecuada a terminoloxía filosófica relacionada co tema.	Usa algúns dos conceptos básicos, pero cun baixo nivel de comprensión dos mesmos	Utiliza os conceptos <i>básicos</i> , pero mostra dificultades de comprensión dos máis abstractos ou complexos, <i>feito que</i> lle impide utilízalos con rigor.	Comprende os argumentos e conceptos utilizados. Comprende e utiliza con rigor os termos e conceptos clave
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.5.1. Explica de xeito coherente as formulacións filosófico-políticas de Platón, os sofistas, Maquiavelo, Locke, Montesquieu, Rousseau, Hobbes, Kant, John Stuart Mill, Popper ou Habermas, entre outros. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CSC 	Exame escrito	As explicacións que realiza manifestan unha baixa comprensión e coherencia das formulacións sobre o concepto de Estado.	A comprensión das cuestións filosófico-políticas é superficial. A linguaxe é pouco apropiada e non demostra coñecemento dos argumentos propios do tema.	Demostra un coñecemento xeral e suficiente das formulacións filosófico-políticas sobre o Estado.	O alumno demostra un coñecemento pertinente do tema, o uso da linguaxe é claro e preciso. É capaz de aplicar eficazmente o coñecemento adquirido.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.5.2. Analiza e reflexiona sobre a relación entre individuo e Estado, sobre a base do pensamento dos sofistas, Marx e a escola de Frankfurt. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	Exame escrito	O coñecemento adquirido sobre a relación individuo-Estado é débil e incompleto.	As análises que presenta o alumno son débiles. Mostra un coñecemento moi básico e pouco significativo	Presenta algúns problemas de comprensión cos conceptos máis complexos. Obtivo un coñecemento sólido sobre a relación	Analiza correctamente o tema proposto, reflexiona de forma clara e precisa. Comprende os argumentos e conceptos utilizados

					individuo-Estado, pero cústalle reflexionar e analizar con coherencia utilizando ideas propias.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.5.3. Analiza de xeito crítico textos significativos e breves dalgúns dos autores estudados, nos que se argumente sobre o concepto de Estado, os seus elementos e as súas características. ▪ FIB6.5.4. Valora e utiliza a capacidade argumentativa, de forma oral e escrita, contra a arbitrariedade, o autoritarismo e a violencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	<p>Exame escrito</p> <p>Traballo de aula</p>	Aplica métodos de análises de textos pouco elaborados e sistemáticos e elabora conclusións pouco sólidas.	Aplica de maneira mecánica métodos sistemáticos de análises de textos que conducen a conclusións pouco válidas.	Analiza textos aplicando métodos sistemáticos; obtén conclusións válidas pero, ás veces, con pouca claridade e rigor.	.Analiza e profundidade textos filosóficos e argumenta coherentemente sobre o seu concepto de Estado
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.6.1. Reflexiona por escrito sobre as posibilidades do pensamento utópico, e argumenta as súas propias ideas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	<p>Exame escrito</p>	O coñecemento adquirido sobre as utopías é débil e incompleto.	Coñece as ideas básicas do pensamento utópico pero a reflexión carece de claridade e rigor.	Obtivo un coñecemento sólido sobre as utopías pero cústalle argumentar utilizando ideas propias.	Argumenta con rigor e claridade, utilizando ideas propias, sobre as posibilidades do pensamento utópico.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.7.1. Describe e compara os conceptos de legalidade e lexitimidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC 	<p>Exame escrito</p>	As descrições que realiza manifestan unha baixa comprensión dos conceptos de legalidade e lexitimidade.	Manifesta unha comprensión xeral dos conceptos, pero non compara os aspectos esenciais de ambos os elementos.	Coñece os caracteres xerais da legalidade e a lexitimidade pero falta claridade na descripción e a comparación.	Coñece os caracteres xerais de ambos os conceptos e descríbese e compara de forma precisa e con claridade.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.8.1. Explica as teses fundamentais de E. Cassirer sobre a capacidade simbólica humana, e as de H. Poincaré sobre o proceso creativo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC 	<p>Exame escrito</p>	O alumno mostra dificultades importantes para comprender os puntos clave das teses estudadas.	As explicacións non teñen en conta os aspectos clave das teses e baséanse en aspectos pouco significativos.	Incorpóranse os conceptos clave das teorías propostas, pero as explicacións non son rigorosas.	As explicacións de ambas as teses son claras, rigorosas, precisas e mostran comprensión profunda do tema.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.9.1. Comprende e usa conceptos como estética, creatividade, creación, símbolo, signo, arte, experiencia estética, mimese, beleza, gusto, subxectividade, xuízo estético e vangarda. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCEC 	<p>Exame escrito</p>	Mostra un baixo coñecemento da terminoloxía filosófica e simbólica relacionada co tema.	Manifesta un coñecemento memorístico dalgúns dos conceptos e termos básicos, pero un baixo nivel de comprensión dos mesmos.	Comprende algúns dos termos e conceptos básicos, pero mostra dificultades de	Comprende e utiliza con rigor os termos e conceptos clave relacionados coa estética, a capacidade

<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.9.2. Contrasta e relaciona algunhas construcións simbólicas fundamentais no contexto da cultura occidental, e analiza, de xeito colaborativo, textos literarios, audicións musicais e visualizacións de obras de arte para explicar os contidos da unidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCEC 	Traballo de aula	O alumno demostra bastante dificultade para comprender os puntos clave das construcións simbólicas.	As relacións e as análises non teñen en conta os conceptos clave e baséanse en aspectos pouco significativos.	comprensión cos máis abstractos ou complexos, feito que lle impide utilízalos con rigor. Contrástanse os conceptos clave das construcións simbólicas, pero falta rigor nas relacións e nas análises explicativas.	simbólica e a filosofía. O alumno contrasta e relaciona con rigor as construcións simbólicas. As análises son claras e pertinentes.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.10.1. Diserta sobre a relación e a posibilidade transformadora da realidade humana, a creación artística, a ciencia e a ética. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC 	Exame escrito Traballo de aula	O coñecemento adquirido sobre as cuestións propostas é débil e insuficiente.	O alumno diserta sobre algúns elementos do tema proposto pero mostra un baixo nivel de comprensión e análise.	Analiza de forma sistemática e obtén conclusións válidas pero non achega ideas propias.	Diserta criticamente sobre o tema proposto achegando ideas propias aos razoamentos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.11.1. Coñece e describe algúns dos elementos fundamentais da reflexión estética sobre a arte, analizando textos significativos de filósofos como Platón, Schelling, Hume, Kant, Nietzsche, Walter Benjamin, Gadamer, Marcuse ou Adorno, entre outros, e aplica esas ideas ao estudo de diversas obras de arte. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC 	Exame escrito	Aplica métodos de análises de textos pouco elaborados e sistemáticos e elabora conclusións pouco sólidas.	Aplica de maneira mecánica métodos sistemáticos de análises de textos que conducen a conclusións pouco válidas.	Analiza textos aplicando métodos sistemáticos; obtén conclusións válidas pero non realiza transferencias ao estudo de diversas obras de arte.	Analiza en profundidade textos filosóficos e relaciónaos co estudo de diversas obras de arte.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.11.2. Entende o valor filosófico da literatura, analizando textos breves de pensadores e literatos como Platón, Santo Agostiño, Calderón de la Barca, Pío Baroja, A. Machado, Voltaire, Goethe, Sartre, Unamuno, Borges ou Camus, entre outros. 						
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.11.3. Coñece a visión filosófica da música a través da análise de textos filosóficos sobre as visións dos pitagóricos, de Platón, Schopenhauer, Nietzsche ou Adorno, entre outros, así como mediante audicións significativas. 						
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.12.1. Diserta de xeito claro e coherente sobre o valor das artes para transmitir ideas filosóficas, e procura e selecciona 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CSC 	Exame escrito	O alumno non é capaz de disertar sobre o valor das artes para transmitir	O alumno diserta sobre algúns elementos do tema proposto pero mostra un	Diserta de forma ordenada e obtén conclusións válidas	Razoa criticamente sobre o valor das artes na transmisión das

información en internet que amplíe o xa aprendido.		Traballo de aula	ideas filosóficas. O coñecemento adquirido sobre o valor das artes para transmitir ideas filosóficas é débil e inconsistente.	baixo nivel de comprensión e análise.	para a súa disertación, pero non achega ideas propias.	ideas filosóficas achegando ideas propias aos razoamentos
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.13.1. Coñece e manexa con rigor conceptos como símbolo, comunicación, linguaxe formal, lóxica, xuízo lóxico, razoamento, demostración, discurso, elocuencia, orador, retórica, exordio, inventio, dispositio, argumentación, elocutio, compositio, actio, falacia, debate, negociación, persuasión e concepto universal, entre outros. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Exame escrito Traballo de aula	Mostra un baixo coñecemento da terminoloxía filosófica sobre comunicación e lóxica relacionada co tema.	Manifesta un coñecemento memorístico dalgúns dos conceptos e termos básicos, pero un baixo nivel de comprensión dos mesmos.	Comprende algúns dos termos e conceptos básicos, pero mostra dificultades de comprensión cos máis abstractos ou complexos, feito que lle impide utilízalos con rigor.	Comprende e utiliza con rigor os termos e conceptos clave relacionados coa comunicación, a argumentación lóxica e a filosofía.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.14.1. Utiliza os elementos e as regras do razoamento da lóxica de enunciados. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	Exame escrito	O alumno descoñece os elementos da lóxica proposicional e non aplica as regras básicas de razoamento.	O alumno mostra coñecemento dos elementos clave da lóxica proposicional pero non aplica adecuadamente as regras básicas de razoamento.	Incorpóranse os elementos clave e as regras da lóxica proposicional, pero de maneira non sempre rigorosa.	Utiliza correctamente os elementos e regras da lóxica de enunciados e mostra comprensión profunda do tema.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.15.1. Comprende e explica a estrutura e o estilo da retórica e da argumentación. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	Exame escrito	Demostra dificultades para comprender a estrutura e o estilo da retórica e a argumentación. O coñecemento da estrutura e a orde do discurso é débil e insuficiente.	Manifesta un coñecemento memorístico dalgúns conceptos pero cun baixo nivel de comprensión, as explicacións non demostran coñecemento do tema. O alumno coñece de forma xeral a estrutura e orde dun discurso, pero mostra un baixo nivel de expresión escrita.	As explicacións mostran unha comprensión aceptable da retórica e a argumentación, pero ás veces carecen de rigor. Coñece a estrutura e orde do discurso e presenta os discursos retóricos de forma sistemática pero ás veces falta coherencia entre a exposición e a argumentación.	O alumno comprende e explica perfectamente as estruturas e estilo do tema proposto. Utiliza con rigor, precisión e claridade os elementos clave. O coñecemento da estrutura e orde do discurso é exposto con precisión e claridade, a exposición e os razoamentos son rigorosos
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.16.1. Constrúe un diálogo argumentativo no que demostra as súas propias teses mediante as regras e as 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE CSC 	Exame escrito	A construción do diálogo argumentativo demostra dificultade para	O diálogo elaborado resulta incompleto, baseado nunha identificación pouco clara e	A construción presentada está baseada nas	Elabora diálogos argumentativos completos, identifica

ferramentas da argumentación.	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCEC 	Traballo de aula	seleccionar as ferramentas de argumentación adecuadas. Confunde entre falacia e argumento veraz, mostra un baixo coñecemento do tema. Aplica métodos de análises de textos pouco elaborados e sistemáticos e as súas conclusións carecen de validez.	precisa dos elementos clave das regras da argumentación. É capaz de distinguir algúns elementos clave dos argumentos falaz e veraz, pero aplica de maneira mecánica os coñecementos. Aplica de maneira mecánica métodos sistemáticos de análises de textos que conducen a conclusións pouco válidas.	ferramentas e regras básicas do discurso. Non obstante, os argumentos carecen de achegas propias. Presenta comprensión suficiente para distinguir entre discursos, mostra dificultades cos argumentos máis complexos. Analiza textos aplicando métodos sistemáticos e obtén conclusións válidas pero expostas sen o rigor necesario.	correctamente os elementos clave e razoa con precisión, rigor e claridade. Distingue con rigor e claridade os argumentos e as falacias. Comprende os conceptos utilizados. Analiza en profundidade textos filosóficos e expón as súas conclusións con claridade e rigor.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.16.2. Distingue un argumento veraz dunha falacia. 						
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.16.3. Analiza e comenta textos breves e significativos sobre a arte da retórica e a argumentación de Platón, Aristóteles, Cicerón, Quintiliano, Tácito e autores/as contemporáneos/as. 						
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.17.1. Utiliza conceptos con sentido filosófico e aplicaos ao contexto empresarial: principios, saber, orde lóxica, finalidade, demostración, razoamento, indución, dedución, argumentación, sentido, significado, creatividade, diálogo, obxectivo/subxectivo, emocións, globalidade e valor, entre outros. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE 	Exame escrito Traballo de aula	Mostra un baixo coñecemento da terminoloxía filosófica relacionada co contexto empresarial.	Manifesta un coñecemento memorístico dalgúns dos conceptos e termos básicos, pero un baixo nivel de comprensión dos mesmos.	Comprende s os termos e conceptos básicos, pero mostra dificultades de comprensión cos máis abstractos ou complexos, feito que lle impide aplicalos con rigor.	Comprende e utiliza con rigor os termos e conceptos clave relacionados co contexto empresarial.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.18.1. Formula correctamente os interrogantes filosóficos radicais que deben estar na base da creación dun proxecto, tanto vital como laboral, como "que son?", "que fago?", "por que?", "para que?", "cal é o meu obxectivo?", "cal é o seu sentido, a súa razón de ser?", etc., e saber argumentar a defensa das respostas. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE CSC 	Exame escrito Traballo de aula	O alumno mostra dificultades importantes para comprender os puntos clave do tema estudado.	As formulacións utilizadas non teñen en conta os aspectos clave da filosofía aplicables a un proxecto empresarial e baséanse en aspectos pouco significativos.	Incorpóranse os interrogantes clave do tema. Ás veces, falta rigor na súa utilización.	Formula correctamente os interrogantes filosóficos, argumenta as respostas e mostra unha comprensión
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.19.1. Deseña un proxecto vital ou empresarial, sobre a base da filosofía, valorando a íntima relación entre os pensamentos e as accións, entre a razón e as emocións, a través do diálogo, da 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE 					
NON ESIXIBLE						

argumentación e a linguaxe filosófica.						
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.20.1. Coñece e utiliza as ferramentas da argumentación e o diálogo na resolución de dilemas e conflitos dentro dun grupo humano. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	Traballo de aula	O coñecemento adquirido sobre as cuestións propostas é moi precario. O alumno non utiliza as ferramentas adecuadas para a resolución de conflitos.	O alumno coñece de forma xeral algúns elementos do tema proposto pero mostra un nivel de comprensión e utilización baixo. A súa aplicación é ineficaz.	Coñece as ferramentas da argumentación e o diálogo e aplícaa na resolución de conflitos pero ás veces é incoherente na súa utilización.	Coñece e utiliza de maneira eficaz, clara e rigurosa as ferramentas da argumentación e o diálogo na resolución de conflitos.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.21.1. Valora a posibilidade de crear tarefas innovadoras, valorando a función e a importancia das persoas emprendedoras e innovadoras para a construción e o avance dunha cultura, e a transformación da realidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE 		NON ESIXIBLE			
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.22.1. Realiza un decálogo de valores éticos que deben rexer no mundo laboral e de cara á sociedade e á natureza. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	Traballo de aula	Demostra dificultade para recoñecer os principais valores éticos, manifesta unha baixa comprensión do tema proposto.	Identifica algúns valores éticos pero ten un baixo nivel de comprensión dos elementos claves que se aplican no tema.	Realiza un decálogo cos valores propostos, pero carece de precisión, claridade e rigor na terminoloxía utilizada.	Realiza un decálogo cos valores propostos e valóraos debidamente e con rigor. Mostra unha comprensión completa do elemento clave.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.22.2. Valora e diserta sobre a importancia do traballo para desenvolvernos como seres humanos, para o avance dunha cultura e para transformar a realidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	Traballo de aula	O coñecemento adquirido sobre a cuestión proposta é débil e insuficiente. Non hai disertación nin valoración.	O alumno diserta sobre algúns elementos do tema proposto pero mostra un baixo nivel de comprensión e posta en valor.	Diserta e valora correctamente, e obtén conclusións válidas; pero non achega ideas propias.	Valora e diserta criticamente sobre o tema proposto achegando ideas propias aos razoamentos.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.23.1. Comprende e valora a importancia da razón crítica para o avance dun proxecto persoal e colectivo. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	Traballo de investigación	A valoración e a comprensión dos elementos propostos é insuficiente e inadecuada.	É capaz de distinguir algúns puntos clave dos elementos propostos pero non hai claridade nin organización nas ideas.	Comprende e valora a importancia que ten a razón crítica para os proxectos persoais e colectivos, pero sen suficiente rigor.	Valora con rigor e claridade os elementos clave do tema. Comprende os conceptos utilizados.

5. METODOLOXÍA

A metodoloxía didáctica no Bacharelato debe favorecer a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, para traballar en equipo e para aplicar os métodos apropiados de comentario e análise de texto, definición conceptual e, ademais, tamén debe subliñar a relación dos aspectos teóricos das materias tanto coa vida cotiá como con outras materias.

En Bacharelato, a relativa especialización das materias determina que a metodoloxía didáctica estea fortemente condicionada polo compoñente epistemolóxico de cada materia e polas esixencias do tipo de coñecemento propio de cada unha.

Ademais, a finalidade propedéutica e orientadora da etapa esixe o traballo con metodoloxías específicas e que estas comporten un importante grao de rigor científico e de desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas).

1. CRITERIOS METODOLÓXICOS

En relación co exposto anteriormente, a proposta didáctica de Filosofía elaborouse de acordo cos criterios metodolóxicos seguintes:

- Adaptación ás características do alumnado de Bacharelato, ofrecendo actividades diversificadas de acordo coas capacidades intelectuais propias da etapa.
- Autonomía: facilitar a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo.
- Actividade: fomentar a participación do alumnado na dinámica xeral da aula, combinando estratexias que propicien a individualización con outras que fomenten a socialización.
- Motivación: procurar espertar o interese do alumnado pola aprendizaxe que se lle propón.
- Integración e interdisciplinidade: presentar os contidos cunha estrutura clara, mostrando as relacións entre os contidos de Filosofía e os doutras disciplinas doutras áreas.
- Rigor e desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas).
- Variedade na metodoloxía, dado que o alumnado aprende a partir de fórmulas moi diversas.

Máis concretamente, estes criterios deben ter en conta os criterios de avaliación transversais a todo o temario de Filosofía de 1.º de Bacharelato, que son os seguintes:

1. Ler comprensivamente e analizar, de forma crítica, textos significativos e breves, pertencentes a pensadores destacados.
2. Argumentar e razoar os propios puntos de vista sobre as temáticas estudadas na unidade, de forma oral e escrita, con claridade e coherencia.
3. Seleccionar e sistematizar información obtida de diversas fontes.

4. Analizar e argumentar sobre propostas filosóficas, elaborando de forma colaboradora esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles, mediante o uso de medios e plataformas dixitais.

6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

1. ESTRATEXIAS DIDÁCTICAS

Tratarase de utilizar estratexias didácticas variadas, que combinen, as estratexias expositivas, acompañadas de actividades de aplicación e as estratexias de indagación.

a) **As estratexias expositivas**

Preséntanlle ao alumnado, oralmente ou mediante textos, un coñecemento xa elaborado que debe asimilar. Resultan adecuadas para as propostas introdutorias e panorámicas e para ensinar feitos e conceptos; especialmente aqueles máis abstractos e teóricos, que dificilmente o alumnado pode alcanzar só con axudas indirectas.

Non obstante, resulta moi conveniente que esta estratexia se acompañe da realización polo alumnado de actividades, que posibiliten enlazar os novos coñecementos cos que xa posúe.

b) **As estratexias de comentario e análise textual**

Preséntanlle ao alumnado unha serie de materiais en bruto que debe elaborar, seguindo unhas pautas de actuación. Trátase de enfrontalo a textos, argumentacións e debates problemáticos nos que debe poñer en práctica e utilizar reflexivamente conceptos, procedementos e actitudes para así adquirilos de forma consistente.

O emprego destas estratexias está máis relacionado coa aprendizaxe de procedementos, aínda que estes levan consigo, á súa vez, a adquisición de conceptos, dado que tratan de poñer o alumnado en situacións que fomenten a súa reflexión e poñan en xogo as súas ideas e conceptos. Tamén son moi útiles para a aprendizaxe e o desenvolvemento de hábitos, actitudes e valores.

As **técnicas didácticas** en que poden traducirse estas estratexias son moi diversas. Entre elas destacamos polo seu interese as tres seguintes:

- **As tarefas** sen unha solución clara e pechada, nas que as distintas opcións son igualmente posibles e válidas, para facer reflexionar o alumnado sobre a complexidade dos problemas humanos e sociais, sobre o carácter relativo e imperfecto das solucións achegadas para eles e sobre a natureza provisional do coñecemento humano.

- **Análise e valoración da actualidade.** O estudo de casos ou feitos e situacións concretas como instrumento para motivar e facer máis significativo o estudo dos fenómenos xerais e para abordar os procedementos de causalidade múltiple.
- **Os proxectos de investigación,** estudos ou traballos de redacción habitúan o alumnado a afrontar e a resolver problemas con certa autonomía, a formular preguntas e a adquirir experiencia na busca e a consulta autónoma. Ademais, facilítanlle unha experiencia valiosa sobre o traballo dos especialistas na materia.

1. ACTIVIDADES DIDÁCTICAS

En calquera das estratexias didácticas adoptadas é esencial a realización de actividades por parte do alumnado, posto que cumpren os obxectivos seguintes:

- Afianzan a comprensión dos conceptos e permítenlle ao profesorado comprobalo.
- Son a base para o traballo cos textos e para fomentar as capacidades de comprensión, análise e razoamento.
- Permiten darlles unha dimensión múltiple aos conceptos, percibindo as súas conexións con outras nocións e a súa aplicación a diferentes ámbitos do coñecemento.
- Fomentan actitudes que axudan á formación humana do alumnado.

a. Criterios para a selección das actividades:

- Que desenvolvan a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, utilizando diversas estratexias.
- Que proporcionen situacións de aprendizaxe que esixan unha intensa actividade mental e leven a reflexionar e a xustificar as afirmacións ou as actuacións.
- Que estean perfectamente relacionadas cos contidos teóricos.
- Que teñan unha formulación clara, para que o alumnado entenda sen dificultade o que debe facer.
- Que sexan variadas e permitan afianzar os conceptos, traballar os procedementos (textos, imaxes, películas e outros documentos), desenvolver actitudes que colaboren na formación humana e atender á diversidade na aula (teñen distinto grao de dificultade).
- Que lles dean unha proxección práctica aos contidos, aplicando os coñecementos á realidade.
- Que sexan motivadoras e conecten cos intereses do alumnado, por referirse a temas actuais ou relacionados co seu medio.

b. Tipos de actividades

Sobre a base destes criterios, as actividades programadas responden a unha tipoloxía variada que se encadra dentro das categorías seguintes:

Actividades de ensino-aprendizaxe. A esta tipoloxía responde unha parte importante das actividades propostas no libro de texto.

Encóntranse nos apartados seguintes:

- En cada un dos grandes subapartados en que se estruturan as unidades didácticas propóñense actividades ao fío dos contidos estudados. Son, xeralmente, de localización, afianzamento, análise e interpretación de textos e ampliación de conceptos.
- Ao final de cada unidade didáctica propóñense actividades de comentario de textos clásicos, análise de documentos audiovisuais (películas ou documentais) e de obras de arte.

Actividades de aplicación dos contidos teóricos á realidade e ao medio do alumnado. Este tipo de actividades, nuns casos, refírense a un apartado concreto do tema e, polo tanto, inclúense entre as actividades propostas ao fío da exposición teórica; noutros casos, preséntanse como traballos de investigación ou reflexión persoal argumentada sobre algúns temas.

Actividades encamiñadas a fomentar a concienciación, o debate, o xuízo crítico, a tolerancia, a solidariedade... Este tipo de actividades adoita aparecer ao final dalgunhas unidades do libro de texto.

Por outra parte, as actividades programadas presentan diversos niveis de dificultade. Desta forma permiten dar resposta á diversidade do alumnado, posto que poden seleccionarse aquelas máis acordes co seu estilo de aprendizaxe e cos seus intereses.

A corrección das actividades fomenta a participación do alumnado na clase, aclara dúbidas e permítelle ao profesorado coñecer, de forma case inmediata, o grao de asimilación dos conceptos teóricos, o nivel co que se manexan os procedementos e os hábitos de traballo.

2. MATERIAL DIDÁCTICO

O material que se vai empregar na materia de filosofía será:

1. **Libro do alumnado.** Material didáctico central para 1.º de Filosofía de Bacharelato.
2. **Libro dixital.** Un libro dixital complementario do libro en papel que inclúe un dicionario básico de termos filosóficos ordenado por temas, mapas conceptuais de cada unidade e as presentacións en formato PPT tamén de cada unha das unidades.
3. **Web do alumnado.** Consiste nalgúns materiais complementarios xerais, como un conxunto de breves biografías dalgúns dos filósofos estudados e o dicionario básico, agora ordenado alfabeticamente. Ademais, contén tamén unha selección de textos complementarios para cada unidade e unha ferramenta de autoavaliación.

- 4. Web do profesorado.** Con todos os recursos incluídos na web do alumnado e recursos expresamente destinados aos docentes, como as solucións de todas as actividades propostas no libro do alumnado, a programación didáctica de cada unidade e un xerador de probas de avaliación.
- 5. Libros de lectura.** Ao longo do curso farase unha selección de libros introdutorios á filosofía e propoñerase unha lectura obrigatoria adecuada á temática da unidade didáctica correspondente.
- 6. Artigos diversos.** Intentarase que a conexión dos contidos tratados na aula coa realidade sexa a máxima, polo que se ilustrará coas opinións, debates, polémicas, conflitos etc...que se estean a producir no momento na nosa sociedade.

7. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN (AVALIACIÓN-AVALIACIÓN INICIAL -PROMOCIÓN)

Segundo o Decreto 86/2015 do 25 de xuño, os referentes para a comprobación do grao de adquisición das competencias e o logro dos obxectivos da etapa nas avaliacións continua e final das materias dos bloques de materias troncais, específicas e de libre configuración autonómica, serán os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe que figuran na concreción curricular do devandito decreto e establecidos nesta programación no apartado 3 para a materia de filosofía de 1º BACH.

A avaliación da aprendizaxe do alumnado será continua e diferenciada segundo as materias, terá un carácter formativo e será un instrumento para a mellora tanto dos procesos de ensino como dos procesos de aprendizaxe.

1. INSTRUMENTOS PARA A AVALIACIÓN

Os instrumentos ou sistemas de avaliación que se van empregar para avaliar ao alumnado son:

- Actividades de composición, como redaccións, disertacións, debates, comentario de texto, etc.
- Actividades de libro aberto.
- Actividades orais.
- Traballos complementarios.
- Probas obxectivas escritas (exame): cuestións nas que hai que xustificar as respostas e resolución de exercicios e problemas.

Nestes instrumentos de avaliación estarán presentes os seguintes tipos de actividades:

- **Actividades conceptuais.** Nelas os alumnos e alumnas irán substituíndo de forma progresiva as súas ideas previas polas desenvolvidas na clase. Deben ser capaces de manexar un vocabulario específico e definir con precisión e claridade os conceptos centrais de cada unidade.
- **Actividades de comentario de texto.** Fundamentalmente, o alumnado debe ser capaz de analizar un texto, identificando o seu tema, tese e ideas secundarias. Para iso, ten que poder expoñer os argumentos ou estruturas de razoamento do texto.
- **Actividades de síntese.** Este tipo de actividades están orientadas á comprensión dos contidos temáticos das diferentes unidades e á reelaboración dos devanditos contidos. O alumnado debería poder entender e expoñer os principais puntos do tema e razoar a partir deles.
- **Actividades de razoamento e argumentación.** Supoñen unha maior autonomía por parte do alumnado, posto que debe elaborar unha idea fundamentada e apoiada nunha serie de argumentos. Esta actividade pode realizarse de forma escrita, como unha redacción, unha toma de postura ante unha tese, etc., ou oralmente, nunha exposición pública ou nun debate.

2. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

- 1) Realizaranse catro avaliacións ao longo do curso, ademais do seguimento individualizado de cada sesión. En primeiro lugar a avaliación inicial, máis tres avaliacións correspondentes aos tres trimestres nos que se divide o curso.
- 2) Os resultados da avaliación das materias expresaranse mediante cualificacións numéricas de cero a dez sen decimais, e consideraranse negativas as cualificacións inferiores a cinco
- 3) Cando a nota sexa decimal redondearase ao número enteiro máis próximo (cara arriba ou cara abaixo); cando o decimal sexa 5, redondearase á alza
- 4) **A avaliación inicial** consistirá nun texto de carácter filosófico ou non (pode ser un artigo, unha noticia, unha imaxe, etc...) sobre o que o alumno terá que realizar unha actividade de comprensión e opinión persoal. A proba terá a cualificación de **satisfactoria** ou **necesita mellorar** e terá un valor orientativo para enfocar a aprendizaxe dos contidos secuenciados nos sucesivos trimestres e as medidas de reforzo e procedementos de aprendizaxe máis axeitados.

A proba da avaliación inicial non pretende avaliar contidos específicos de filosofía, aínda que si sería desexable que o alumnado saiba establecer relacións adecuadas con conceptos de Cidadanía e Ética, pois estas materias tiveron certo peso no currículo da ESO. Máis ben, o que se pretende é detectar as nocións previas e capacidades do alumnado para potenciar esas capacidades e dirixir adecuadamente as ideas previas.

- 5) Farase unha proba escrita parcial por trimestre que terá un peso do 75% sobre a nota final da avaliación. Nela incorporaranse diversos instrumentos de avaliación como comentario de texto, actividades de comprensión e argumentación, actividades conceptuais, disertacións, cuestionarios, etc...
- 6) Solicitarase por cada trimestre como mínimo dous dos seguintes produtos: traballos de investigación, exposicións, lecturas, comentarios críticos etc.... relacionados coas diversas unidades didácticas. Terán un valor do 10% sobre a nota final da avaliación.
- 7) O alumnado deberá facer un exame de lectura
- 8) O traballo diario de comentario de texto, mapas conceptuais (caderno de clase) e participación terá un valor do 5% sobre a nota final da avaliación.
- 9) Cando o alumno/a non obteña unha avaliación positiva nunha avaliación adoptaranse medidas de reforzo e recuperación: elaboración de mapas conceptuais, test de autoavaliación, cuestionarios, proba oral, etc...
- 10) Realizarase unha recuperación final en xuño para o alumnado que non lograse superar as sucesivas avaliacións que consistirá nunha proba escrita con actividades relacionadas cos tres bloques de contidos.
- 11) A cualificación final da materia será a media aritmética das cualificacións obtidas nas tres avaliacións.
- 12) A nota da avaliación final non poderá ser inferior á nota da terceira avaliación. A tales efectos farase coincidir as nota da 3ª avaliación coa nota da avaliación final.
- 13) Aos alumnos/as que se comprobe que están copiando na proba escrita ou copiaron algún traballo ou presentación serán invalidados os devanditos instrumentos de avaliación e deberán volver a realizalos.
- 14) Na convocatoria extraordinaria de setembro realizarase unha proba escrita valorada sobre 10. Avaliaranse os estándares de aprendizaxes mínimos establecidos na programación.

RESUME CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

INSTRUMENTOS POR AVALIACIÓN	PORCENTAXE NA NOTA
EXAME	75%

LECTURA	10%
TRABALLO INVESTIGACIÓN E REFLEXIÓN	10%
PARTICIPACIÓN E TRABALLO DE AULA	0,5%

8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E PRÁCTICA DOCENTE

A lexislación establece que a avaliación en tanto que continua debe ser entendida coma un proceso para a mellora dos procesos de ensino, polo que se deberá avaliar tanto as aprendizaxes do alumnado como o propios procesos de ensino e a práctica docente.

Para tales efectos propoñemos os seguintes indicadores de logro relacionados con elementos fundamentais da práctica docente. Valoraranse ao inicio do curso e ao final de cada trimestre para detectar posibles desaxustes entre a práctica docente e a secuenciación de contidos, resultados académicos, instrumentos e procedementos de avaliación etc....

PRÁCTICA DOCENTE	INDICADORES	VALORACIÓN	PROPOSTA DE MELLORA
	1. Programa a materia tendo en conta os estándares de aprendizaxe		
	2. Programa a materia tendo en conta o tempo dispoñible para o desenvolvemento desta		

PLANIFICACIÓN	3.Selecciona e secuencia de forma progresiva os contidos da programación da aula tendo en conta as particularidades de cada un dos grupos de estudantes		
	4.Programa actividades e estratexias en función dos estándares de aprendizaxe.		
	5.Planifica as clases de modo flexible, prepara actividades e recurso axustados á programación da aula e ás necesidades e aos intereses do alumnado.		
	6.Establece os criterios, procedementos e os instrumentos de avaliación e autoavaliación que permiten facer o seguimento do progreso de aprendizaxe dos seus alumnos e alumnas.		
	7.Coordínase co profesorado doutros departamentos que poidan ter contidos afíns á súa materia		
MOTIVACIÓN DO ALUMNADO	1.Proporciona un plan de traballo ao principio da unidade		
	2.Considera situacións que introduza a unidade (lecturas, debates, diálogos...)		
	3.Relaciona as aprendizaxes con aplicacións reais ou coas súa funcionalidade		
	4.Informa sobre os progresos conseguidos e as dificultades encontradas.		
	5.Relaciona os contidos e as actividades cos intereses do alumnado.		
	6.Estimula a participación activa dos estudantes na clase.		
	7.Promove a reflexión dos temas tratados		
	1.Resume as ideas fundamentais discutidas antes de pasar a unha nova unidade ou tema con mapas conceptuais, esquemas...		

DESENVOLVEMENTO DA ENSINANZA	2.Cando introduce conceptos novos, relaciónaos se é posible, cos xa coñecidos; intercala preguntas aclaratorias; pon exemplos...		
	3.Ten predisposición para aclarar dúbidas e ofrecer asesoría dentro e fóra das clases.		
	4.Optimiza o tempo dispoñible para o desenvolvemento de cada unidade didáctica		
	5.Utiliza axuda audiovisual ou doutro tipo para apoiar os contidos na aula.		
	6.Promove o traballo cooperativo e mantén unha comunicación fluída cos estudantes.		
	7.Desenvolve os contidos dunha forma ordenada e comprensible para os alumnos/as		
	8.Presenta actividades que permitan a adquisición dos estándares de aprendizaxe e as destrezas propias da etapa educativa.		
	9.Presenta actividades de grupo e individuais.		
		1.Realiza a avaliación inicial ao principio do curso para axustar a programación ao nivel dos estudantes.	
2.Detecta os coñecementos previos de cada unidade didáctica.			
3.Revisa, con frecuencia, os traballos propostas na aula ou fóra dela.			
4.Proporciona a información necesaria sobre a resolución das tarefas e como pode melloralas.			
5.Corrixe e explica de forma habitual os traballos e actividades dos alumnos/as e dá pautas para a mellora das súas aprendizaxes.			
6.Utiliza suficientes criterios de avaliación que atendan de xeito equilibrado a avaliación dos diferentes contidos.			
7.Favorece os procesos de autoavaliación e			

SEGUIMIENTO E AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINANZA- APRENDIZAXE	coavaliación.		
	8.Propón novas actividades que faciliten a adquisición de obxectivos cando estes non foron alcanzados con suficiencia.		
	9.Propón novas actividades de maior nivel cando os obxectivos foron alcanzados con suficiencia.		
	10.Utiliza diferentes técnicas de avaliación en función dos contidos, do nivel dos estudantes, etc...		
	11.Emprega diferentes medios para informar dos resultados aos estudantes e aos pais.		

9. ACTIVIDADES DE SGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

O decreto 86/2015 do 25 de xuño establece que coa finalidade de lles facilitar aos alumnos e ás alumnas a recuperación das materias con avaliación negativa, a consellería con competencias en materia de educación regulará as condicións para que os centros docentes organicen as oportunas probas extraordinarias e os programas individualizados nas condicións que se determinen. Ademais que, os centros docentes deberán organizar as consecuentes actividades de recuperación e a avaliación das materias pendentes.

No curso 2018/19 non hai alumnado coa materia pendente.

10. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Un dos principios básicos que ha ter en conta a intervención educativa é o da individualización, consistente en que o sistema educativo ofrezca a cada alumno e alumna a axuda pedagóxica que necesite en función das súas motivacións, intereses e capacidades de aprendizaxe. Xorde diso a necesidade de atender esta diversidade.

No Bacharelato, etapa na que as diferenzas persoais en capacidades específicas, motivación e intereses adoitan estar bastante definidas, a organización do ensino permite que os propios alumnos e alumnas resolvan esta diversidade mediante a elección de modalidades e optativas. Non obstante, é conveniente dar resposta, xa desde as mesmas materias, a un feito constatable: a diversidade de intereses, motivacións, capacidades e estilos de aprendizaxe que os alumnos e alumnas manifestan.

É preciso, daquela, ter en conta os estilos diferentes de aprendizaxe dos alumnos e alumnas e adoptar as medidas oportunas para afrontar esta diversidade. Hai estudantes reflexivos (detéñense na análise dun problema) e estudantes impulsivos (responden moi rapidamente); estudantes analíticos (pasan lentamente das partes ao todo) e estudantes sintéticos (abordan o tema desde a globalidade); uns traballan durante períodos longos e outros necesitan descansos; algúns necesitan ser reforzados continuamente e outros non; hainos que prefiren traballar sós e hainos que prefiren traballar en pequeno ou gran grupo.

Dar resposta a esta diversidade non é tarefa doada, pero si necesaria, pois a intención última de todo proceso educativo é lograr que os alumnos e alumnas alcancen os obxectivos propostos.

Como actividades de **detección de coñecementos previos** suxerimos:

- Debate e actividade pregunta-resposta sobre o tema introducido polo profesorado, co fin de facilitar unha idea precisa sobre de onde se parte.
- Repaso das nocións xa vistas con anterioridade e consideradas necesarias para a comprensión da unidade, tomando nota das lagoas ou dificultades detectadas.
- Introducción de cada aspecto teórico aténdose ao seu contexto e á súa importancia para temas actuais e cotiáns, sempre que iso sexa posible.

Como actividades de **consolidación** suxerimos:

- Realización de exercicios apropiados e todo o abundantes e variados que sexa preciso, co fin de afianzar os contidos teóricos, culturais e léxicos traballados na unidade.
- Traballo cos textos complementarios de cada unidade para asentar e consolidar os coñecementos adquiridos.

Esta variedade de exercicios cumpre, así mesmo, a finalidade que perseguimos. Coas actividades de recuperación-ampliación, atendemos non só os alumnos e alumnas que presentan problemas no proceso de aprendizaxe, senón tamén aqueles que alcanzaron no tempo previsto os obxectivos propostos.

As distintas formas de agrupamento do alumnado e a súa distribución na aula inflúen, sen dúbida, en todo o proceso. Entendendo o proceso educativo como un desenvolvemento comunicativo, é de grande importancia ter en conta o traballo en grupo, recurso que se aplicará en función das actividades que se vaian realizar —concretamente, por exemplo, nos procesos de análise e comentario de textos—, pois consideramos que a posta en común de conceptos e ideas individuais xera unha dinámica creativa e de interese nos alumnos e alumnas.

Concederáselle, non obstante, grande importancia noutras actividades ao traballo persoal e individual; en concreto, aplicarase nas actividades de síntese/resumo e nas de consolidación, así como nas de recuperación e ampliación.

Teremos que acometer, pois, o tratamento da diversidade no Bacharelato desde dúas vías:

1. A atención á diversidade na programación dos contidos, presentándoos en dúas fases: a información xeral e a información básica, que se tratará mediante esquemas, resumos, paradigmas, etc.
2. A atención á diversidade na programación das actividades. As actividades constitúen un excelente instrumento de atención ás diferenzas individuais dos alumnos e alumnas. A variedade e a abundancia de actividades con distinto nivel de dificultade permiten a adaptación, como dixemos, ás diversas capacidades, intereses e motivacións.

11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

As actividades complementarias e extraescolares teñen como finalidade reforzar e axudar á consecución dos obxectivos e competencias propostos en relación aos diferentes bloques de contidos.

Propoñemos as seguintes actividades complementarias e extraescolares para cada trimestre:

- 1º trimestre: Visita ao Parlamento de Galicia (supeditada ao interese da mesma por outros departamentos didácticos).

A actividade ten como obxectivo que o alumnado aprecie a importancia da función política da linguaxe como instrumento de resolución de conflitos, de acordos e consensos como fundamento da vida democrática.

- 2º trimestre: Charla-coloquio da profesora Mª José Agra da Universidade de Santiago de Compostela. O tema da mesma será a diversidade cultural, a cidadanía democrática e a idea de igualdade.

A actividade ten como obxectivo que o alumnado reflexione e manteña unha actitude crítica fronte aos problemas actuais derivados da diversidade cultural.

- 3º trimestre: Visita ao Concello de Lalín.

A actividade ten como obxectivo a toma de conciencia por parte do alumnado da cidadanía responsable, como elemento fundamental da democracia, ademais de ter unha visión obxectiva de como se traduce a vontade popular en decisións concretas que afectan positiva ou

negativamente aos cidadáns e cidadás. En definitiva, recoñecer a importancia do papel activo dos cidadáns na vida política, entendida esta como a máxima expresión dunha convivencia social xusta e libre, onde as institucións teñen o deber de posibilitar a mesma.

- 1º, 2º e 3º trimestre: proxección de películas que afrontan a problemática tratada nos diferentes bloques de contidos. A proxección irá acompañada dunha guía de ideas e dunha posterior posta en común

12. ESTRATEXIAS PARA A LECTURA E CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR

Como estratexia de animación á lectura e contribución ao desenvolvemento da expresión e comprensión oral e escrita, os alumnos de Filosofía e Cidadanía lerán de forma obrigatoria ao longo do curso o libro:

- *Se isto é un home* / Primo Levi. Ed. Xerais

- *Las preguntas de la vida* / Fernando Savater

De forma voluntaria poderán escoller un dos libros que figuran na relación adxunta.

. A lectura realizarase en clase e fóra dela. Cando a lectura realícese en clase, o profesor realizará preguntas sobre os temas e contidos do libro co fin de avaliar o grao de comprensión e expresión oral alcanzados.

. Ao terminar a lectura do libro os alumnos completarán un cuestionario realizado por este Departamento que nos axudará a avaliar o grao de comprensión e expresión escrita alcanzado.

LIBROS DE LECTURA FILOSOFÍA

- 1- La filosofía explicada a mi hija / R.-P. Droit - Paidós
- 2- Un feliz mundo novo / Aldous Huxley - Xerais
- 3- A confusión do interno Törless / Robert Musil - Ir Indo
- 4- O parable ascenso de Arturo Ui / Bertolt Brecht - Laivento
- 5- Vida de Galileo / Bertolt Brecht - Alianza

- 6- O extranxeiro / Albert Camus. - Do Cumio
- 7- La peste / Albert Camus. - Edhasa
- 8- Os xustos / Albert Camus. - Laiovento
- 9- Carta al padre / Franz Kafka. - Alianza
- 10- En la colonia penitenciaria / Franz Kafka. - Alianza
- 11- A metamorfose / Franz Kafka. - Sotelo Blanco
- 12- La naranja mecánica / Anthony Burgess. - Edhasa
- 13- As viaxes de Gulliver / Jonathan Swift. - Xerais
- 14- O vixía no centeo / J. D. Salinger. - Xerais
- 15- Señor das moscas / Willian Golding. - Sotelo Blanco
- 16- Walden dos / B. F. Skinner. - Fontanella
- 17- Mas alla de la liberdade y la dignidad / B. F. Skinner. - Fontanella
- 18- Historia del tiempo / S. Hawking. - Alianza
- 19- Siddartha / Herman Hesse. - Galaxia
- 20- El lobo estepario / Herman Hesse. - Alianza
- 21- Ética para o meu fillo / Fernando Savater. - Ariel
- 22- Rompan filas / Julia Martínez Sánchez. - Virus
- 23- Do outro lado do espello e o que Alicia atopou aló / Lewis Carrol. - Xerais
- 24- El mundo de Sofía / Jostein Gaarder. - Siruela
- 25- El ingenuo y otros cuentos / Voltaire. - Siruela
- 26- Cándido / Voltaire. - Xerais
- 27- El café de los filósofos muertos / Nora K. y Vittorio Hösle. - Anaya
- 28- El miedo a la liberdade / Erich Fromm. - Paidos
- 29- Y sereis como dioses / Erich Fromm. - Paidos
- 30- El viaje del profesor Caritat / Steven Lukes. - Tusquets
- 31- Antígona / Sófocles. - Pombal
- 32- Edipo Rey / Sófocles. - Alianza
- 33- Sobre a amizade / Cicerón. - Xunta de Galicia
- 34- 1984 / George Orwell. - Faktoría K
- 35- A revolta dos animais / George Orwell. - Positivas
- 36- La nausea / Jean Paul Sartre. - Alianza

- 37- Las manos sucias / Jean Paul Sartre. - Alianza
- 38- A engranaxe / Jean Paul Sartre. - Laiovento
- 39- Vacas, cerdos, guerras y brujas / Marvin Harris. - Alianza
- 40- Nuestra especie / Marvin Harris. - Alianza
- 41- El antropólogo inocente / Nigel Barley. - Anagrama
- 42- Os mouros no imaxinario popular galego / Mar Llinares. - Universidade de Santiago
- 43- Cousas de mulleres / Lourdes Mendez. - Anthropos
- 44- Os labirintos do corpo / Lourdes Mendez. - A Nosa Terra
- 45- Evidencias / Mª Xosé Queizán. - Xerais
- 46- Gerónimo: unha autobiografía / Recollida por S. M. Barrett. - Positivas
- 47- Corazón da escuridade / Joseph Conrad. - Positivas
- 48- Los mitos / Platón .- Siruela
- 49- O cabaleiro inexistente / Italo Calvino. - Xerais
- 50- O vizconde demediado / Italo Calvino. - Xerais
- 51- O barón rampante / Italo Calvino. - Xerais
- 52- Psicopatología de la vida cotidiana / Sigmund Freud. - Alianza
- 53- Vita brevis / Jostein Gaarder. - Siruela
- 54- Las mentiras de la ciencia / L. di Trocchio. - Alianza
- 55- Sobre la naturaleza humana / E. Wilson. – FCE
- 56- La comunicación no verbal / F. Davis. - Alianza
- 57- Invitación a la filosofía / A. Comte-Sponville – Paidós
- 58- Pequeña filosofía para no filósofos / A. Jacquard – De Bolsillo
- 59- ¡Filosofía! / S. Hetherigton – Alianza
- 60- Los problemas de la filosofía / B. Russell – Labor
- 61- 101 problemas de filosofía / M. Cohen – Alianza
- 62- Los Simpson y la filosofía / W. Irwin – Blackiie Books
- 63- Los superheroes y la filosofía / Tom Morris – Blackiie Books
- 64- Platón y un ornitorrinco entran en un bar / T. Cathcort e D. Klein – Planeta
- 65- El cerdo que quería ser jamón / J. Baggini – Paidós
- 66- Sobre la libertad / E. Subirats - Anaya

PROGRAMACIÓN FILOSOFÍA 4º ESO

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

A materia de Filosofía de cuarto curso de ESO ten como unha das súas finalidades contribuír a dotar o alumnado dunha capacidade básica de comprensión. Esta capacidade, arrancando da propia experiencia humana, das vivencias, das inquedanzas e dos interrogantes que ela mesma suscita, debe catapultar o alumnado ao limiar dunha capacidade de crítica, de argumentación e síntese que, ademais da súa exemplificación filosófica, poida servirle para desenvolverse como persoa e como cidadán ou cidadá, entendendo a radicalidade do saber filosófico como ferramenta de transformación e cambio.

A comprensión de si mesmo/a e do mundo en que se vive, sen esquecer a súa vertente histórica, responde á dimensión teórica da filosofía como "preguntar radical" mediante a procura e tratamento dos grandes interrogantes filosóficos. Xunto a iso, a materia debe proxectar unha dimensión práctica, incidindo basicamente no fomento dunha actitude reflexiva e crítica que non acepte nada preconcebido, e dunha capacidade de pensar que, a través da mediación dialóxica, sexa capaz de argumentar de forma coherente e lóxica. O alumnado, deste xeito, deberá integrar coherentemente as súas ideas e as súas crenzas, someténdooas á crítica e á visión doutras persoas para ser quen de alcanzar un pensamento autónomo que integre os seus coñecementos e os seus valores, comprendendo a particularidade da filosofía como saber radical e global.

Con este tratamento, que permite integrar nunha visión de conxunto a gran diversidade de saberes, capacidades e valores, a filosofía eríxese nunha ferramenta moi interesante para contribuír ao logro das máis importantes expectativas descritas nas competencias clave. É patente que as competencias clave deben estar perfectamente integradas nas propostas curriculares das áreas e materias, para desenvolver, de forma coherente e precisa, os resultados da aprendizaxe que o alumnado debe conseguir. Neste sentido, esta materia, dentro da implicación das competencias clave no sistema educativo español, pode contribuír a desenvolver especialmente as seguintes competencias: comunicación lingüística, aprender a aprender, competencias sociais e cívicas, e conciencia e expresións culturais. Cómpre valorarse que, dun xeito nomeadamente salientable, a materia no seu conxunto debe motivar o alumnado para aprender a aprender, competencia basal para a adquisición do amor ao saber, o que constitúe un eixe paradigmático para afrontar a vida e o mundo, dotando o alumno ou a alumna de valiosos apeiros para, desde a iniciativa persoal, formalo como persoa.

A materia estrutúrase en seis bloques: "A filosofía", "Identidade persoal", "Socialización", "Pensamento", "Realidade e metafísica" e "Transformación". Pode entenderse, dun xeito escolar, que estes bloques representan globalmente un equilibrio, xa que tres deles responden a unha dimensión marcadamente teórica (filosofía, pensamento, realidade e metafísica), mentres os outros tres acentúan máis a vertente práctica da reflexión filosófica (identidade persoal, socialización e transformación). Co desenvolvemento destes bloques o alumnado debe ser quen, a través da internalización, a asimilación e a consecución das competencias clave, de adquirir unhas destrezas teórico-prácticas basais para o avance e a mellora no eido persoal e na interacción social, adquirindo, ao tempo, unha visión filosófica e cultural en xeral.

2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS BÁSICAS

A ESO contribuirá a desenvolver nos alumnos as seguintes competencias clave:

- a) Comunicación lingüística (CCL)
- b) Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT)
- c) Competencia dixital (CD)
- d) Aprender a aprender (CAA)
- e) Competencias sociais e cívicas (CSC)
- f) Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)
- g) Conciencia e expresións culturais (CCEC)

3. OBXECTIVOS

1. Profundar no coñecemento da filosofía como saber teórico e como razón práctica.
2. Analizar a diferenza entre filosofía, ciencia e relixión.
3. Identificar os usos teórico e práctico da filosofía.
4. Identificar a filosofía como actitude crítica.
5. Analizar o nacemento da filosofía e en Grecia e as ideas básicas dos seus pensadores máis salientables.
6. Profundar no coñecemento do temperamento e do carácter persoais.

7. Comprender e extrapolar as teorías da personalidade a contextos actuais de análises.
8. Comprender a importancia das emocións e da motivación na configuración do eu persoal.
9. Discriminar entre o que se entende por conciencia e inconsciente.
10. Identificar e comparar as visións da humanidade da filosofías antiga, medieval, moderna e contemporánea do ser humano.
11. Coñecer os conceptos de cultura, civilización e sociedade, e os elementos que conforman unha cultura.
12. Profundar nas diferentes etapas e nos distintos procesos de socialización.
13. Recoñecer as diferentes actitudes humanas ante a diversidade cultural.
14. Distinguir entre coñecemento e opinión, e coñecer os métodos da ciencia para achegarse á razón.
15. Coñecer as principais teorías clásicas do coñecemento e a definición e as diversas concepcións da verdade.
16. Analizar as teorías da intelixencia de Gardner e de Goleman, e reflexionar sobre a súa aplicación no mundo actual.
17. Coñecer a liberdade nos seus múltiples sentidos e reflexionar sobre a polémica filosófica do libre albedrío.
18. Reflexionar sobre a diferenza entre ética e moral.
19. Coñecer o concepto e os problemas da bioética.
20. Atopar argumentos éticos sobre o uso da tecnoloxía en distintos contextos.
21. Analizar os problemas das éticas ambiental e dos negocios.
22. Pensar na pregunta metafísica pola esencia da realidade, cuestionándose a filosofía da natureza.
23. Analizar o problema do sentido da existencia e reflexionar sobre algunhas das principais respostas ao respecto.
24. Recoñecer as etapas da creatividade e as súas fontes.
25. Apreciar a creación artística profundando no sentido de beleza.

4. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE (TEMPORALIZACIÓN-MÍNIMOS-INSTRUMENTOS)

1º TRIMESTRE: BLOQUE 1: A FILOSOFÍA E BLOQUE 2: IDENTIDADE PERSOAL						
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO. MÍNIMOS (O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
FIB1.1.1. Define e utiliza conceptos como filosofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia ou prexuízo, e elabora un glosario con eles	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL 	-Exame	Non comprende que é a reflexión filosófica, diferenciándoa de outros tipos de saberes que estudan aspectos concretos da realidade e o individuo	Comprende de forma escasa que é a reflexión filosófica, diferenciándoa doutros tipos de saberes que estudan aspectos concretos da realidade e o individuo	Comprende de forma suficiente que é a reflexión filosófica, diferenciándoa de outros tipos de saberes que estudan aspectos concretos da realidade e o individuo	Comprende plenamente que é a reflexión filosófica, diferenciándoa de outros tipos de saberes que estudan aspectos concretos da realidade e o individuo
FIB1.1.2. Distingue entre, coñecer, opinar, argumentar, interpretar, razoar, analizar, criticar, descubrir e crear						
FIB1.2.1. Explica as diferenzas entre a explicación racional e a mitolóxica, en comparación tamén con algunhas características xerais das filosofías orientais.	CCEC CCL	-Exame	Non coñece de forma suficiente a orixe da filosofía occidental, onde, cando e por que xurde, distinguíndoa dos saberes pre-racionais, o mito e a maxia, en tanto que saber práctico, e comparándoa con algunhas características xerais das filosofías orientais	Coñece de forma escasa a orixe da filosofía occidental, onde, cando e por que xurde, distinguíndoa dos saberes pre-racionais, o mito ea maxia, en tanto que saber práctico, e comparándoa con algunhas características	Coñece de forma suficiente a orixe da filosofía occidental, onde, cando e por que xurde, distinguíndoa dos saberes pre-racionais, o mito ea maxia, en tanto que saber práctico, e comparándoa con algunhas características	Coñece plenamente a orixe da filosofía occidental, onde, cando e por que xurde, distinguíndoa dos saberes pre-racionais, o mito e a maxia, en tanto que saber práctico, e comparándoa con algunhas características xerais das filosofías orientais
FIB1.2.2. Le textos interpretativos e descritivos da formación do Cosmos e o ser humano, pertencentes á mitoloxía e ó campo racional, e establece diferenzas						

				xerais das filosofías orientais	xerais das filosofías orientais	
FIB1.3.1. Describe as primeiras respostas presocráticas á pregunta polo arché, coñece os seus autores e reflexiona por escrito sobre as solucións de interpretación da realidade expostas por Heráclito, Parménides e Demócrito	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL 	-Exame	Non identifica o primeiro interrogante filosófico da filosofía grega, a pregunta pola orixe, nin coñece as primeiras respostas á mesma, dadas polos primeiros pensadores gregos.	A penas identifica o primeiro interrogante filosófico da filosofía grega, a pregunta pola orixe, e a penas coñece as primeiras respostas á mesma, dadas polos primeiros pensadores gregos.	Identifica o primeiro interrogante filosófico da filosofía grega, a pregunta pola orixe, e coñéceas primeiras respostas á mesma, dadas polos primeiros pensadores gregos.	Identifica plenamente o primeiro interrogante filosófico da filosofía grega, a pregunta pola orixe, e coñece claramente as primeiras respostas á mesma, dadas polos primeiros pensadores gregos.
FIB1.4.1. Compara a interpretación do ser humano e a sociedade defendida por Sócrates coa exposta por Protágoras, e argumenta a súa propia postura.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	-Caderno -Exposición -Debate	Non coñece o xiro antropolóxico da filosofía no s. V a. C., nin explica algunhas das ideas centrais de Sócrates e de Protágoras e non reflexiona sobre a aplicación práctica da filosofía respecto ao individuo e á sociedade na que vive.	A penas coñece o xiro antropolóxico da filosofía no s. V a. C., nin explica algunhas das ideas centrais de Sócrates e de Protágoras e non reflexiona sobre a aplicación práctica da filosofía respecto ao individuo e á sociedade na que vive.	Coñece o xiro antropolóxico da filosofía no s. V a. C., explica algunhas das ideas centrais de Sócrates e de Protágoras e reflexiona sobre a aplicación práctica da filosofía respecto ao individuo e a sociedade na que vive.	Coñecer plenamente o xiro antropolóxico da filosofía no s. V a. C., explica perfectamente algunhas das ideas centrais de Sócrates e de Protágoras e reflexiona sobre a aplicación práctica da filosofía respecto ao individuo e á sociedade na que vive.
FIB1.5.1. Realiza pequenos ensaios, argumentando as súas opinións de xeito razoado, no que pretenda dar sentido a algún conxunto de	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA 	-Caderno	Non reflexiona nin argumenta, de forma escrita e oral, sobre o	A penas reflexiona e argumenta, de forma escrita e oral,	Reflexiona e argumenta, de forma escrita e oral,	Reflexiona e argumenta perfectamente, de

experiencias.		-Exposición -Debate	interese, especificamente humano, por entenderse a si mesmo e ao que o rodea.	sobre o interese, especificamente humano, por entenderse a si mesmo e ao que o rodea.	sobre o interese, especificamente humano, por entenderse a si mesmo e ao que o rodea.	forma escrita e oral, sobre o interese, especificamente humano, por entenderse a si mesmo e ao que o rodea.
FIB1.6.1. Diserta sobre as posibilidades da filosofía segundo as súas funcionalidades	▪ CCL	-Exposición -Debate	Non recoñece as diferentes funcións da filosofía en tanto que saber crítico que aspira a fundamentar, analizar e argumentar sobre os problemas últimos da realidade, desde unha vertente tanto teórica como práctica.	A penas recoñece as diferentes funcións da filosofía en tanto que saber crítico que aspira a fundamentar, analizar e argumentar sobre os problemas últimos da realidade, desde unha vertente tanto teórica como práctica.	Recoñece as diferentes funcións da filosofía en tanto que saber crítico que aspira a fundamentar, analizar e argumentar sobre os problemas últimos da realidade, desde unha vertente tanto teórica como práctica.	Recoñece perfectamente as diferentes funcións da filosofía en tanto que saber crítico que aspira a fundamentar, analizar e argumentar sobre os problemas últimos da realidade, desde unha vertente tanto teórica como práctica.
FIB2.1.1. Define e utiliza conceptos como personalidade, temperamento, carácter, conciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, e elabora un glosario con eses termos. FIB2.2.1. Define e caracteriza o que é a personalidade	▪ CCL	-Exame	Non comprende a profundidade da pregunta ¿quen son?, nin coñece as respostas dadas desde a psicoloxía e a filosofía, sen reflexionar nin valorar a importancia de coñecerse a un	A penas comprende a profundidade da pregunta ¿quen son?, nin coñece cas ningunha resposta dadas desde a psicoloxía e a filosofía, reflexionando e valorando a	Comprende a profundidade da pregunta ¿quen son?, coñecendo algunhas respostas dadas desde a psicoloxía e a filosofía, reflexionando e valorando a	Comprende perfectamente a profundidade da pregunta ¿quen son?, coñecendo varias respostas dadas desde a psicoloxía e a filosofía, reflexiona e valora a importancia de coñecerse a un

			mesmo.	importancia de coñecerse a un mesmo.	importancia de coñecerse a un mesmo e expresándoo por escrito.	mesmo e é capaz de expresalo correctamente por escrito.
FIB2.3.1. Coñece as teses fundamentais sobre a personalidade e argumenta sobre iso.	▪ CCL	-Exposición	Non define que é a personalidade, nin como os principais conceptos relacionados coa mesma.	Define con dificultade que é a personalidade, e tamén insuficientemente os principais conceptos relacionados coa mesma.	Define que é a personalidade, así como os principais conceptos relacionados coa mesma.	Define perfectamente que é a personalidade, así como os principais conceptos relacionados coa mesma.
FIB2.4.1. Le textos literarios nos que se analiza a personalidade dos personaxes, identifica os trazos e os tipos de personalidade, e reflexiona por escrito sobre a temática.	▪ CCL	-Caderno	Non coñece nin explica as teses centrais dalgunhas teorías sobre a personalidade.	A penas coñece e non explica as teses centrais dalgunhas teorías sobre a personalidade.	Coñece e explica as teses centrais dalgunhas teorías sobre a personalidade.	Coñece e explica perfectamente as teses centrais dalgunhas teorías sobre a personalidade.
FIB2.5.1. Analiza que se entende por inconsciente.	▪ CAA ▪ CCL	-Caderno	Non analiza que se entende por inconsciente no marco da psicanálise.	Apenas analiza que se entende por inconsciente no marco da psicanálise.	Analiza que se entende por inconsciente no marco da psicanálise.	Analiza perfectamente que se entende por inconsciente no marco da psicanálise.
FIB2.6.1. Le e analiza textos filosóficos, literarios ou científicos cuxo punto de reflexión sexa a herdanza adquirida na formación da personalidade, incidindo no autoconhecimento.	▪ CCEC	-Caderno	Non reflexiona de forma escrita nin é capaz de dialogar en grupo sobre a posible incidencia na	A penas reflexiona de forma escrita e dialoga con dificultade en grupo sobre a posible	Reflexiona de forma escrita e dialoga en grupo sobre a posible incidencia na formación da	Reflexiona perfectamente de forma escrita e dialoga en grupo de xeito fluído sobre a

			formación da personalidade, da herdanza xenética e do adquirido.	incidencia na formación da personalidade, da herdanza xenética e do adquirido.	personalidade, da herdanza xenética e do adquirido.	posible incidencia na formación da personalidade, da herdanza xenética e do adquirido.
FIB2.7.1. Investiga e selecciona información significativa sobre conceptos fundamentais de filosofía da mente.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL ▪ CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> -Caderno -Exposición 	Non investiga en internet, seleccionando a información máis significativa, en que consiste a filosofía da mente e a neurociencia.	A penas investiga en internet, seleccionando a información máis significativa, en que consiste a filosofía da mente e a neurociencia.	Investiga en internet, seleccionando a información máis significativa, en que consiste a filosofía da mente e a neurociencia.	Investiga perfectamente en internet, seleccionando a información máis significativa, en que consiste a filosofía da mente e a neurociencia.
FIB2.8.1. Define e utiliza con rigor conceptos como motivación, emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> -Exame 	Non identifica a función e importancia da motivación como factor enerxético e direccional da vida humana nas súas múltiples dimensións.	A penas identifica a función e importancia da motivación como factor enerxético e direccional da vida humana nas súas múltiples dimensións.	Identifica a función e importancia da motivación como factor enerxético e direccional da vida humana nas súas múltiples dimensións.	Identifica perfectamente a función e importancia da motivación como factor enerxético e direccional da vida humana nas súas múltiples dimensións.
FIB2.9.1. Explica as teses máis importantes da teoría cognitiva acerca do coñecemento e a motivación.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> -Exame 	Non recoñece, no marco da teoría cognitiva, o valor do coñecemento como elemento motivador da conduta humana, nin reflexiona sobre a consideración do ser	A penas recoñece, no marco da teoría cognitiva, o valor do coñecemento como elemento motivador da conduta humana, e non reflexiona	Recoñece, no marco da teoría cognitiva, o valor do coñecemento como elemento motivador da conduta humana, reflexionando sobre	Recoñece perfectamente, no marco da teoría cognitiva, o valor do coñecemento como elemento motivador da conduta humana, e reflexiona

			humano como animal racional	suficientemente sobre a consideración do ser humano como animal racional	a consideración do ser humano como animal racional	axeitadamente sobre a consideración do ser humano como animal racional
FIB2.10.1. Explica as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación e expresa a súa opinión razoada ao respecto. FIB2.10.2. Explica e compara a visión sobre a motivación da teoría cognitivista e a da teoría humanística sobre a motivación.	▪ CD	-Exame	Non explica as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación, nin reflexiona sobre o carácter da motivación como elemento distintivo do ser humano fronte ao meramente animal.	Non explica as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación, e non reflexiona suficientemente sobre o carácter da motivación como elemento distintivo do ser humano fronte ao meramente animal.	Explica as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación, reflexionando sobre o carácter da motivación como elemento distintivo do ser humano fronte ao meramente animal.	Explica perfectamente as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación, e reflexiona axeitadamente sobre o carácter da motivación como elemento distintivo do ser humano fronte ao meramente animal.
FIB2.11.1. Analiza e argumenta sobre textos breves e significativos de autores salientables sobre as emocións, e argumenta por escrito as propias opinións.	▪ CCL	-Presentación -Debate	Non coñece a condición afectiva do ser humano, nin distingue entre impulsos, emocións e sentimentos sen recoñecer o papel do corpo na posibilidade de manifestación do afectivo.	A penas coñece a condición afectiva do ser humano, e non distingue axeitadamente entre impulsos, emocións e sentimentos e a penas recoñece o papel do corpo na posibilidade de manifestación do afectivo.	Coñece a condición afectiva do ser humano, distinguindo entre impulsos, emocións e sentimentos e recoñecendo o papel do corpo na posibilidade de manifestación do afectivo.	Coñece perfectamente a condición afectiva do ser humano, distinguindo axeitadamente entre impulsos, emocións e sentimentos e recoñecendo o papel do corpo na posibilidade de manifestación do afectivo.

FIB2.12.1. Analiza textos e diserta sobre a incidencia das emocións, como a frustración, o desexo ou o amor, entre outras, na conduta humana.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> -Caderno -Debate -Presentación 	Non alora a importancia da interrelación entre a motivación e o afectivo para dirixir a conduta humana en diferentes direccións e con distinta intensidade.	A penas valora a importancia da interrelación entre a motivación e o afectivo para dirixir a conduta humana en diferentes direccións e con distinta intensidade.	Valora a importancia da interrelación entre a motivación e o afectivo para dirixir a conduta humana en diferentes direccións e con distinta intensidade.	Valora perfectamente a importancia da interrelación entre a motivación e o afectivo para dirixir a conduta humana en diferentes direccións e con distinta intensidade.
FIB2.13.1. Argumenta sobre o papel das emocións para estimular a aprendizaxe, o rendemento, o logro de obxectivos e a resolución de problemas, entre outros procesos.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> -Presentación -Debate 	Non reflexiona nin argumentar sobre a importancia da motivación e das emocións, como a curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agrado polo recoñecemento de éxito e a compracencia polo estímulo de iniciativas	A penas reflexiona e case non argumenta sobre a importancia da motivación e das emocións, como a curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agrado polo recoñecemento de éxito e a compracencia polo estímulo de iniciativas	Reflexiona e argumenta sobre a importancia da motivación e das emocións, como a curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agrado polo recoñecemento de éxito e a compracencia polo estímulo de iniciativas	Reflexiona e argumenta perfectamente sobre a importancia da motivación e das emocións, como a curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agrado polo recoñecemento de éxito e a compracencia polo estímulo de iniciativas
FIB2.14.1. Analiza textos en que se describe o papel das emocións como estímulo da iniciativa, a autonomía e o emprendemento.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> -Exame 	Non reflexiona sobre o papel das emocións	A penas reflexiona sobre o papel das	Reflexiona sobre o papel das emocións	Reflexiona perfectamente sobre

		-Caderno	como ferramenta para ser emprendedor e creativo.	emocións como ferramenta para ser emprendedor e creativo.	como ferramenta para ser emprendedor e creativo.	o papel das emocións como ferramenta para ser emprendedor e creativo.
FIB2.15.1. Desenvolve de forma colaborativa un glosario para publicar en internet, coa terminoloxía filosófica da unidade.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 	-Caderno	Non coñece, desde a historia da filosofía, ningunha das reflexións sobre aspectos que caracterizan ao ser humano en canto tal, valorando a función da filosofía como saber orixinario e integrador de múltiples perspectivas cuxo centro común é o home.	A penas coñece, desde a historia da filosofía, algunhas das reflexións sobre aspectos que caracterizan ao ser humano en canto tal, valorando a función da filosofía como saber orixinario e integrador de múltiples perspectivas cuxo centro común é o home.	Coñece, desde a historia da filosofía, algunhas das reflexións sobre aspectos que caracterizan ao ser humano en canto tal, valorando a función da filosofía como saber orixinario e integrador de múltiples perspectivas cuxo centro común é o home.	Coñece, desde a historia da filosofía, as reflexións sobre aspectos que caracterizan ao ser humano en canto tal, valorando a función da filosofía como saber orixinario e integrador de múltiples perspectivas cuxo centro común é o home.
FIB2.16.1. Explica a teoría da alma de Platón. FIB2.16.2. Explica a teoría da alma de Aristóteles. FIB2.16.3. Argumenta a súa opinión sobre a relación entre o corpo e a mente ou alma.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC 	-Exame -Presentación	Explica as teorías da alma de Platón e de Aristóteles, reflexionando sobre a consideración e a interrelación entre a alma, o corpo e os afectos, que se analizan nesas teorías	A penas explica as teorías da alma de Platón e de Aristóteles, reflexionando sobre a consideración e a interrelación entre a alma, o corpo e os afectos, que se analizan nesas	Explica as teorías da alma de Platón e de Aristóteles, reflexionando sobre a consideración e a interrelación entre a alma, o corpo e os afectos, que se analizan nesas teorías	Explica perfectamente as teorías da alma de Platón e de Aristóteles, reflexionando sobre a consideración e a interrelación entre a alma, o corpo e os afectos, que se

				teorías		analizan nesas teorías
FIB2.17.1. Explica o que é a introspección segundo Agostiño de Hipona, utilizando este tipo de pensamento en primeira persoa para describirse a si mesmo/a.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL 	-Exame	Non coñece a importancia da introspección sinalada por Agostiño de Hipona, como método de autoconecemento e de formación da propia identidade.	A penas coñece a importancia da introspección sinalada por Agostiño de Hipona, como método de autoconecemento e de formación da propia identidade.	Coñece a importancia da introspección sinalada por Agostiño de Hipona, como método de autoconecemento e de formación da propia identidade.	Coñece perfectamente a importancia da introspección sinalada por Agostiño de Hipona, como método de autoconecemento e de formación da propia identidade.
FIB2.18.1. Expón o significado da tese de Descartes "Penso, logo existo". FIB2.18.2. Expón as súas reflexións sobre as implicacións do materialismo na súa descrición do ser humano.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSIEE 	-Exame	Non describe nin é capaz de comparar a concepción cartesiana do papel do pensamento como aspecto que define ao individuo, fronte ás concepcións materialistas e mecanicistas do home-máquina no el materialismo francés do s. XVIII.	A penas describe e compara a concepción cartesiana do papel do pensamento como aspecto que define ao individuo, fronte ás concepcións materialistas e mecanicistas do home-máquina no el materialismo francés do s. XVIII.	Describe e compara a concepción cartesiana do papel do pensamento como aspecto que define ao individuo, fronte ás concepcións materialistas e mecanicistas do home-máquina no el materialismo francés do s. XVIII.	Describe e compara perfectamente a concepción cartesiana do papel do pensamento como aspecto que define ao individuo, fronte ás concepcións materialistas e mecanicistas do home-máquina no el materialismo francés do s. XVIII.
FIB2.19.1. Explica o que é a vontade.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CSC 	-Exame	Non coñece a importancia da facultade da vontade como elemento definitorio do humano.	A penas coñece a importancia da facultade da vontade como elemento definitorio do	Coñece a importancia da facultade da vontade como elemento definitorio do	Coñece perfectamente a importancia da facultade da vontade como elemento definitorio do

				humano.	humano.	humano.
FIB2.20.1. Argumenta, desde o plano filosófico, sobre o papel das emocións na consideración do ser humano en canto tal.	▪ CCEC	-Presentación -Debate	Non expresa ningunha das consideracións filosóficas sobre o afectivo.	A penas expresa algunha das consideracións filosóficas sobre o afectivo.	Exprasa algunha das consideracións filosóficas sobre o afectivo.	Exprasa as consideracións filosóficas sobre o afectivo.
Exprasa e desenvolve a idea de home como proxecto.	▪ CCEC	-Exame -Caderno	Non recoñece as implicacións filosóficas da idea do home como proxecto.	A penas recoñece as implicacións filosóficas da idea do home como proxecto.	Recoñece as implicacións filosóficas da idea do home como proxecto.	Recoñece perfectamente as implicacións filosóficas da idea do home como proxecto.
2º TRIMESTRE: BLOQUE 3: SOCIALIZACIÓN-BLOQUE 4: PENSAMENTO						
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	▪ CAA	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
FIB3.1.1. Define e utiliza conceptos como individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, dereitos naturais, contrato social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, e globalización.	▪ CAA	-Exame	Non é capaz de identificar ao outro tal como é na súa individualidade nin como un alter ego que comparte un espazo e unhas circunstancias comúns	A penas identifica ao outro tal como é na súa individualidade e, como un alter ego que comparte un espazo e unhas circunstancias comúns, dando lugar á intersubxectividade	Identifica ao outro tal como é na súa individualidade e, como un alter ego que comparte un espazo e unhas circunstancias comúns, dando lugar á intersubxectividade e	Identifica perfectamente ao outro tal como é na súa individualidade e, como un alter ego que comparte un espazo e unhas circunstancias comúns, dando lugar á intersubxectividade

<p>FIB3.2.1. Define e explica o significado dos conceptos de cultura e de sociedade, facendo referencia aos compoñentes socioculturais que hai no ser humano.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 	<p>-Exame</p>	<p>Non recoñece a dimensión social e cultural do ser humano, nin identifica nin distingue os conceptos de cultura e de sociedade.</p>	<p>A penas recoñece a dimensión social e cultural do ser humano, identificando e distinguindo os conceptos de cultura e de sociedade.</p>	<p>Recoñece a dimensión social e cultural do ser humano, identificando e distinguindo os conceptos de cultura e de sociedade.</p>	<p>A penas recoñece a dimensión social e cultural do ser humano, identificando e distinguindo os conceptos de cultura e de sociedade.</p>
<p>FIB3.3.1. Expresa algúns dos principais contidos culturais, como son as institucións, as ideas, as crenzas, os valores, os obxectos materiais, etc. FIB3.3.2. Coñece os niveis aos que se realiza a internalización dos contidos culturais dunha sociedade; é dicir, a nivel biolóxico, afectivo e cognitivo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC 	<p>-Caderno -Presentación -Debate</p>	<p>Non identifica o proceso de construción, elementos e lexitimación dunha cultura, nin valora a esta no só como instrumento de adaptación ao medio, senón como ferramenta para a transformación e a autosuperación.</p>	<p>A penas identifica o proceso de construción, elementos e lexitimación dunha cultura, valorando a esta no só como instrumento de adaptación ao medio, senón como ferramenta para a transformación e a autosuperación.</p>	<p>Identifica o proceso de construción, elementos e lexitimación dunha cultura, valorando a esta no só como instrumento de adaptación ao medio, senón como ferramenta para a transformación e a autosuperación.</p>	<p>Identifica perfectamente o proceso de construción, elementos e lexitimación dunha cultura, valorando a esta no só como instrumento de adaptación ao medio, senón como ferramenta para a transformación e a autosuperación.</p>
<p>FIB3.4.1. Describe a socialización primaria e secundaria.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 	<p>-Exame</p>	<p>Non coñece os elementos do proceso de socialización nin os relaciona coa propia personalidade.</p>	<p>A penas coñece os diferentes elementos do proceso de socialización sen relacionalos coa propia personalidade.</p>	<p>Coñece os diferentes elementos do proceso de socialización e relacións coa propia personalidade.</p>	<p>Coñece perfectamente os diferentes elementos do proceso de socialización e relacións coa propia</p>

						personalidade.
FIB3.5.1. Explica as teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL 	-Exame	Non coñece as teorías sobre a orixe da sociedade nin reflexiona de forma escrita sobre elas	A penas coñece as teorías sobre a orixe da sociedade e reflexiona de forma escrita sobre elas, argumentando as propias opinións ao respecto	Coñece as teorías sobre a orixe da sociedade e reflexiona de forma escrita sobre elas, argumentando as propias opinións ao respecto	Coñece perfectamente as teorías sobre a orixe da sociedade e reflexiona de forma escrita sobre elas, argumentando as propias opinións ao respecto
FIB3.6.1. Explica o que é unha civilización e pon exemplos fundamentados, e investiga e reflexiona sobre as semellanzas e as diferenzas entre oriente e occidente.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	-Caderno -Presentación	Non comprende o sentido do concepto de civilización, nin establece as semellanzas e diferenzas co de cultura	A penas comprende o sentido do concepto de civilización, nin establece claramente as semellanzas e diferenzas co de cultura	Comprende o sentido do concepto de civilización, establecendo as semellanzas e diferenzas co de cultura	Comprende perfectamente o sentido do concepto de civilización, establecendo as semellanzas e diferenzas co de cultura
FIB3.7.1. Explica o que é a comunicación e reflexiona sobre as vantaxes e os inconvenientes cando a ferramenta para ela son as novas tecnoloxías.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL 	-Exame -Caderno	Non define que é a comunicación, nin analiza as formas de comunicación non verbal, e a incidencia das novas tecnoloxías da información e a comunicación.	A penas define que é a comunicación, e analiza de xeito deficiente as formas de comunicación non verbal, e a incidencia das novas tecnoloxías da información e a comunicación.	Define que é a comunicación, analizando as formas de comunicación non verbal, e a incidencia das novas tecnoloxías da información e a comunicación.	Define perfectamente que é a comunicación, analizando as formas de comunicación non verbal, e a incidencia das novas tecnoloxías da información e a comunicación.

FIB3.8.1. Reflexiona por escrito sobre o papel activo dun/dunha mesmo/a no seu contexto sociocultural, como ser capaz de innovar e xerar cambios culturais.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSIEE 	-Caderno -Debate	Non reflexiona sobre o posible papel activo dun mesmo na construción da cultura e, en canto tal, non é capaz de identificarse como ser creativo e innovador, capaz de xerar elementos culturais.	A penas reflexiona sobre o posible papel activo dun mesmo na construción da cultura e, en canto tal, non identifica claramente como ser creativo e innovador, capaz de xerar elementos culturais.	Reflexiona sobre o posible papel activo dun mesmo na construción da cultura e, en canto tal, identificarse como ser creativo e innovador, capaz de xerar elementos culturais.	Reflexiona perfectamente sobre o posible papel activo dun mesmo na construción da cultura e, en canto tal, identificarse como ser creativo e innovador, capaz de xerar elementos culturais.
FIB3.9.1. Coñece o relativismo cultural e o etnocentrismo, e reflexiona sobre eles, expresando conclusións propias e achegando exemplos con feitos investigados e contrastados en internet.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CD 	-Caderno -Exposición	Non reflexiona nin indaga sobre o relativismo cultural e o etnocentrismo.	A penas reflexiona e indaga sobre o relativismo cultural e o etnocentrismo.	Reflexiona e indaga sobre o relativismo cultural e o etnocentrismo.	Reflexiona e indaga perfectamente sobre o relativismo cultural e o etnocentrismo.
FIB4.1.1. Define e utiliza conceptos como razón, sentidos, experiencia, abstracción, universalidade, sistematicidade, racionalismo, dogmatismo, empirismo, límite, intelixencia, intelixencia emocional, certeza e erro. FIB4.1.2. Explica o que é a racionalidade e describe algunhas das súas características.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 	-Exame	Non comprende a facultade racional como específica do ser humano e as súas implicacións, nin analiza en que consiste a racionalidade e cales son as súas características.	A penas comprende a facultade racional como específica do ser humano e as súas implicacións, e analiza de xeito deficiente en que consiste a racionalidade e cales son as súas características.	Comprende a facultade racional como específica do ser humano e as súas implicacións, analizando en que consiste a racionalidade e cales son as súas características.	Comprende perfectamente a facultade racional como específica do ser humano e as súas implicacións, analizando en que consiste a racionalidade e cales son as súas características.
FIB4.2.1. Explica a concepción sobre as posibilidades da razón.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 	-Exame	Non explica as teses básicas de ningunha concepción filosófica sobre as posibilidades e	A penas explica as teses básicas dalgunhas concepcións filosóficas sobre as posibilidades e	Explica as teses básicas dalgunhas concepcións filosóficas sobre as posibilidades e	Explica perfectamente as teses básicas dalgunhas concepcións

			límites da razón.	límites da razón.	límites da razón.	filosóficas sobre as posibilidades e límites da razón.
FIB4.3.1. Identifica as dúas posibilidades de aplicación da racionalidade: teórica e práctica.	▪ CCL	-Exame	Non distingue a racionalidade teórica da racionalidade práctica, nin teoría e experiencia.	A penas distingue a racionalidade teórica da racionalidade práctica, así como teoría e experiencia.	Distingue a racionalidade teórica da racionalidade práctica, así como teoría e experiencia.	Distingue perfectamente a racionalidade teórica da racionalidade práctica, así como teoría e experiencia.
FIB4.4.1. Explica as teses centrais da teoría da intelixencia emocional. FIB4.4.2. Argumenta sobre a relación entre a razón e as emocións.	▪ CAA ▪ CCEC	-Caderno -Exame -Debate	Non coñece a concepción contemporánea sobre a intelixencia	A penas coñece a concepción contemporánea sobre a intelixencia, nin sabe incidir na teoría da intelixencia emocional de Daniel Goleman.	Coñece a concepción contemporánea sobre a intelixencia, incidindo na teoría da intelixencia emocional de Daniel Goleman.	Coñece perfectamente a concepción contemporánea sobre a intelixencia, incidindo na teoría da intelixencia emocional de Daniel Goleman.
FIB4.5.1. Define algúns tipos de verdade, como son a verdade como correspondencia, a verdade segundo o pragmatismo americano e a verdade desde o perspectivismo. FIB4.5.2. Reflexiona sobre a parte positiva de equivocarse e a importancia do erro como posibilidade de procura de novas estratexias e solucións.	▪ CSC	-Exame	Non comprende os principais tipos de verdade	A penas comprende algúns dos principais tipos de verdade: a verdade como correspondencia, a verdade segundo o pragmatismo americano, a verdade desde o perspectivismo e o consenso, reflexionando sobre a posibilidade de alcanzar	Comprende algúns dos principais tipos de verdade: a verdade como correspondencia, a verdade segundo o pragmatismo americano, a verdade desde o perspectivismo e o consenso, reflexionando sobre a posibilidade de	A penas comprende algúns dos principais tipos de verdade: a verdade como correspondencia, a verdade segundo o pragmatismo americano, a verdade desde o perspectivismo e o consenso, reflexionando sobre a posibilidade de

				a verdade absoluta.	alcanzar a verdade absoluta.	alcanzar a verdade absoluta.
<p>FIB5.1.1. Define e utiliza conceptos como metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo e determinismo.</p> <p>FIB5.1.2. Define o que é a metafísica, o seu obxecto de coñecemento e o seu modo característico de preguntar sobre a realidade</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC 	-Exame	Non coñece o significado do termo metafísica, nin comprende que é a principal disciplina das que compoñen a Filosofía, nin identifica o seu obxectivo fundamental, o preguntar radical	A penas coñece o significado do termo metafísica, nin comprende que é a principal disciplina das que compoñen a Filosofía, e a penas identifica o seu obxectivo fundamental, o preguntar radical	Coñece o significado do termo metafísica, comprendendo que é a principal disciplina das que compoñen a Filosofía, identificando o seu obxectivo fundamental, entendendo en que consiste o preguntar radical	Coñece perfectamente o significado do termo metafísica, comprendendo que é a principal disciplina das que compoñen a Filosofía, identificando o seu obxectivo fundamental, entendendo en que consiste o preguntar radical
<p>FIB5.2.1. Expresa as dúas posibles respostas á pregunta pola orixe do Universo (é eterno ou foi creado), e expón as súas reflexións sobre as implicacións relixiosas e filosóficas de ambas as dúas.</p> <p>FIB5.2.2. Expón as dúas posturas sobre a cuestión acerca de se o Universo ten unha finalidade, unha dirección, ou se non a ten, e argumenta filosoficamente a súa opinión ao respecto.</p> <p>FIB5.2.3. Analiza textos cuxo punto de reflexión é a realidade física que nos rodea e os interrogantes filosóficos que suscita</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 	-Exame -Caderno	Non comprende unha das principais respostas á pregunta acerca do que é a Natureza nin identificar esta, no só como a esencia de cada ser, senón ademais como o conxunto de todas as cousas que hai e coñece algunhas das grandes preguntas metafísicas acerca da Natureza: a orixe do universo, a finalidade	A penas comprende unha das principais respostas á pregunta acerca do que é a Natureza e identificar esta, no só como a esencia de cada ser, senón ademais como o conxunto de todas as cousas que hai e coñece algunhas das grandes preguntas metafísicas acerca da Natureza: a orixe do universo, a	Comprende unha das principais respostas á pregunta acerca do que é a Natureza e identificar esta, no só como a esencia de cada ser, senón ademais como o conxunto de todas as cousas que hai e coñece algunhas das grandes preguntas	Comprende perfectamente as principais respostas á pregunta acerca do que é a Natureza e identificar esta, no só como a esencia de cada ser, senón ademais como o conxunto de todas as cousas que hai e coñece algunhas das grandes preguntas metafísicas acerca da

			do Universo, cal á a orde que rexe a Natureza, se é que o hai, e o posto do ser humano no cosmos	finalidade do Universo, cal á a orde que rexe a Natureza, se é que o hai, e o posto do ser humano no cosmos, reflexionando sobre as implicacións filosóficas de cada unha destas cuestións.	metafísicas acerca da Natureza: a orixe do universo, a finalidade do Universo, cal á a orde que rexe a Natureza, se é que o hai, e o posto do ser humano no cosmos, reflexionando sobre as implicacións filosóficas de cada unha destas cuestións.	Natureza: a orixe do universo, a finalidade do Universo, cal á a orde que rexe a Natureza, se é que o hai, e o posto do ser humano no cosmos, reflexionando sobre as implicacións filosóficas de cada unha destas cuestións.
FIB5.3.1. Define o que é o determinismo e o indeterminismo, no marco da reflexión sobre se existe unha orde no Universo rexida por leis	▪ CCEC	-Exame	Non coñece as implicacións filosóficas da teoría do Caos, nin comprende a importancia de sinalar se a natureza se rexe por leis deterministas, ou ben, se rexe o azar cuántico, nin argumenta a propia opinión sobre cómo afecta esta resposta de cara á comprensión da conduta humana	A penas coñece as implicacións filosóficas da teoría do Caos, comprendendo a importancia de sinalar se a natureza se rexe por leis deterministas, ou ben, se rexe o azar cuántico, e argumenta a propia opinión sobre cómo afecta esta resposta de cara á comprensión da conduta humana	Coñece as implicacións filosóficas da teoría do Caos, comprendendo a importancia de sinalar se a natureza se rexe por leis deterministas, ou ben, se rexe o azar cuántico, e argumenta a propia opinión sobre cómo afecta esta resposta de cara á comprensión da	Coñece perfectamente as implicacións filosóficas da teoría do Caos, comprendendo a importancia de sinalar se a natureza se rexe por leis deterministas, ou ben, se rexe o azar cuántico, e argumenta a propia opinión sobre cómo afecta esta resposta de cara á comprensión da

					conduta humana	conduta humana
FIB5.4.1. Coñece as teses centrais do vitalismo de filósofos/as que reflexionan sobre a vida. FIB5.4.2. Analiza textos literarios, filosóficos e científicos que versan sobre temas metafísicos como a existencia, a morte, o devir histórico ou o lugar do individuo na realidade, e expón as súas propias reflexións ao respecto.	▪ CCL	-Caderno -Exame	Non reflexiona sobre a interrogación polo sentido da existencia, nin explica as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas da vida, nin diserta razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas	A penas reflexiona sobre a interrogación polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas da vida, e diserta razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas	Reflexiona sobre a interrogación polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas da vida, e diserta razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas	Reflexiona perfectamente sobre a interrogación polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas da vida, e diserta razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas
FIB5.4.2. Analiza textos literarios, filosóficos e científicos que versan sobre temas metafísicos como a existencia, a morte, o devir histórico ou o lugar do individuo na realidade, e expón as súas propias reflexións ao respecto			Non reflexiona sobre a interrogación polo sentido da existencia, nin explica as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas da vida, nin diserta razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas	A penas reflexiona sobre a interrogación polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas da vida, e diserta razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas	Reflexiona sobre a interrogación polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas da vida, e diserta razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas	Reflexiona perfectamente sobre a interrogación polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas da vida, e diserta razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas
3º TRIMESTRE: BLOQUE 5: REALIDADE E METAFÍSICA-BLOQUE 6: TRANSFORMACIÓN						
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CC	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 4	NIVEL 5

<ul style="list-style-type: none"> FIB6.1.1. Define e utiliza conceptos como vontade, liberdade negativa, liberdade positiva, autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo e condicionamento. FIB6.1.2. Analiza textos breves sobre o tema da liberdade, e argumenta a propia opinión. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	-Exame	Non coñece os significados do concepto de liberdade de acción: a liberdade negativa e a liberdade positiva	A penas coñece os dous significados do concepto de liberdade de acción: a liberdade negativa e a liberdade positiva, e non sabe aplicalos no ámbito da sociedade política como no terreo da vida privada ou liberdade interior.	Coñece os dous significados do concepto de liberdade de acción: a liberdade negativa e a liberdade positiva, aplicándoos tanto no ámbito da sociedade política como no terreo da vida privada ou liberdade interior.	Coñece perfectamente os dous significados do concepto de liberdade de acción: a liberdade negativa e a liberdade positiva, aplicándoos tanto no ámbito da sociedade política como no terreo da vida privada ou liberdade interior.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.2.1. Explica o que é o libre albedrío e a facultade humana da vontade. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	-Exame	Non comprende que é o libre albedrío ou liberdade interior, relacionándoo coa posibilidade de autodeterminación dun mesmo e coa facultade da vontade	Comprende de forma escasa que é o libre albedrío ou liberdade interior, relacionándoo coa posibilidade de autodeterminación dun mesmo e coa facultade da vontade	Comprende de forma suficiente que é o libre albedrío ou liberdade interior, relacionándoo coa posibilidade de autodeterminación dun mesmo e coa facultade da vontade	Comprende plenamente Comprende de forma suficiente que é o libre albedrío ou liberdade interior, relacionándoo coa posibilidade de autodeterminación dun mesmo e coa facultade da vontade
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.3.1. Expón as súas reflexións sobre a posibilidade de que exista ou non o libre albedrío, tendo en conta os avances no coñecemento da xenética e a neurociencia. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CSC 	-Exposición	Non reflexiona e non argumenta sobre a relación entre a liberdade interior e a liberdade social e política.	Reflexiona e argumenta escasamente sobre a relación entre a liberdade interior e a liberdade social e política.	Reflexiona e argumenta suficientemente sobre a relación entre a liberdade interior e a liberdade social e política.	Reflexiona e argumenta plenamente sobre a relación entre a liberdade interior e a liberdade social e política.

<ul style="list-style-type: none"> FIB6.4.1. Argumenta sobre as posibilidades do ser humano de actuar libremente, tendo en conta que é un ser natural. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC 	-Debate	Non coñece a existencia de determinismo na natureza, analizando a posibilidade do ser humano de ser libre, tendo en conta que é un ser natural e, en canto tal, sometido ás leis da natureza.	Coñece de forma escasa a existencia de determinismo na natureza, analizando a posibilidade do ser humano de ser libre, tendo en conta que é un ser natural e, en canto tal, sometido ás leis da natureza.	Coñece de forma suficiente a existencia de determinismo na natureza, analizando a posibilidade do ser humano de ser libre, tendo en conta que é un ser natural e, en canto tal, sometido ás leis da natureza.	Coñece plenamente a existencia de determinismo na natureza, analizando a posibilidade do ser humano de ser libre, tendo en conta que é un ser natural e, en canto tal, sometido ás leis da natureza.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.5.1. Expressa diferentes posturas de filósofos en torno ao tema da liberdade. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	-Exame	Non recoñece as tres posturas sobre o problema da liberdade absoluta ou condicionada: a tese estoica, a negación do sometemento da vontade ás leis naturais de Kant e a posición intermedia que rexeita, non a liberdade, senón a liberdade absoluta	Recoñece de xeito as tres posturas sobre o problema da liberdade absoluta ou condicionada: a tese estoica, a negación do sometemento da vontade ás leis naturais de Kant e a posición intermedia que rexeita, non a liberdade, senón a liberdade absoluta	Recoñece de forma suficiente as tres posturas sobre o problema da liberdade absoluta ou condicionada: a tese estoica, a negación do sometemento da vontade ás leis naturais de Kant e a posición intermedia que rexeita, non a liberdade, senón a liberdade absoluta	Recoñece plenamente as tres posturas sobre o problema da liberdade absoluta ou condicionada: a tese estoica, a negación do sometemento da vontade ás leis naturais de Kant e a posición intermedia que rexeita, non a liberdade, senón a liberdade absoluta
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.6.1. Define e utiliza conceptos como estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipia. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CMCCT 	-Exame	Non coñece a Estética como a parte da filosofía que estuda o proceso creativo, a experiencia estética e	Coñece de forma escasa a Estética como a parte da filosofía que estuda o proceso creativo, a experiencia	Coñece de forma suficiente a Estética como a parte da filosofía que estuda o proceso creativo, a	Coñece plenamente a Estética como a parte da filosofía que estuda o proceso creativo, a

			a beleza.	estética e a beleza.	experiencia estética e a beleza.	experiencia estética e a beleza.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.7.1. Le e comenta textos breves e significativos sobre o mecanismo de aparición de ideas novas. ▪ FIB6.7.2. Explica o que é a imaxinación e exemplifica mediante a redacción de relatos breves de temática filosófica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSIEE 	-Caderno	Non identifica que é a imaxinación, en tanto que facultade específica do ser humano, non sabe explicar cómo funciona e cales son as súas características	Identifica de forma escasa que é a imaxinación, en tanto que facultade específica do ser humano, explicando cómo funciona e cales son as súas características	Identifica de xeito suficiente que é a imaxinación, en tanto que facultade específica do ser humano, explicando cómo funciona e cales son as súas características	Identifica plenamente que é a imaxinación, en tanto que facultade específica do ser humano, explicando cómo funciona e cales son as súas características
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.8.1. Analiza textos de literatura fantástica, considerando os elementos especificamente creativos e reflexionando sobre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSIEE 	-Caderno	Non recoñece de forma suficiente a capacidade humana da creatividade, en tanto que potencialidade existente en todas as persoas e que se consegue entrenando o cerebro.	Recoñece de forma escasa Recoñece de forma suficiente a capacidade humana da creatividade, en tanto que potencialidade existente en todas as persoas e que se consegue entrenando o cerebro.	Recoñece de forma suficiente a capacidade humana da creatividade, en tanto que potencialidade existente en todas as persoas e que se consegue entrenando o cerebro.	Recoñece plenamente a capacidade humana da creatividade, en tanto que potencialidade existente en todas as persoas e que se consegue entrenando o cerebro.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.9.1. Explica as fases do proceso creativo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE 	-Caderno	Non as fases do proceso creativo, e reflexiona sobre a importancia de que o pensamento diverxente imaxinativo e o pensamento lóxico e racional, traballen	Coñece de forma escasa as fases do proceso creativo, e reflexiona sobre a importancia de que o pensamento diverxente imaxinativo e o pensamento lóxico	Coñece de forma suficiente as fases do proceso creativo, e reflexiona sobre a importancia de que o pensamento diverxente imaxinativo e o	Coñece plenamente as fases do proceso creativo, e reflexiona sobre a importancia de que o pensamento diverxente imaxinativo e o

			xuntos.	e racional, traballen xuntos.	pensamento lóxico e racional, traballen xuntos.	pensamento lóxico e racional, traballen xuntos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.10.1. Utiliza a técnica de desenvolvemento da creatividade coñecida como de revisión de supostos e inversión, e aplícaa sobre algunha teoría filosófica ou científica. ▪ FIB6.10.2. Explica as principais técnicas de desenvolvemento da creatividade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC 	-Caderno	Non coñece e non aplica ningunha técnica de desenvolvemento da creatividade.	Coñece e aplica de forma escasa algunhas técnicas de desenvolvemento da creatividade.	Coñece e aplica de xeito suficiente algunhas técnicas de desenvolvemento da creatividade.	Coñece e aplica plenamente algunhas técnicas de desenvolvemento da creatividade.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.11.1. Utiliza de forma colectiva a técnica do brainstorming para reflexionar sobre temas filosóficos tratados durante o curso. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	-Caderno -Debate	Non utiliza a técnica del brainstorming para construír unha historia literaria con trasfondo filosófico.	Utiliza de forma escasa a técnica del brainstorming para construír unha historia literaria con trasfondo filosófico.	Utiliza de forma suficiente a técnica del brainstorming para construír unha historia literaria con trasfondo filosófico.	Utiliza plenamente a técnica del brainstorming para construír unha historia literaria con trasfondo filosófico.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.12.1. Argumenta sobre o papel da liberdade como condición fundamental para a creación, e razoa a súa opinión. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC 	-Caderno	Non valora a liberdade como condición básica para a creatividade innovadora, a conexión das ideas preexistentes entre si e a competitividade	Valora de forma escasa a liberdade como condición básica para a creatividade innovadora, a conexión das ideas preexistentes entre si e a competitividade	Valora de forma suficiente a liberdade como condición básica para a creatividade innovadora, a conexión das ideas preexistentes entre si e a competitividade	Valora plenamente a liberdade como condición básica para a creatividade innovadora, a conexión das ideas preexistentes entre si e a competitividade
<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.13.1. Explica as características das persoas especialmente creativas e algunhas das formas en que pode potenciarse esta condición. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CSIEE 	-Caderno	Non coñece as características das persoas especialmente creativas, como a motivación, a	Coñece de forma escasa as características das persoas especialmente creativas, como a	Coñece de forma suficiente as características das persoas especialmente	Coñece plenamente as características das persoas especialmente creativas, como a

			perseveranza, a orixinalidade e o medio, investigando sobre cómo se poden potenciar estas calidades.	motivación, a perseveranza, a orixinalidade e o medio, investigando sobre cómo se poden potenciar estas calidades.	creativas, como a motivación, a perseveranza, a orixinalidade e o medio, investigando sobre cómo se poden potenciar estas calidades.	motivación, a perseveranza, a orixinalidade e o medio, investigando sobre cómo se poden potenciar estas calidades.
<ul style="list-style-type: none"> FIB6.14.1. Argumenta sobre a importancia de asumir riscos e saír da chamada zona de confort para alcanzar metas e lograr resultados creativos e innovadores. 	<ul style="list-style-type: none"> CSiEE 	-Debate	Non reflexiona de forma argumentada sobre o sentido do risco e a súa relación para alcanzar solucións innovadoras e, por tanto, a posibilidade de evolucionar.	Reflexiona escasamente de forma argumentada sobre o sentido do risco e a súa relación para alcanzar solucións innovadoras e, por tanto, a posibilidade de evolucionar.	Reflexiona suficientemente de forma argumentada sobre o sentido do risco e a súa relación para alcanzar solucións innovadoras e, por tanto, a posibilidade de evolucionar.	Reflexiona plenamente de forma argumentada sobre o sentido do risco e a súa relación para alcanzar solucións innovadoras e, por tanto, a posibilidade de evolucionar.

5. METODOLOXÍA

En cada unidade de traballo realizaranse exposicións por parte da profesora para introducir os coñecementos novos, que partirán dos coñecementos e ideas previas do alumnado que serán valorados a través de pequenos cuestionarios ou preguntas orais. Ademais de exposicións, os coñecementos elaboraranse a partir de textos, artigos de revistas, casos prácticos? etc para lograr implicar ao alumnado máis activamente no proceso de aprendizaxe.

Os contidos conceptuais estarán abertos á reflexión e participación do alumnado para achegar as súas ideas, por iso nas clases frecuentemente realizaranse debates.

De cada tema realizarase un traballo por parte do alumnado, que pode consistir nun traballo monográfico, ou un traballo práctico. Prevese dedicar algunhas sesións á exposición dos traballos realizados.

Diariamente nas clases, realizaranse preguntas orais ao alumnado co fin de obter información diaria sobre o dominio dos coñecementos da materia.

As actividades concrétanse nas seguintes:

- Comentario de textos e artigos de filosofía.
- Cuestionarios con preguntas prácticas.
- Estudo de casos.
- Debates organizados.
- Cine-forum
- Posta en práctica de técnicas de dinámica de grupos.
- Traballos de investigación sinxelos relacionados cos contidos estudados.
- Aplicación e valoración de tests.
- Aplicación de enquisas e cuestionarios.
- Elaboración dunha entrevista.
- Xogos de rol na aula.

5. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Suxerimos o uso dos materiais seguintes:

- O libro do alumnado para a área de Filosofía de 4.º ESO.
- A proposta didáctica para Filosofía de 4.º ESO.
- Os cadernos de estratexias metodolóxicas.
- As monografías didácticas.
- A web do profesorado.
- A web do alumnado e da familia.

6. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN (AVALIACIÓN-AVALIACIÓN INICIAL -PROMOCIÓN)

A avaliación da aprendizaxe do alumnado será continua e diferenciada segundo as materias, terá un carácter formativo e será un instrumento para a mellora tanto dos procesos de ensino como dos procesos de aprendizaxe.

1. INSTRUMENTOS PARA A AVALIACIÓN

Os instrumentos ou sistemas de avaliación que se van empregar para avaliar ao alumnado son:

Actividades de composición, como redaccións, disertacións, debates, comentario de texto, etc.

Actividades de libro aberto.

Actividades orais.

Traballos complementarios

Probas obxectivas escritas (exame): cuestións nas que hai que xustificar as respostas e resolución de exercicios e problemas.

Nestes instrumentos de avaliación estarán presentes os seguintes tipos de actividades:

Actividades conceptuais. Nelas os alumnos e alumnas irán substituíndo de forma progresiva as súas ideas previas polas desenvolvidas na clase. Deben ser capaces de manexar un vocabulario específico e definir con precisión e claridade os conceptos centrais de ca da unidade.

Actividades de comentario de texto. Fundamentalmente, o alumnado debe ser capaz de analizar un texto, identificando o seu tema, tese e ideas secundarias. Para iso, ten que poder expoñer os argumentos ou estruturas de razoamento do texto.

Actividades de síntese. Este tipo de actividades están orientadas á comprensión dos contidos temáticos das diferentes unidades e á reelaboración dos devanditos contidos. O alumnado debería poder entender e expoñer os principais puntos do tema e razoar a partir deles.

Actividades de razoamento e argumentación. Supoñen unha maior autonomía por parte do alumnado, posto que debe elaborar unha idea fundamentada e apoiada nunha serie de argumentos. Esta actividade pode realizarse de forma escrita, como unha redacción, unha toma de postura ante unha tese, etc., ou oralmente, nunha exposición pública ou nun debate.

2. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

- 1) Realizaranse catro avaliacións ao longo do curso, ademais do seguimento individualizado de cada sesión. En primeiro lugar a avaliación inicial, máis tres avaliacións correspondentes aos tres trimestres nos que se divide o curso.
- 2) Os resultados da avaliación das materias expresaranse mediante cualificacións numéricas de cero a dez sen decimais, e consideraranse negativas as cualificacións inferiores a cinco
- 3) Cando a nota sexa decimal redondearase ao número enteiro máis próximo (cara arriba ou cara abaixo); cando o decimal sexa 5, redondearase á alza.
- 4) A avaliación inicial consistirá nun texto que trate un tema de actualidade relacionado coa filosofía (pode ser un artigo, unha noticia, un tópico, unha imaxe, etc...) sobre o que o alumno terá que realizar unha actividade de comprensión e opinión persoal. A proba terá a cualificación de satisfactoria ou necesita mellorar e terá un valor orientativo para enfocar a aprendizaxe dos contidos secuenciados nos sucesivos trimestres e as medidas de reforzo e procedementos de aprendizaxe máis axeitados.
A proba da avaliación inicial non pretende avaliar contidos específicos da materia de Filosofía, aínda que si sería desexable que o alumnado saiba establecer relacións adecuadas con conceptos xa tratados en cursos anteriores. Máis ben, o que se pretende é detectar as nocións previas e capacidades do alumnado para potenciar esas capacidades e dirixir adecuadamente as ideas previas.
- 5) Farase unha proba escrita parcial por trimestre que terá un peso do 70% sobre a nota final da avaliación. Nela incorporaranse diversos instrumentos de avaliación como comentario de texto, actividades de comprensión e argumentación, actividades conceptuais, disertacións, cuestionarios, etc...
- 6) O traballo diario de comentario de texto, mapas conceptuais (caderno de clase) e participación terá un valor do 30% sobre a nota final da avaliación.
- 7) Cando o alumno/a non obteña unha avaliación positiva nunha avaliación adoptaranse medidas de reforzo e recuperación: elaboración de mapas conceptuais, test de autoavaliación, cuestionarios, proba oral, etc...
- 8) Realizarase unha recuperación final en xuño para o alumnado que non lograse superar as sucesivas avaliacións que consistirá nunha proba escrita con actividades relacionadas cos tres bloques de contidos.
- 9) A cualificación final da materia será a media aritmética das cualificacións obtidas nas tres avaliacións.
- 10) A nota da avaliación final non poderá ser inferior á nota da terceira avaliación. A tales efectos farase coincidir as nota da 3ª avaliación coa nota da avaliación final.

11) Aos alumnos/as que se comprobe que están copiando na proba escrita ou copiaron algún traballo ou presentación serán invalidados os devanditos instrumentos de avaliación e deberán volver a realizalos.

12) Na convocatoria extraordinaria de setembro realizarase unha proba escrita valorada sobre 10. Avaliaranse os estándares de aprendizaxes mínimos establecidos na programación.

RESUMO CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

INSTRUMENTOS POR AVALIACIÓN	PORCENTAXE NA NOTA
EXAME ESCRITO	70%
TRABALLO DE AULA	30%

7. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E PRÁCTICA DOCENTE

Neste apartado pretendemos promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e o desenvolvemento de programación didácticas.

Para iso, ao finalizar cada unidade didáctica propónse unha secuencia de preguntas que permitan ao docente avaliar o funcionamento do programado na aula e establecer estratexias de mellora para a propia unidade.

De igual modo, propoñemos o uso dunha ferramenta para a avaliación da programación didáctica no seu conxunto; esta pódese realizar ao final de cada trimestre, para así poder recoller as melloras no seguinte. A devandita ferramenta descríbese a continuación.

ASPECTOS PARA AVALIAR	PARA DESTACAR...	PARA MELLORAR...	PROPOSTAS DE MELLORA PERSOAL

Temporalización das unidades didácticas			
Desenvolvemento dos obxectivos didácticos			
Manexo dos contidos da unidade			
Descritores e desempeños competenciais			
Realización de tarefas			
Estratexias metodolóxicas seleccionadas			
Recursos			
Claridade nos criterios de avaliación			
Uso de diversas ferramentas			

de avaliación			
Portfolio de evidencias dos estándares de aprendizaxe			
Atención á diversidade			
Interdisciplinariedade			

8. ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

O decreto 86/2015 do 25 de xuño establece que coa finalidade de lles facilitar aos alumnos e ás alumnas a recuperación das materias con avaliación negativa, a consellería con competencias en materia de educación regulará as condicións para que os centros docentes organicen as oportunas probas extraordinarias e os programas individualizados nas condicións que se determinen. Ademais que, os centros docentes deberán organizar as consecuentes actividades de recuperación e a avaliación das materias pendentes. Na materia de Filosofía levaranse as seguintes actuacións en relación ao alumnado coa materia pendente de cursos anteriores

Na medida do posible a recuperación de pendentes levarase a cabo por parte do profesor/a que impartiu clases aos alumnos afectados. Para recuperar a materia pendente o alumno deberá realizar unha proba escrita e un traballo trimestral referentes aos estándares de aprendizaxe mínimos establecidos na programación.

A proba escrita terá un valor dun 70% sobre o total da nota.

O traballo terá un valor dun 30% sobre o total da nota.

A nota trimestral resultante será a suma dos dous tipos de instrumentos de avaliación. A nota final será a nota media dos tres trimestres. Cando a nota sexa decimal redondearase ao número enteiro máis próximo. Cando o decimal sexa 5, redondearase á alza. Establecerase unha hora semanal no horario lectivo do profesorado para resolver dúbidas e facer un seguimento do traballo por parte do alumnado.

9. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Descrición do grupo despois da avaliación inicial. Á hora de formular as medidas de atención á diversidade e inclusión debemos solicitar, en primeiro lugar, diversa información sobre cada grupo de alumnos e alumnas; como mínimo debe coñecerse a relativa a:

número de alumnos e alumnas.

funcionamento do grupo

(clima da aula, nivel de disciplina, atención...).

As fortalezas que se identifican no grupo en canto ao desenvolvemento de contidos curriculares.

As necesidades que se puidesen identificar; convén pensar nesta fase en como se poden abordar (planificación de estratexias metodolóxicas, xestión da aula, estratexias de seguimento da eficacia de medidas, etc.).

As fortalezas que se identifican no grupo en canto aos aspectos competenciais.

Os desempeños competenciais prioritarios que hai que practicar no grupo nesta materia.

Os aspectos que se deben ter en conta ao agrupar os alumnos e as alumnas para os traballos cooperativos.

Os tipos de recursos que se necesitan adaptar no nivel xeral para obter un logro óptimo do grupo.

Necesidades individuais

A avaliación inicial facilítanos non só coñecemento acerca do grupo como conxunto, senón que tamén nos proporciona información acerca de diversos aspectos individuais dos nosos estudantes; a partir dela poderemos:

Identificar os alumnos ou as alumnas que necesitan un maior seguimento ou personalización de estratexias no seu proceso de aprendizaxe. (Débese ter en conta aquel alumnado con necesidades educativas, con altas capacidades e con necesidades non diagnosticadas, pero que requiran atención específica por estar en risco, pola súa historia familiar, etc.).

Saber as medidas organizativas que cómpre adoptar. (Planificación de reforzos, situación de espazos, xestión de tempos grupais para favorecer a intervención individual).

Establecer conclusións sobre as medidas curriculares a adoptar, así como sobre os recursos que se van empregar.

Analizar o modelo de seguimento que se vai utilizar con cada un deles.

Acoutar o intervalo de tempo e o modo en que se van avaliar os progresos destes estudantes.

Fixar o modo en que se vai compartir a información sobre cada alumno ou alumna co resto de docentes que interveñen no seu itinerario de aprendizaxe; especialmente, co titor.

10. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

As actividades complementarias e extraescolares teñen como finalidade reforzar e axudar á consecución dos obxectivos e competencias propostos en relación aos diferentes bloques de contidos.

Propoñemos as seguintes actividades complementarias e extraescolares para cada trimestre:

1º Trimestre: Visita á Cruz Vermella

2º Trimestre: Participación na Olimpiada Filosófica de Galicia

3º Trimestre: Asistencia a un pleno do Concello de Lalín.

11. ESTRATEXIAS PARA A LECTURA E CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR

Para a materia de Filosofía propoñemos os seguintes libros de lectura voluntaria:

- La filosofía explicada a mi hija / R.-P. Droit – Paidós
- Invitación a la filosofía / A. Comte-Sponville – Paidós
- Pequeña filosofía para no filósofos / A. Jacquard – De Bolsillo
- El mundo de Sofía / Jostein Gaarder. - Siruela
- Un feliz mundo novo / Aldous Huxley. - Xerais
- Vida de Galileo / Bertolt Brecht. - Alianza
- O extranxeiro / Albert Camus. - Do Cumio
- Carta al padre / Franz Kafka. - Alianza
- A metamorfose / Franz Kafka. - Sotelo Blanco
- As viaxes de Gulliver / Jonathan Swift. - Xerais

- O vixía no centeo / J. D. Salinger. - Xerais
- Señor das moscas / Willian Golding. - Sotelo Blanco
- Siddartha / Herman Hesse. - Galaxia
- Ética para o meu fillo / Fernando Savater. - Ariel
- Do outro lado do espello e o que Alicia atopou aló / Lewis Carrol. - Xerais
- El café de los filósofos muertos / Nora K. y Vittorio Hösle. - Anaya
- Antígona / Sófocles. - Pombal
- Edipo Rey / Sófocles. - Alianza
- 1984 / George Orwell. - Factoría K
- A revolta dos animais / George Orwell. - Positivas
- Las manos sucias / Jean Paul Sartre. - Alianza
- Vacas, cerdos, guerras y brujas / Marvin Harris. - Alianza
- Los mitos / Platón .- Siruela
- La comunicación no verbal / F. Davis. - Alianza
- Platón y un ornitorrinco entran en un bar / T. Cathcort e D. Klein – Planeta
- El cerdo que quería ser jamón / J. Baggini – Paidós
- Sobre la libertad / E. Subirats - Anaya

PROGRAMACIÓN PSICOLOXÍA 2º BACHARELATO

- 1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN**
- 2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS BÁSICAS**
- 3. OBXECTIVOS**
- 4. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE (TEMPORALIZACIÓN-MÍNIMOS-INSTRUMENTOS)**
- 5. METODOLOXÍA**
- 6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS**
- 7. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN (AVALIACIÓN-AVALIACIÓN INICIAL -PROMOCIÓN)**
- 8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E PRÁCTICA DOCENTE**
- 9. ACTIVIDADES DE SGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES**
- 10. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE**
- 11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES**
- 12. ESTRATEXIAS PARA A LECTURA E CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR**

1. INTRODUCCIÓN

A psicoloxía é unha rama do saber cuxa finalidade esencial é tanto a comprensión da propia individualidade como das condutas sociais e a súa interrelación. Desde uns antecedentes históricos afastados, moi ligados ao desenvolvemento do saber filosófico, a psicoloxía evolucionou cun cariz, en certo xeito, bifronte. Por unha banda, ten unha indubidable filiación humanística; por outra parte, a súa temática busca regularidades e explicacións científicas. Con estas características distintivas, polo seu obxecto de estudo e a súa metodoloxía, a psicoloxía pode considerarse unha disciplina moi interesante para o alumnado de segundo de bacharelato, cunha indubidable vertente práctica, na medida en que lle axudará a coñecerse mellor como individuo e a desenvolverse como persoa e, ao tempo, a afrontar os diversos problemas e retos que a convivencia suscita.

A propia complexidade, inscrita de seu no propio ser humano, faise visible na súa capacidade de relación con outros saberes, sinaladamente coa bioloxía, a socioloxía, a química e, desde logo, a filosofía. O significativo carácter dual da psicoloxía pode axudar a desenvolver e adquirir as seguintes competencias clave: comunicación lingüística; competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía; competencia dixital; aprender a aprender; competencias sociais e cívicas; ecoconciencia e expresións culturais. Trátase, xa que logo, dunha materia que, dada a súa riqueza de contidos e amplitude de horizontes, pode converterse en paradigmática para a adquisición da maior parte das competencias clave.

Esta adquisición das competencias clave, coa súa vertente de logro dos obxectivos da etapa en que se sitúa, debe desenvolverse preferentemente desde un punto de vista eminentemente disciplinar e transversal. Esta metodoloxía pasa pola xeración de tarefas ou situacións-problema, suscitadas cun obxectivo concreto, que o alumnado debe resolver facendo un uso axeitado de distintos tipos de coñecementos, destrezas, actitudes e valores, sen deixar de pensar no respecto polos diversos ritmos e estilos de aprendizaxe, mediante prácticas de traballo individual e cooperativo. Agora ben, esta metodoloxía require, pola parte docente, unha reflexión e unha revisión permanentes da súa tarefa e a procura, tamén decidida, de criterios comúns e consensuados que permitan, finalmente, abordar un tratamento integrado das competencias, facendo unha realidade palpable a construción colaborativa do coñecemento.

A materia organízase en seis bloques: "A psicoloxía como ciencia", "Fundamentos biolóxicos da conduta", "Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria", "Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento", "A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade" e "Psicoloxía social e das organizacións". Daquela, desde a consideración da disciplina como ciencia, analízanse os fundamentos biolóxicos da conduta, as capacidades cognitivas como a percepción, a memoria e a intelixencia, afondando na aprendizaxe e na construción da nosa personalidade individual e social. En suma, a materia de Psicoloxía, desde a dobre vertente humanística e científica, pode colaborar dun xeito representativo e versátil a fomentar o espírito científico aplicado ao seu raio de acción, pero tamén nunha vertente práctica: como disciplina que pode cooperar na mellora xenérica das condicións de vida das persoas e, ao mesmo tempo, patrocinar, desde o autocañecemento, o xenuíno desenvolvemento persoal.

2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS BÁSICAS

Desde a materia de Psicoloxía, preténdese contribuír á adquisición, principalmente, das seguintes competencias básicas:

- **Competencia social e cidadá:** Preténdese facer comprender a realidade social na que vivimos, fomentar a cooperación nunha sociedade que ten que respectar a pluralidade. Exercer unha cidadanía participativa e solidaria, que asuma de forma crítica os dereitos e deberes. Adquirir valores persoais e actitudes como a responsabilidade, a perseveranza, o coñecemento dun mesmo e a autoestima. Dotar ao alumnado de habilidades sociais que permitan o traballo en equipo e ser capaz de dialogar coas demais persoas, valorar as súas opinións, saber poñerse no seu lugar, aceptar a negociación e aplicar a asertividade para defender as propias ideas.
- **Autonomía e iniciativa persoal:** Dotando ao alumno de estratexias de resolución de conflitos, de toma de decisións, de implementación de proxectos de vida.
- **Competencia para aprender a aprender:** Desenvolvendo habilidades para o autoaprendizaxe, para ser capaz de seguir formándose ao longo da vida de forma eficaz, tomando conciencia do que se sabe e xestionando e controlando as propias capacidades e coñecementos.
- **Tratamento da información e competencia dixital:** Fomentando habilidades para obter a información, aspecto cruce na sociedade do coñecemento. Desenvolver a capacidade para obter datos e para interiorizalos, permitindo aplicar os novos coñecementos e competencias na toma de decisións.

3. OBXECTIVOS

O ensino de Psicoloxía no Bacharelato terá como finalidade o desenvolvemento das seguintes capacidades:

1. Coñecer os principais modelos teóricos existentes hoxe na psicoloxía, comprendendo as súas diferenzas e a distinta concepción da natureza humana que subxace a cada un deles.

2. Discriminar as formulacións da psicoloxía científica doutras formas científicas e non científicas de analizar os problemas humanos.
3. Coñecer as principais áreas de aplicación da psicoloxía no mundo profesional, tomando contacto con algunha das técnicas empregadas.
4. Adquirir as estratexias máis efectivas para a análise dos problemas de aprendizaxe, relación social e control emocional, que lles proporcionen un maior dominio sobre a súa conduta e consecuencias nas demais persoas.
5. Aplicar algúns coñecementos e técnicas adquiridos, á mellora das súas estratexias cognitivas, metacognitivas e ao desenvolvemento das súas competencias emocionais e sociais.
6. Comprender mellor o seu propio funcionamento psicolóxico e o das demais persoas, integrando factores biolóxicos, psicolóxicos e sociais e fomentando a comprensión dos propios procesos cognitivos e a capacidade de descentrarse do propio punto de vista.
7. Desenvolver actitudes máis comprensivas e tolerantes con respecto á conduta e as ideas das demais persoas, a partir dos coñecementos achegados pola investigación psicolóxica e dos marcos teóricos que a sustentan.
8. Aplicar os coñecementos adquiridos á comprensión de problemas persoais e sociais, complexos observando especificamente aqueles problemas máis relacionados coa realidade canaria, usando as novas tecnoloxías da información e a comunicación na procura, selección, organización e presentación de temas relacionados.

4. CONTIDOS

Primeiro trimestre

1.A psicoloxía como ciencia. Evolución histórica da psicoloxía.

- Perspectivas actuais da psicoloxía.
- Campos e ámbitos de aplicación.
- Métodos e técnicas de traballo e investigación.
- A psicoloxía e outras ciencias afíns.

2. Bases biolóxicas da conduta.

- Influencia da Teoría da Evolución na Psicoloxía.
- Xenética e conduta. Función adaptativa da conduta: pautas innatas e condutas aprendidas.
- Conduta animal e conduta humana.
- Bases fisiolóxicas da conduta e o coñecemento. Estrutura e funcións do sistema nervioso e do sistema endocrino. Técnicas de exploración e patoloxías.

Segundo trimestre

3. Procesos cognitivos.

- O ser humano como procesador de información.
- Sensación, percepción e atención. Estructuras e funcionamento da memoria humana.
- A aprendizaxe. Concepto e teorías. Tipos de aprendizaxe. Factores que inflúen na aprendizaxe.
- A intelixencia. Concepto e teorías. Medición da intelixencia. O razoamento, a solución de problemas e a toma de decisións. A creatividade.
- Comunicación e linguaxe: usos e funcións da linguaxe. Adquisición, desenvolvemento, trastornos e avaliación da linguaxe.
- Os estados de conciencia. A influencia das drogas na alteración da conciencia.

4. Medio social e conduta humana

- Procesos de socialización e de aprendizaxe social.
- As relacións sociais e interpersoais. As actitudes, normas e valores na vida social. Concepto de ?actitude?. Formación e cambio de actitudes. Prexuízos.
- A influencia da cultura: diferenzas culturais no comportamento social, nos procesos cognitivos e na personalidade, e vida afectiva.
- Diferenzas de xénero como condicionantes da conduta social.
- A influencia dos medios de comunicación.

Terceiro trimestre

5. Personalidade.

- Determinantes individuais e situacionais da conduta.
- A personalidade: distintas concepcións teóricas, o seu desenvolvemento e avaliación.
- Trastornos da conduta, e os seus tratamentos.
- Personalidade e promoción do benestar persoal.

6. Motivación e emoción.

- Teorías da motivación
- Motivación sexual.
- Motivación e agresión: o papel dos factores culturais na agresión.
- A natureza das emocións

5. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE (TEMPORALIZACIÓN-MÍNIMOS-INSTRUMENTOS)

BLOQUE I : A Psicoloxía como ciencia						
TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES	CCB	INSTRUMENTOS DE CUALIFICACIÓN	INDICADORES DE LOGRO (O nivel 3 correspóndense cos criterios mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
PSB1.1.1. Explica e constrúe un marco de referencia global da psicoloxía, desde as súas orixes en Grecia (nas filosofías de Platón e Aristóteles), ata o seu recoñecemento como saber independente da man de Wundt, Watson, James e Freud, definindo as acepcións do termo psicoloxía ao longo da súa evolución, desde o etimolóxico, como "ciencia da alma", aos achegados polas correntes actuais: condutismo, cognitivismo, psicanálise, humanismo ou Gestalt.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT 	-Caderno	Elaboración deficiente e pouco coidada de mapas e esquemas a cerca da evolución histórica da psicoloxía Non persoal	Elabora mapas e esquemas a cerca da evolución histórica da psicoloxía pero non están todos os autores nin se distinguen etapas.	Elabora mapas e esquemas completos a cerca da evolución histórica da psicoloxía, pero a orde lóxica está mal elaborada.	Elabora mapas completos, loricamente correctos e orixinais a cerca da evolución histórica da psicoloxía
PSB1.1.2. Recoñece e valora as cuestións e os problemas que investiga a psicoloxía desde os seus inicios, distinguindo a súa perspectiva das proporcionadas por outros saberes.						
PSB1.2.1. Explica e estima a importancia dos obxectivos que caracterizan a psicoloxía: describir, explicar, predicir e modificar.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT 	-Caderno -Exame	Non completa a tarefa.	Comprende os obxectivos de forma incorrecta.	Comprende e propón os obxectivos de forma correcta.	Comprende os obxectivos de forma correcta é aplícaos a problemas específicos.

PSB1.2.2. Distingue e relaciona as facetas teórica e práctica da psicoloxía, e identifica as ramas en que se desenvolven (clínica e da saúde, da arte, das actividades físico-deportivas, da educación, forense, da intervención social, ambiental, etc.), investigando e valorando a súa aplicación nos ámbitos de atención na comunidade, como na familia e na infancia, na terceira idade, en minusvalías, muller, xuventude, minorías sociais e inmigrantes, cooperación para o desenvolvemento, etc.	▪ CSC	-Exposición -Exame -Caderno	Non distingue entre a psicoloxía básica e aplicada, nin delimita os seus campos de estudo, os seus métodos de investigación e as alternativas profesionais de cada unha. Non Realiza un mapa conceptual do tema	Distingue de forma escasa entre a psicoloxía básica y aplicada, delimitando os seus campos de estudio, os seus métodos de investigación e las alternativas profesionais de a cada unha. Realiza un mapa conceptual del tema	Distingue de forma suficiente entre la psicoloxía básica y aplicada, delimitando os seus campos de estudio, os seus métodos de investigación e las alternativas profesionais de a cada unha. Realiza un mapa conceptual del tema	Distingue plenamente entre a psicoloxía básica e aplicada, delimitando os seus campos de estudio, os seus métodos de investigación e as alternativas profesionais de cada unha. Realiza un mapa conceptual do tema
PSB1.2.3. Describe e aprecia a utilidade das técnicas e das metodoloxías de investigación psicolóxica, explicando as características de cada unha, como son os métodos comprensivos (introspección, fenomenoloxía, hermenéutica, test, entrevista persoal, dinámica de grupos, etc.) e os seus obxectivos (observación, descrición, experimentación, explicación, estudos de casos, etc.).	▪ CAA	-Exame	Non coñece o obxecto específico da psicoloxía nin valorar as metodoloxías e técnicas de investigación das diferentes escolas psicolóxicas.	Coñece de forma escasa o obxecto específico da psicoloxía. Valora de forma deficiente as metodoloxías e técnicas de investigación das diferentes escolas psicolóxicas.	Coñece de xeito suficiente o obxecto específico da psicoloxía. Valora as metodoloxías e técnicas de investigación das diferentes escolas psicolóxicas.	Coñece plenamente o obxecto específico da psicoloxía. Valora as metodoloxías e técnicas de investigación das diferentes escolas psicolóxicas.
PSB1.3.1. Explica e recoñece a importancia das achegas que a psicolóxica realizou na comprensión dos fenómenos humanos, identificando os problemas específicos dos que se ocupa e as conclusións achegadas.	▪ CCEC	-Caderno	Non relaciona a Psicoloxía con outras ciencias como a Bioloxía, a Economía ou a Socioloxía	Relaciona de xeito escaso a Psicoloxía con outras ciencias como a Bioloxía, a Economía ou a Socioloxía	Relaciona de xeito suficiente a Psicoloxía con outras ciencias como a Bioloxía, a Economía ou a Socioloxía	Relaciona plenamente a Psicoloxía con outras ciencias como a Bioloxía, a Economía ou a Socioloxía.
PSB1 3.2. Utiliza a súa capacidade de aprender a aprender, realizando os seus propios mapas conceptuais, utilizando medios informáticos, acerca das seguintes teorías: psicanálise, condutismo, teoría cognitiva, Gestalt,	▪ CAA	-Caderno -Exposición	Non mostra un coñecemento básico das diferentes correntes da psicoloxía.	Mostra un coñecemento escaso das diferentes correntes da psicoloxía.	Mostra un coñecemento básico das diferentes correntes da psicoloxía.	Mostra un coñecemento pleno das diferentes correntes da psicoloxía.

humanismo e psicobioloxía.						
PSB1.3.3. Analiza e valora criticamente textos sobre os problemas, as funcións e as aplicacións da Psicología de autores como W. Wundt, S. Freud, A. Maslow, W. James e B. F. Skinner, entre outros.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CSIEE 	-Caderno -Exposición	Non recoñece nin comprende e non analiza textos básicos de psicología	Recoñece, comprende e analiza de xeito escaso textos básicos de psicología	Recoñece, comprende e analiza de forma suficiente textos básicos de psicología	Recoñece, comprende e analiza plenamente textos básicos de psicología.
PSB1.3.4. Utiliza a súa iniciativa para expor as súas conclusións argumentadamente, mediante presentacións gráficas, en medios audiovisuais.						
BLOQUE 2: Fundamentos biolóxicos da conduta						
TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES	CCB	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	INDICADORES DE LOGRO (O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
PSB2.1.1. Identifica, contrasta e valora a nivel anatómico diferentes tipos de encéfalos animais en comparación co humano, valéndose de medios documentais.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CD 	-Exame -Exposición -Caderno	Non coñece a estrutura e funcións do cerebro	Coñece de forma escasa a estrutura e funcións do cerebro. Busca en Internet o significado de los termos: neurotransmisor, sinapse, sistema nervioso simpático, hipotálamo, hipocampo, corpo caloso, lóbulo temporal, esclerose lateral, encefalite, glándulas, hormonas y diabetes.	Coñece de forma básica a estrutura e funcións do cerebro. Realiza traballo de investigación e unha presentación onde se expoñen os procesos neuronais máis importantes Buscar en Internet el significado de los termos: neurotransmisor, sinapse, sistema nervioso simpático, hipotálamo, hipocampo, corpo caloso, lóbulo temporal, esclerose lateral, encefalitis, glándulas, hormonas	Coñece plenamente A estrutura e funcións do cerebro. Realiza traballo de investigación e unha presentación onde se expoñen os procesos neuronais máis importantes Uso del vocabulario técnico con precisión. Buscar en Internet el significado de los termos: neurotransmisor, sinapse, sistema nervioso simpático, hipotálamo, hipocampo, corpo caloso, lóbulo temporal, esclerose lateral,
PSB2.1.2. Investiga a través de internet a filoxénese humana e a evolución do cerebro, explicando e apreciando a relación directa que mantén co desenvolvemento da conduta humana.						
PSB2.2.1. Realiza unha presentación, con medios informáticos, en colaboración grupal, sobre a morfoloxía neuronal e a sinapse, describindo o proceso de transmisión sináptica e os factores que a determinan, o impulso nervioso e os neurotransmisores.						

					e diabetes.	encefalite, glándulas, hormonas e diabetes.
PSB2.2.2. Investiga e explica a organización das áreas cerebrais e as súas funcións, e localiza nun debuxo as devanditas áreas.	▪ CMCCT		Non recoñece que os nosos procesos mentais e a nosa conduta dependen do funcionamento do cerebro.	Recoñece de forma escasa que os nosos procesos mentais e a nosa conduta dependen do funcionamento do cerebro.	Recoñece de forma suficiente que os nosos procesos mentais e a nosa conduta dependen do funcionamento do cerebro. Indica as estruturas fundamentais n un debuxo do cerebro	Recoñece plenamente que os nosos procesos mentais e a nosa conduta dependen do funcionamento do cerebro. Indica as estruturas fundamentais n un debuxo do cerebro
PSB2.3.1. Describe e compara as técnicas científicas de investigación do cerebro: anxiogramas, EEG, TAC, TEP, IRM, intervencións directas e estudo de casos.	▪ CMCCT	-Caderno	Non fai un esquema establecendo as principais diferenzas entre métodos directos e indirecto no estudo das funcións do cerebro	Fai un esquema incompleto establecendo as principais diferenzas entre métodos directos e indirecto no estudo das funcións do cerebro	Fai un esquema aceptable establecendo as principais diferenzas entre métodos directos e indirecto no estudo das funcións do cerebro	Fai un esquema completo establecendo as principais diferenzas entre métodos directos e indirecto no estudo das funcións do cerebro
▪ PSB2 3.2. Analiza e aprecia o impulso que estas técnicas de investigación cerebral lle deron ao coñecemento do comportamento humano e á solución dalgunhas patoloxías.	▪ CSC	-Exposición -Exame	Non Investiga as contribucións das técnicas de análise do cerebro e non elabora un resumo	Investiga as contribucións das técnicas de análise do cerebro e elabora de xeito confusa un resumo	Investiga as contribucións das técnicas de análise do cerebro e elabora un resumo	Investiga as contribucións das técnicas de análise do cerebro e elabora un resumo portando exemplos
▪ PSB2.4.1. Explica a influencia dos compoñentes xenéticos que interveñen na conduta, e investiga e valora se estes teñen efectos distintivos entre a conduta feminina e a masculina.	▪ CMCCT	-Exame	Non recoñece a maioría as tipos de conduta con determinación xenética	A penas recoñece a maioría as tipos de conduta con determinación xenética	Recoñece de forma satisfactoria os tipos de conduta con determinación xenética	Recoñece plenamente as tipos de conduta con determinación xenética
▪ PSB2.4.2. Relaciona e aprecia a importancia das alteracións xenéticas coas doenzas que producen modificacións e anomalías na conduta, utilizando o vocabulario técnico preciso: mutación, trisomía, monosomía, delección, etc.	▪ CCL	-Caderno	Non elabora un dicionario de conceptos básicos relacionados coas alteracións de conduta con base xenética	Elabora con ideas pouco precisas e de xeito desordenado un dicionario de conceptos básicos relacionados coas alteracións de conduta con base xenética	Elabora de forma sintética, pero con termos confusos un dicionario de conceptos básicos relacionados coas alteracións de conduta con base xenética	Elabora de forma sintética e clara un dicionario de conceptos básicos relacionados coas alteracións de conduta con base xenética
▪ PSB2.4.3. Localiza e selecciona información en internet acerca de	▪ CD	-Exposición	Non fai unha exposición sobre unha doenza causada por unha	Fai unha exposición sobre unha doenza	Fai unha exposición sobre unha doenza	Fai unha exposición sobre unha doenza causada por

distintos tipos de doenzas causadas por alteracións xenéticas, tales como a síndrome de Down, a síndrome de Turner, a síndrome do miaño de gato ou a síndrome de Klinefelter, entre outras.	▪ CMCCT		alteración xenética	causada por unha alteración xenética, pero non explica as características básicas	causada por unha alteración xenética	unha alteración xenética e saca conclusións sobre a problemática social que levan consigo
▪ PSB2. 5.1. Realiza, en colaboración grupal, un mapa conceptual do sistema endócrino, apreciando a súa influencia na conduta humana e os seus trastornos, por exemplo: hipófise e depresión, tiroide e ansiedade, paratiroide e astenia, suprarrenais e delirios, páncreas e depresión, sexuais e climaterio, etc.	▪ CMCCT ▪ CSIEE	-Caderno	Non realiza un mapa conceptual do sistema endócrino sinalando as glándulas e as súas funcións.	Realiza un mapa conceptual del sistema endócrino e non sinala as glándulas nin as súas funcións.	Realiza un mapa conceptual del sistema endócrino sinalando as glándulas pero non as funcións	Realiza un mapa conceptual do sistema endócrino sinalando as glándulas e as súas funcións.
▪ PSB2.5.2. Investiga as diferenzas endocrinolóxicas entre homes e mulleres, e os seus efectos na conduta, valorando o coñecemento destas diferenzas como un instrumento que permite un entendemento e unha comprensión mellores entre as persoas de diferente sexo.	▪ CSC	-Exame -Exposición	Non analiza as relacións entre o sistema nervioso, o sistema endócrino.	Analiza de forma escasa relacións entre o sistema nervioso, o sistema endócrino.	Analiza as relacións entre o sistema nervioso, o sistema endócrino	Analiza as relacións entre o sistema nervioso, o sistema endócrino e as influenzas na conduta dos varóns e das mulleres.

BLOQUE 3: Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria

TEMPORALIZACIÓN: 2º TRIMESTRE

ESTÁNDARES	CCB	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO (O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
PSB3.1.1. Distingue e relaciona os elementos que interveñen no fenómeno da percepción (estímulo, sentido, sensación e limiares de percepción), recoñecéndoo dentro das fases do proceso perceptivo (excitación, transducción, transmisión e recepción).	▪ CMCCT	-Exame	Non coñece os factores individuais e sociais que inflúen na percepción	Coñece de forma escasa os factores individuais e sociais que inflúen na percepción	Coñece os factores individuais e sociais que inflúen na percepción	Coñece os factores individuais e sociais que inflúen na percepción Distingue os elementos da percepción e as fases do proceso perceptivo.

PSB3.1.2. Compara e valora as achegas das principais teorías acerca da percepción: asociacionismo, Gestalt, cognitivismo e neuropsicoloxía.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCEC 	-Exame	Non Compara as principais teorías sobre a percepción, sintetizando as súas ideas fundamentais.	Compara de xeito escaso as principais teorías sobre a percepción, sintetizando as súas ideas fundamentais	Compara as principais teorías sobre a percepción, sintetizando as súas ideas fundamentais	Compara as principais teorías sobre a percepción, sintetizando as súas ideas fundamentais e expón as leis perceptivas da psicoloxía da Gestalt, usando como exemplos obras pictóricas de Escher o Magritte, fotográficas, etc.
PSB3.1.3. Elabora unha presentación con medios audiovisuais e en colaboración grupal, desenvolvendo a súa iniciativa persoal e as leis gestálticas da percepción, valorando a súa achega conceptual e identificando exemplos concretos de como actúan (por exemplo, a través de obras pictóricas ou fotografías).	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE 	-Exposición	Non realiza unha presentación en grupo sobre as leis gestálticas da percepción	Realiza unha presentación en grupo moi pouco elaborada sobre as leis gestálticas da percepción	Realiza unha presentación ben estruturada, clara pero con pouca autonomía, en grupo sobre as leis gestálticas da percepción	Realiza unha presentación ben estruturada, clara e didáctica ,en grupo sobre as leis gestálticas da percepción
PSB3.1.4. Procura e selecciona información, utilizando páxinas web, acerca dalgúns tipos de ilusións ópticas, diferenciándoas dos trastornos perceptivos como as alucinacións e a agnosia.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD 	-Exame	Non explica a importancia discriminatória e selectiva da atención no proceso perceptivo	Explica de forma escasa a importancia discriminatória e selectiva da atención no proceso perceptivo	Explica de forma suficiente importancia discriminatória e selectiva da atención no proceso perceptivo	Explica plenamente a importancia discriminatória e selectiva da atención no proceso perceptivo.
PSB3.1.5. Comenta e aprecia algúns fenómenos perceptivos, como a constancia perceptiva, a percepción subliminar e extrasensorial, o membro fantasma e a percepción por estimulación eléctrica do cerebro (por exemplo, o ollo de Dobelle) entre outros, e expón as súas conclusións a través de soportes de presentación informáticos.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD 	-Exposición	Non fai unha presentación sobre un fenómeno perceptivo	Fai unha presentación pouco elaborada sobre un fenómeno perceptivo	Fai unha presentación sobre un fenómeno perceptivo, de forma ordenada e clara, pero non pon exemplos	Fai unha presentación sobre un fenómeno perceptivo de xeito ordenado e significativo poñendo exemplos
PSB3.2.1. Discirne e elabora conclusións, en colaboración grupal, sobre a influencia dos factores individuais (motivación, actitudes e	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	-Exame	Non recoñece as influencias individuais na percepción, como a motivación, as actitudes e a personalidade	Recoñece de forma escasa as influencias individuais na percepción, como a motivación, as	Recoñece de forma suficiente as influencias individuais na percepción, como a motivación, as	Recoñece plenamente as influencias individuais na percepción, como a motivación, as actitudes e a personalidade

intereses) e sociais (cultura e hábitat) no fenómeno da percepción, utilizando, por exemplo, os experimentos sobre prexuízos realizados por Allport e Kramer.				actitudes e a personalidade	actitudes e a personalidade	
PSB3.3.1. Relaciona os conceptos de atención e concentración como puntos de partida da memoria, distinguindo os tipos de atención e os tipos de alteración que poden sufrir.	▪ CCL	-Exame	Non coñece como inflúe a atención nos procesos de memorización	Coñece de forma escasa como inflúe a atención nos procesos de memorización	Coñece de forma suficiente como inflúe a atención nos procesos de memorización	Coñece moi ben como inflúe a atención nos procesos de memorización.
PSB3.3.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para deseñar e elaborar, con medios informáticos, un cadro comparativo sobre diferentes tipos de memoria (sensorial, MCP e MLP), analizando a correspondencia entre elas e valorando a utilidade que teñen na aprendizaxe humana.	▪ CSIEE	-Exame	Non comprende a importancia da memoria no sistema cognitivo humano.	A penas comprende a importancia da memoria no sistema cognitivo humano.	Comprende a importancia da memoria no sistema cognitivo humano.	Comprende a importancia da memoria no sistema cognitivo humano. Analiza os tipos de memoria e as súas funcións.
PSB3.3.3. Procura e selecciona información en páxinas web e libros especializados, acerca das principais causas do esquecemento, tales como as fisiolóxicas, as producidas por lesións, por represión, por falta de procesamento, por contexto inadecuado, etc., e elabora conclusións.	▪ CAA ▪ CD	-Exame	Non recoñece os factores que inflúen na memoria e no esquecemento.	A penas recoñece os factores que inflúen na memoria e no esquecemento.	Recoñece os factores que inflúen na memoria e no esquecemento Investiga as causas do esquecemento, usando libros especializados e Internet.	Recoñece os factores que inflúen na memoria e no esquecemento Investiga as causas do esquecemento, usando libros especializados e Internet, e realiza unha redacción expoñendo as ideas fundamentais.
PSB3.3.4. Analiza e valora a importancia dalgúns dos efectos producidos na memoria por desuso, interferencia, falta de motivación, etc., e expón as súas consecuencias de xeito argumentado.	▪ CCL	-Caderno	Non Crea un mapa conceptual en torno ás principais alteracións e distorsións da memoria	Crea un mapa conceptual en torno ás principais alteracións e distorsións da memoria con a penas conceptos relevantes	Crea un mapa conceptual en torno ás principais alteracións e distorsións da memoria, pero non identifica todos os conceptos fundamentais	Crea un mapa conceptual en torno ás principais alteracións e distorsións da memoria con conceptos clave e ben relacionados
PSB3.3.5. Exemplifica, a través de medios audiovisuais, algunhas distorsións ou alteracións da memoria, como a amnesia, a hiperpnnesia, a	▪ CD					

paramnesia e os falsos recordos, desenvolvendo a súa capacidade emprendedora.						
BLOQUE 4: Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento						
TEMPORALIZACIÓN: 2º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES	CCB	INTRUMENTOS DE CUALIFICACIÓN	INDICADORES DE LOGRO (O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
PSB4.1.1. Utiliza a súa iniciativa persoal para confeccionar, utilizando medios informáticos, un cadro comparativo das teorías da aprendizaxe: condicionamento clásico (Pavlov e Watson); aprendizaxe por ensaio-erro (Thorndike); condicionamento instrumental (Skinner); teoría cognitiva (Piaget); Gestalt (Khöler); aprendizaxe social ou vicaria (Bandura), etc.	▪ CSIEE	-Exame	Non coñece as principais teorías sobre a aprendizaxe. Identifica ós autores e as características das principais teorías sobre a aprendizaxe.	Coñece as principais teorías sobre a aprendizaxe. Identifica ós autores e as características das principais teorías sobre a aprendizaxe.	Coñece as principais teorías sobre a aprendizaxe. Identifica ós autores e as características das principais teorías sobre a aprendizaxe	Coñece as principais teorías sobre a aprendizaxe. Identifica ós autores e as características das principais teorías sobre a aprendizaxe e realiza un cadro comparativo entre o condicionamento clásico e o condicionamento operante.
PSB4.1.2. Analiza e aprecia os resultados da aplicación das técnicas de condicionamento na publicidade, mediante a localización destas últimas en exemplos de casos concretos, utilizados nos medios de comunicación audiovisual.	▪ CCEC ▪ CD	-Exposición	Non analiza como os publicistas aplican as técnicas de condicionamento na publicidade, vendo casos extraídos da prensa ou Internet	Analiza de xeito escaso como os publicistas aplican as técnicas de condicionamento na publicidade, vendo casos extraídos da prensa ou Internet	Analiza como os publicistas aplican as técnicas de condicionamento na publicidade, vendo casos extraídos da prensa ou Internet	Analiza como os publicistas aplican as técnicas de condicionamento na publicidade, vendo casos extraídos da prensa ou Internet e saca conclusións propias
PSB4.1.3. Describe e valora a importancia dos factores que inflúen na aprendizaxe, como por exemplo os coñecementos previos adquiridos, as	▪ CCL	-Exame	Non coñece os factores que inflúen na aprendizaxe	A penas coñece os factores que inflúen na aprendizaxe	Coñece os factores que inflúen na aprendizaxe	Coñece os factores que inflúen na aprendizaxe. Valora que o mapa conceptual es una técnica

capacidades, a personalidade, os estilos cognitivos, a motivación, as actitudes e os valores.						importante para a representación gráfica do coñecemento e que contribúe á aprendizaxe
PSB4.2.1. Elabora mapas conceptuais dalgunhas das actuais teorías sobre a intelixencia, valorando as achegas que no seu estudo tivo cada unha delas, como por exemplo a teoría factorial de Spearman, a multifactorial de Thurstone e as de Cattell, Vernon, Sternberg, Gardner, etc.	▪ CAA	-Exame -Caderno	Non coñece as distintas teorías sobre a intelixencia.	A penas coñece as distintas teorías sobre a intelixencia.	Coñece as distintas teorías sobre a intelixencia.	Coñece as distintas teorías sobre a intelixencia. Valora os trazos das principais teorías sobre a intelixencia realizando un mapa conceptual.
PSB4.2.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para elaborar un esquema explicativo sobre as fases do desenvolvemento da intelixencia segundo J. Piaget, valorando a importancia das influencias xenéticas e do medio neste proceso.	▪ CSIEE	-Exame -Caderno	Non analiza as etapas do desenrolo da intelixencia segundo J. Piaget.	Analiza de forma escasa as etapas do desenrolo da intelixencia segundo J. Piaget.	Analiza as etapas do desenrolo da intelixencia segundo J. Piaget	Analiza as etapas do desenrolo da intelixencia segundo J. Piaget e realiza un esquema coas súas características.
PSB4.2.3. Investiga, en páxinas de internet, o que é o CI e a escala de Stanford-Binet, que clasifica estes valores desde a deficiencia profunda ata a superdotación, apreciando a obxectividade real dos seus resultados e examinando criticamente algunhas técnicas de medición da intelixencia.	▪ CD	-Exame	Non coñece plenamente basicamente que es el CI e cómo se obtén	Coñece de forma escasa basicamente que es el CI e cómo se obtén	Coñece de forma suficiente basicamente que es el CI e cómo se obtén	Coñece plenamente basicamente que es el CI e cómo se obtén.
PSB4.2.4. Analiza o que é o pensamento, apreciando a validez tanto do razoamento como da creatividade na resolución de problemas e na toma de decisións.	▪ CCEC	-Caderno	Non analiza diferentes fragmentos, valorando o esforzo da razón por construír argumentos válidos.	Analiza de forma escasa diferentes fragmentos, valorando o esforzo da razón por construír argumentos válidos.	Analiza diferentes fragmentos, valorando o esforzo da razón por construír argumentos válidos.	Analiza diferentes fragmentos, valorando o esforzo da razón por construír argumentos válidos. Realiza exercicios para comprender diferentes estratexias de resolución de problemas
PSB4 3.1. Valora a importancia das teorías de Gardner e Goleman, realizando un esquema das competencias da intelixencia	▪ CAA	-Exame	Non coñece as teorías sobre a intelixencia emocional.	A penas coñece as teorías sobre a intelixencia emocional	Coñece as teorías sobre a intelixencia emocional. Coñece a	Coñece as teorías sobre a intelixencia emocional. Coñece a intelixencia

emocional e a súa importancia no éxito persoal e profesional.				Coñece de forma escasa a intelixencia emocional de Daniel Goleman e as súas habilidades básicas: conciencia dun mesmo, autocontrol emocional, recoñecemento das emocións alleas, empatía e automotivación.	intelixencia emocional de Daniel Goleman e as súas habilidades básicas: conciencia dun mesmo, autocontrol emocional, recoñecemento das emocións alleas, empatía e automotivación.	emocional de Daniel Goleman e as súas habilidades básicas: conciencia dun mesmo, autocontrol emocional, recoñecemento das emocións alleas, empatía e automotivación. Realiza unha investigación individual en torno á vida e obra de Howard Gardner e explicar en que consisten a intelixencia intrapersonal e a intelixencia interpersonal.
PSB4.4.1. Avalía, en traballo grupal, as vertentes positivas e negativas das aplicacións da intelixencia artificial, así como os perigos que pode representar pola súa capacidade para o control do ser humano, invadindo a súa intimidade e a súa liberdade.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CSIEE 	-Debate	Non debate sobre o tema da intelixencia artificial	Debate de forma vaga sobre o tema da intelixencia artificial	Debate con rigor sobre o tema da intelixencia artificial	Debate con rigor e poñendo exemplos sobre o tema da intelixencia artificial
BLOQUE 5: A CONSTRUCCIÓN DO SER HUMANO. MOTIVACIÓN, PERSONALIDADE E AFECTIVIDADE						
TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES	CCB	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB5.1.1. Utiliza e selecciona información acerca das teorías da motivación (homeostática; das necesidades; do incentivo; cognitivas; psicanalíticas; humanistas), utilizando mapas conceptuais, e elabora conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA 	-Caderno	Non comenta as diferentes teorías sobre a motivación.	A penas vislumbra as diferentes teorías sobre a motivación	Comenta as diferentes teorías sobre a motivación	Comenta as diferentes teorías sobre a motivación a partir de diversas fontes.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB5.1.2. Recorre á súa iniciativa para realizar unha presentación, con medios informáticos, acerca das causas da frustración, partindo da clasificación dos conflitos de Lewin e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE 	-Exposición	Non realiza a tarefa	Expón con pouco rigor os tipos de conflitos segundo K. Lewin	Expón os tipos de conflitos segundo K. Lewin.	Expón os tipos de conflitos segundo K. Lewin e as causas da frustración

valorando as respostas alternativas a esta, como a agresión, o logro indirecto, a evasión, a depresión ou a súa aceptación (tolerancia á frustración).						
<ul style="list-style-type: none"> PSB5.1.3. Argumenta, en colaboración grupal, sobre a importancia da motivación no ámbito laboral e educativo, analizando a relación entre motivación e consecución de logros. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE 	-Debate	Non realiza un debate con ideas claras e documentadas na clase sobre a motivación de logro nos ámbitos educativos e laboral.	Realiza un debate con ideas confusas e sen estar documentadas sobre a motivación de logro nos ámbitos educativos e laboral.	Realiza un debate con ideas claras sobre a motivación de logro nos ámbitos educativos e laboral.	Realiza un debate con ideas claras e documentadas e poñendo exemplos sobre a motivación de logro nos ámbitos educativos e laboral.
<ul style="list-style-type: none"> PSB5.2.1. Describe, establecendo semellanzas e diferenzas, as teorías da personalidade, como as provenientes da psicanálise, o humanismo, as tipoloxías, o cognitivismo e o condutismo, valorando as achegas que cada unha delas realizou no coñecemento da natureza humana. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	-Exame -Caderno	Non clasifica as teorías da personalidade	A penas Clasifica as teorías da personalidade	Clasifica as teorías da personalidade.	Clasifica as teorías da personalidade realizando un cadro sinóptico para indicar as súas semellanzas e diferenzas.
<ul style="list-style-type: none"> PSB5.2.2. Recorre á súa iniciativa persoal para realizar unha presentación, a través de medios audiovisuais, sobre as fases do desenvolvemento da personalidade, por exemplo segundo a teoría psicanalista, e elaborar conclusións sobre os cambios que se producen en cada unha delas. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE 	-Exame	Non identifica as fases do desenvolvemento da personalidade de Erikson.	A penas identifica as fases do desenvolvemento da personalidade de Erikson.	Identifica de forma suficiente as fases do desenvolvemento da personalidade de Erikson.	Identifica plenamente as fases do desenvolvemento da personalidade de Erikson.
<ul style="list-style-type: none"> PSB5.2.3. Analiza, valorando criticamente, as limitacións dalgúns métodos e estratexias para a avaliación da personalidade, como son as probas proxectivas (test de Rorschach, TAT, test da frustración de Rosenzweig, etc.), as probas non proxectivas (16 FP, NEO-PI-R e MMPI) e as técnicas 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT 	-Exame	Non coñece os distintos test de personalidade.	A penas coñece os distintos test de personalidade.	Coñece os distintos test de personalidade.	Coñece os distintos test de personalidade. Explica as probas para avaliar a personalidade (test obxectivos e proxectivos) e analiza as súas limitacións.

fisiolóxicas(tomografías, etc.).						
<ul style="list-style-type: none"> PSB5.2.4. Diserta sobre a complexa relación entre a función da conciencia e os procesos inconscientes, analizando algúns fenómenos inconscientes, como os soños ou a hipnose. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	-Exame	Non coñece o concepto de inconsciente e	A penas coñece o concepto de inconsciente	Coñece o concepto de inconsciente	Coñece o concepto de inconsciente e relaciónao cos procesos conscientes na conformación da personalidade
<ul style="list-style-type: none"> PSB5.2.5. Investiga, en traballo grupal, sobre os estados alterados de conciencia provocados polas drogas, valorando criticamente a súa influencia nas alteracións da personalidade, e presenta as súas conclusións de maneira argumentada. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	-Exposición	Non realiza a tarefa	Elabora unha presentación, pero está pouco elaborada, sobre os trastornos mentais provocados pola drogadicción	Elabora unha presentación sobre os trastornos mentais provocados pola drogadicción afondando nas causas.	Elabora unha presentación sobre os trastornos mentais provocados pola drogadicción afondando nas causas en elaborando conclusións argumentadas
<ul style="list-style-type: none"> PSB5. 2.6. Indaga sobre a relación entre identidade e autoestima, valorando criticamente a importancia do concepto de si mesmo/a e as repercusións que iso ten no desenvolvemento persoal e vital. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE 	-Exame	Non define o que é a identidade e a autoesmima.	Define de forma escasa o que é a identidade e a autoesmima	Define o que é a identidade e a autoesmima	Define o que é a identidade e a autoesmima e entende a relación que existe entre elas
<ul style="list-style-type: none"> PSB5.3.1. Describe perspectivas e modelos de estudo da psicopatoloxía, e reflexiona sobre os métodos utilizados por cada unha delas. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT 	-Exame	Non establece diferenzas entre as perspectivas de estudo e tratamento dos trastornos mentais.	A penas establece diferenzas entre as perspectivas de estudo e tratamento dos trastornos mentais.	Establece diferenzas entre perspectivas de estudo e tratamento dos trastornos mentais.	Establece diferenzas entre as perspectivas de estudo e tratamento dos trastornos mentais e saca conclusións sobre as limitación dos mesmos
PSB5.3.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para realizar un cadro esquemático, en colaboración grupal e utilizando medios informáticos, acerca das características relativas a algúns tipos de trastornos, por exemplo os asociados ás necesidades biolóxicas e ás adicións (sexuais, alimentarias, drogodependencias, etc.), ás emocións (ansiedade e depresión), a elementos corporais (psicosomáticos, somatomorfos e dissociativos), á personalidade (esquizoide, paranoide,	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	-Exposición	Non realiza a tarefa	Elabora un mapa conceptual, pouco desenvolto, coas características fundamentais dos trastornos mentais de xe	Elabora un mapa conceptual coas características fundamentais dos trastornos mentais	Elabora un mapa conceptual valéndose de ferramentas TIC coas características fundamentais dos trastornos mentais

límitrofe, dependente, narcisista, antisocial, etc.), ao desenvolvemento evolutivo (autismo, atraso mental, déficit de atención e hiperactividade, da aprendizaxe, asociados á vellez), etc.						
<ul style="list-style-type: none"> PSB5.4.1. Explica os tipos de afectos (sentimento, emoción e paixón), especificando os seus determinantes hereditarios e aprendidos, e analizando a relación entre emoción e cognición. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	-Exame	Non fai una clasificación dos distintos tipos de afectos.	Fai una clasificación defectuosa dos distintos tipos de afectos.	Fai una clasificación dos distintos tipos de afectos	Fai una clasificación dos distintos tipos de afectos e especifica os diversos factores que os conforman.
<ul style="list-style-type: none"> PSB5.4.2. Describe as emocións primarias (medo, noxo, alegría, tristura, ira, sorpresa, etc.) e secundarias (ansiedade, hostilidade, humor, felicidade, amor, etc.), distinguíndoas das emocións autoconscientes (culpa, vergoña, orgullo, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	-Exame	Non clasifica nin diferenza os distintos tipos de emocións	Clasifica de forma defectuosa e a penas diferenza os distintos tipos de emocións.	Clasifica e diferenza os distintos tipos de emocións.	Clasifica e diferenza os distintos tipos de emocións e asociaas a un tipo de sensación
<ul style="list-style-type: none"> PSB5.4.3. Realiza un cadro comparativo sobre as teorías sobre a emoción, por exemplo como experiencia, como comportamento ou como suceso fisiolóxico, valorando a importancia da psicoafectividade no equilibrio da persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	-Exame	Non fai un esquema das diversas teoría sobre a emoción	Fai un esquema incompleto das diversas teoría sobre a emoción	Fai un esquema das diversas teoría sobre a emoción	Fai un esquema das diversas teoría sobre a emoción e identifica as novas aportacións de cada unha delas
<ul style="list-style-type: none"> PSB5.4.4. Investiga, a través de internet, algúns trastornos emocionais (indiferenza emocional, dependencia afectiva, trastorno maniaco-depresivo, descontrol emotivo, etc.) e problemas emocionais (medo, fobias, ansiedade, estrés, depresión, etc.), exemplificando a través dalgún soporte audiovisual, e elabora as súas conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> CD 	-Presentación	Non elabora unha presentación sobre os trastornos emocionais documentándose e poñendo exemplos	Fai unha presentación pouco elaborada sobre os trastornos emocionais	Elabora unha presentación sobre os trastornos emocionais documentándose	Elabora unha presentación sobre os trastornos emocionais documentándose e poñendo exemplos
<ul style="list-style-type: none"> PSB5.5.1. Identifica e aprecia a importancia que, no desenvolvemento 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	-Exame	Non relaciona afectividade con sexualidade	Relaciona de forma escasa a afectividade con sexualidade	Relaciona afectividade con sexualidade.	Relaciona afectividade con sexualidade e ámbalas dúas con personalidade

e na maduración da persoa, teñen a afectividade e a sexualidade, como dimensións esenciais do ser humano, e describe os aspectos fundamentais da psicoloxía da sexualidade: fisioloxía da resposta sexual, conduta sexual, etc.						
<ul style="list-style-type: none"> PSB5.5.2. Diserta sobre a importancia da linguaxe verbal e non verbal como medios de comunicación emocional na nosa vida cotiá, e expón de xeito claro e argumentado as súas conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	-Debate	Non elabora unha disertación sobre a importancia da linguaxe verbal e non verbal na expresión das emocións.	Elabora unha disertación sobre a importancia da linguaxe verbal e non verbal na expresión das emocións, pero non argumenta	Elabora unha disertación sobre a importancia da linguaxe verbal e non verbal na expresión das emocións argumentando de xeito claro	Elabora unha disertación sobre a importancia da linguaxe verbal e non verbal na expresión das emocións, argumentando de xeito claro e poñendo exemplos
BLOQUE 6: PSICOLOXÍA SOCIAL E DAS ORGANIZACIÓNS						
TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE						
ESTÁNDARES	CC	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> PSB6.1.1. Analiza e valora as diferenzas culturais e o seu impacto no comportamento das persoas ao exercer a súa influencia nos esquemas cognitivos, a personalidade e a vida afectiva do ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	-Exame	Non coñece as diferenzas culturais e o seu impacto no comportamento	Coñece de forma escasa as diferenzas culturais e o seu impacto no comportamento	Coñece as diferenzas culturais e o seu impacto no comportamento	Coñece e valora as diferenzas culturais e o seu impacto no comportamento
<ul style="list-style-type: none"> PSB6.1.2. Realiza unha presentación, colaborando en grupo e utilizando medios informáticos, sobre o proceso de socialización humana e a influencia dos grupos, os papeis e os status sociais no desenvolvemento da persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> CD 	-Exposición	Non elabora unha presentación onde se reflicten os diferentes axentes de socialización.	A penas elabora unha presentación onde se reflicten os diferentes axentes de socialización	Elabora unha presentación onde se reflicten os diferentes axentes de socialización	Elabora unha presentación onde se reflicten os diferentes axentes de socialización e constata mediante exemplos a influencia da sociedade e a cultura no comportamento do individuo.
<ul style="list-style-type: none"> PSB6.1.3. Investiga acerca da orixe 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	-Caderno	Non analiza diferentes tipos	Analiza de forma escasa	Analiza diferentes	Analiza diferentes tipos

social das actitudes persoais, valorando a súa utilidade para a predición da conduta humana e a súa influencia en condutas de violencia escolar, laboral, doméstica e de xénero, entre outras.			de actitudes	diferentes tipos de actitudes e a penas as relaciona con determinados comportamentos sociais co obxecto de previlos	tipos de actitudes e relaciónaas con determinados comportamentos sociais co obxecto de previlos	de actitudes e relaciónaas con determinados comportamentos sociais co obxecto de previlos e pon exemplos
<ul style="list-style-type: none"> PSB6.2.1. Procura e selecciona información en internet acerca das características da conduta do individuo inmerso na masa, tales como impulsividade, intolerancia, inconsciencia, falta de perseveranza, volubidade e falta de capacidade crítica, entre outras. 	<ul style="list-style-type: none"> CD 	-Caderno	Non recoñece a influencia que os grupos exercen no comportamento individual	A penas recoñece a influencia que os grupos exercen no comportamento individual	Elabora un documento onde identifica a influencia que exercen os grupos no comportamento individual	Elabora un documento onde identifica a influencia que os grupos exercen no comportamento individual e pon exemplos
<ul style="list-style-type: none"> PSB6.2.2. Utiliza e selecciona información acerca do estudo psicolóxico das masas, realizado por Gustav Le Bon, e elabora conclusións acerca do poder da persuasión, o contaxio de sentimentos e emocións que se produce nas masas e os seus efectos na perda temporal da personalidade individual e consciente da persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	-Exame	Non entende a idea de “alma de masa” e recoñece os factores que a causas	A penas entende a idea de “alma de masa”	Entende a idea de “alma de masa”	Entende a idea de “alma de masa” e recoñece os factores que a causas
<ul style="list-style-type: none"> PSB6.2.3. Indaga na psicoloxía de Erikson e destaca algunhas das causas psicolóxicas explicativas que sinala acerca dos actos terroristas ou do pensamento radical e irracional que se pon de manifesto en seguidores/as de equipos deportivos, artistas, grupos políticos, relixiosos, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	-Caderno	Non elabora un esquema cos principais factores que determinan a integración do individuo nas masas.	A penas elabora un esquema cos principais factores que determinan a integración do individuo nas masas	Elabora un esquema cos principais factores que determinan a integración do individuo nas masas.	Elabora un esquema cos principais factores que determinan a integración do individuo nas masas e relaciónaas cos actos de fanatismo, violencia e terror
<ul style="list-style-type: none"> PSB6.2.4. Elabora conclusións, en colaboración grupal, e formula pautas de conduta preventivas co fin de evitar que as persoas se convertan en parte da masa, perdendo o control da súa conduta, dos seus pensamentos e dos 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	-Caderno	Non elabora un esquema cos principais pasos para previr riscos en contexto de masas	A penas elabora un esquema cos principais pasos para previr riscos en contexto de masas	Elabora un esquema cos principais pasos para previr riscos en contexto de masas	Elabora un esquema cos principais pasos para previr riscos en contexto de masas e fai unha clasificación dos distintos tipos de masas

seus sentimentos.						
<ul style="list-style-type: none"> PSB6.3.1. Comenta e aprecia a importancia da aplicación da psicoloxía no mundo laboral, en temas tales como os aspectos psicolóxicos que inflúen na produtividade e no desenvolvemento empresarial, a importancia dos métodos e das técnicas psicolóxicas para a selección de persoal segundo os perfís laborais e a resolución de conflitos, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE 	-Exame	Non define o que é a Psicoloxía do traballo e sinala os temas que esta trata	Define de forma escasa o que é a Psicoloxía do traballo	Define o que é a Psicoloxía do traballo.	Define o que é a Psicoloxía do traballo e sinala os temas que esta trata
<ul style="list-style-type: none"> PSB6.3.2. Procura e selecciona información sobre recursos humanos: selección de persoal e desenvolvemento de programas profesionais favorecedores da integración do persoal traballador na empresa, e a súa evolución persoal e profesional. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE 	Non esixible				
<ul style="list-style-type: none"> PSB6.3.3. Describe a importancia dos factores psicolóxicos que inflúen no desenvolvemento laboral, como a adaptación, a innovación, o traballo colaborador, a xestión de coñecementos, a creatividade e a autoestima, identificando factores fundamentais, como a proposición de retos, a motivación, o fomento da participación, a autonomía e a xeración de ambientes creativos, mediante exemplos de casos concretos e reflexionando criticamente sobre a súa aplicación en diversos ámbitos de traballo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	-Caderno	Non elabora un esquema cos principais factores psicolóxicos que inflúen no desenvolvemento laboral.	A penas elabora un esquema cos principais factores psicolóxicos que inflúen no desenvolvemento laboral.	Elabora un esquema cos principais factores psicolóxicos que inflúen no desenvolvemento laboral	Elabora un esquema cos principais factores psicolóxicos que inflúen no desenvolvemento laboral e fai unha reflexión sobre a súa aplicación en ámbitos de traballo a partires de exemplos concretos
<ul style="list-style-type: none"> PSB6.3.4. Investiga, en páxinas de internet, acerca dos principais riscos da saúde laboral, como son o estrés, a ansiedade, o mobbing e a síndrome de 	<ul style="list-style-type: none"> CD 		Non elabora un esquema cos principais riscos de saúde laboral	A penas elabora un esquema cos principais riscos de saúde laboral	Elabora un esquema cos principais riscos de saúde laboral	Elabora un esquema cos principais riscos de saúde laboral e as formas de intervención sobre elas

Burnout.						
----------	--	--	--	--	--	--

6. METODOLOXÍA

En cada unidade de traballo realizaranse exposicións por parte da profesora para introducir os coñecementos novos, que partirán dos coñecementos e ideas previas do alumnado que serán valorados a través de pequenos cuestionarios ou preguntas orais. Ademais de exposicións, os coñecementos elaboraranse a partir de textos, artigos de revistas, casos prácticos, etc para lograr implicar ao alumnado máis activamente no proceso de aprendizaxe.

Os contidos conceptuais estarán abertos á reflexión e participación do alumnado para achegar as súas ideas, por iso nas clases frecuentemente realizaranse debates.

De cada tema realizarase un traballo por parte do alumnado, que pode consistir nun traballo monográfico, ou un traballo práctico. Prevese dedicar algunhas sesións á exposición dos traballos realizados.

Diariamente nas clases, realizaranse preguntas orais ao alumnado co fin de obter información diaria sobre o dominio dos coñecementos da materia.

As actividades concréntanse nas seguintes:

- Comentario de textos e artigos de psicoloxía.
- Cuestionarios con preguntas prácticas.
- Estudo de casos.
- Debates organizados.
- Cine-forum
- Posta en práctica de técnicas de dinámica de grupos.
- Traballos de investigación sinxelos relacionados cos contidos estudados.
- Aplicación e valoración de tests.
- Aplicación de enquisas e cuestionarios.
- Elaboración dunha entrevista.

- Análise de obras de arte: percepción e inconsciente.
- Xogos de rol no aula.
- Análise de estereotipos culturais, sociais, raciais.

7. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Material escrito: libro de texto (Psicoloxía, edit. Xerais), cuestionarios, test, artigos de revistas, fragmentos de libros...entre outros.

- Presentacións powerpoint elaboradas pola profesora ou seleccionados en internet.

Vídeos:

Empregaranse os seguintes vídeos o fragmentos dos mesmos:

- Documental “el universo del cerebro”
- Documental “soy esquizofrénico pero no estoy loco”
- Película: La naranja mecánica
- Curtametraxe: Hechos son amores
- Película: “Tomates verdes fritos”
- Documental: “Psicópatas”

8. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN (AVALIACIÓN-AVALIACIÓN INICIAL- PROMOCIÓN)

Segundo o Decreto 86/2015 do 25 de xuño, os referentes para a comprobación do grao de adquisición das competencias e o logro dos obxectivos da etapa nas avaliacións continua e final das materias dos bloques de materias troncais, específicas e de libre configuración autonómica, serán os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe que figuran na concreción curricular do devandito decreto e establecidos nesta programación no apartado 3 para a materia Psicoloxía

A avaliación da aprendizaxe do alumnado será continua e diferenciada segundo as materias, terá un carácter formativo e será un instrumento para a mellora tanto dos procesos de ensino como dos procesos de aprendizaxe.

1. INSTRUMENTOS PARA A AVALIACIÓN

Os instrumentos ou sistemas de avaliación que se van empregar para avaliar ao alumnado son:

- Actividades de composición, como redaccións, disertacións, debates, comentario de texto, etc.
- Actividades de libro aberto.
- Actividades orais.
- Traballos complementarios.
- Probas obxectivas escritas (exame): tipo test

Nestes instrumentos de avaliación estarán presentes os seguintes tipos de actividades:

- Actividades conceptuais. Nelas os alumnos e alumnas irán substituíndo de forma progresiva as súas ideas previas polas desenvolvidas na clase. Deben ser capaces de manexar un vocabulario específico e definir con precisión e claridade os conceptos centrais de cada unidade.
- Actividades de comentario de texto. Fundamentalmente, o alumnado debe ser capaz de analizar un texto, identificando o seu tema, tese e ideas secundarias. Para iso, ten que poder expoñer os argumentos ou estruturas de razoamento do texto.
- Actividades de síntese. Este tipo de actividades están orientadas á comprensión dos contidos temáticos das diferentes unidades e á reelaboración dos devanditos contidos. O alumnado debería poder entender e expoñer os principais puntos do tema e razoar a partir deles.
- Actividades de razoamento e argumentación. Supoñen unha maior autonomía por parte do alumnado, posto que debe elaborar unha idea fundamentada e apoiada nunha serie de argumentos. Esta actividade pode realizarse de forma escrita, como unha redacción, unha toma de postura ante unha tese, etc., ou oralmente, nunha exposición pública ou nun debate.

2. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

1) Realizaranse catro avaliacións ao longo do curso, ademais do seguimento individualizado de cada sesión. En primeiro lugar a avaliación inicial, máis tres avaliacións correspondentes aos tres trimestres nos que se divide o curso.

- 2) Os resultados da avaliación das materias expresaranse mediante cualificacións numéricas de cero a dez sen decimais, e consideraranse negativas as cualificacións inferiores a cinco
- 3) Cando a nota sexa decimal redondearase ao número enteiro máis próximo (cara arriba ou cara abaixo); cando o decimal sexa 5, redondearase á alza.
- 4) A avaliación inicial consistirá nun texto que aborde algunha problemática relacionada coa psicoloxía (pode ser un artigo, unha noticia, unha imaxe, etc...) sobre o que o alumno terá que realizar unha actividade de comprensión e opinión persoal. A proba terá a cualificación de satisfactoria ou necesita mellorar e terá un valor orientativo para enfocar a aprendizaxe dos contidos secuenciados nos sucesivos trimestres e as medidas de reforzo e procedementos de aprendizaxe máis axeitados.
A proba da avaliación inicial non pretende avaliar contidos específicos de filosofía, aínda que si sería desexable que o alumnado saiba establecer relacións adecuadas con conceptos de Cidadanía e Ética, pois estas materias tiveron certo peso no currículo da ESO. Máis ben, o que se pretende é detectar as nocións previas e capacidades do alumnado para potenciar esas capacidades e dirixir adecuadamente as ideas previas.
- 5) Farase unha proba escrita parcial por trimestre que terá un peso do 40% sobre a nota final da avaliación. Estes exames serán tipo test e versarán sobre os contidos teóricos da materia
- 6) Solicitarase por cada trimestre algún destes produtos: traballos de investigación, lecturas ou exposicións relacionados coas diversas unidades didácticas. Terán un valor do 50% sobre a nota final da avaliación.
- 7) O traballo diario de aula, mapas conceptuais (caderno de clase), resumos e participación terá un valor do 10% sobre a nota final da avaliación.
- 8) Cando o alumno/a non obteña unha avaliación positiva nunha avaliación adoptaranse medidas de reforzo e recuperación: elaboración de mapas conceptuais, test de autoavaliación, cuestionarios, proba oral, etc...
- 9) Realizarase unha recuperación final en xuño para o alumnado que non lograse superar as sucesivas avaliacións que consistirá nunha proba escrita con actividades relacionadas cos tres bloques de contidos.
- 10) A cualificación final da materia será a media aritmética das cualificacións obtidas nas tres avaliacións.
- 11) A nota da avaliación final non poderá ser inferior á nota da terceira avaliación. A tales efectos farase coincidir as nota da 3ª avaliación coa nota da avaliación final.
- 12) Aos alumnos/as que se comprobe que están copiando na proba escrita ou copiaron algún traballo ou presentación serán invalidados os devanditos instrumentos de avaliación e deberán volver a realízalos.

13) Na convocatoria extraordinaria de setembro realizarase unha proba escrita valorada sobre 10. Avaliaranse os estándares de aprendizaxes mínimos establecidos na programación.

RESUME CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

INSTRUMENTOS POR AVALIACIÓN	PORCENTAXE NA NOTA
EXAME	50%
TRABALLO INVESTIGACIÓN	40%
PARTICIPACIÓN E TRABALLO DE AULA	10%

9. AVALIACIÓN PROGRAMACIÓN

A lexislación establece que a avaliación en tanto que continua debe ser entendida coma un proceso para a mellora dos procesos de ensino, polo que se deberá avaliar tanto as aprendizaxes do alumnado como o propios procesos de ensino e a práctica docente.

Para tales efectos propoñemos os seguintes indicadores de logro relacionados con elementos fundamentais da práctica docente. Valoraranse ao inicio do curso e ao final de cada trimestre para detectar posibles desaxustes entre a práctica docente e a secuenciación de contidos, resultados académicos, instrumentos e procedementos de avaliación etc....

PRÁCTICA DOCENTE	INDICADORES	VALORACIÓN	PROPOSTA DE MELLORA
------------------	-------------	------------	---------------------

PLANIFICACIÓN	1.Programa a materia tendo en conta os estándares de aprendizaxe		
	2. Programa a materia tendo en conta o tempo dispoñible para o desenvolvemento desta		
	3.Selecciona e secuencia de forma progresiva os contidos da programación da aula tendo en conta as particularidades de cada un dos grupos de estudantes		
	4.Programa actividades e estratexias en función dos estándares de aprendizaxe.		
	5.Planifica as clases de modo flexible, prepara actividades e recurso axustados á programación da aula e ás necesidades e aos intereses do alumnado.		
	6.Establece os criterios, procedementos e os instrumentos de avaliación e autoavaliación que permiten facer o seguimento do progreso de aprendizaxe dos seus alumnos e alumnas.		
	7.Coordínase co profesorado doutros departamentos que poidan ter contidos afíns á súa materia		
MOTIVACIÓN DO ALUMNADO	1.Proporciona un plan de traballo ao principio da unidade		
	2.Considera situacións que introduza a unidade (lecturas, debates, diálogos...)		
	3.Relaciona as aprendizaxes con aplicacións reais ou coas súa funcionalidade		
	4.Informa sobre os progresos conseguidos e as dificultades encontradas.		
	5.Relaciona os contidos e as actividades cos		

DESENVOLVEMENTO DA ENSINANZA	intereses do alumnado.		
	6.Estimula a participación activa dos estudantes na clase.		
	7.Promove a reflexión dos temas tratados		
	1.Resume as ideas fundamentais discutidas antes de pasar a unha nova unidade ou tema con mapas conceptuais, esquemas...		
	2.Cando introduce conceptos novos, relaciónaos se é posible, cos xa coñecidos; intercala preguntas aclaratorias; pon exemplos...		
	3.Ten predisposición para aclarar dúbidas e ofrecer asesoría dentro e fóra das clases.		
	4.Optimiza o tempo dispoñible para o desenvolvemento de cada unidade didáctica		
	5.Utiliza axuda audiovisual ou doutro tipo para apoiar os contidos na aula.		
	6.Promove o traballo cooperativo e mantén unha comunicación fluída cos estudantes.		
	7.Desenvolve os contidos dunha forma ordenada e comprensible para os alumnos/as		
	8.Presenta actividades que permitan a adquisición dos estándares de aprendizaxe e as destrezas propias da etapa educativa.		
9.Presenta actividades de grupo e individuais.			
	1.Realiza a avaliación inicial ao principio do curso para axustar a programación ao nivel dos estudantes.		
	2.Detecta os coñecementos previos de cada unidade didáctica.		
	3.Revisa, con frecuencia, os traballos propostas na aula ou fóra dela.		
	4.Proporciona a información necesaria sobre a resolución das tarefas e como pode melloralas.		

SEGUIMIENTO E AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINANZA- APRENDIZAXE	5. Corrixe e explica de forma habitual os traballos e actividades dos alumnos/as e dá pautas para a mellora das súas aprendizaxes.		
	6. Utiliza suficientes criterios de avaliación que atendan de xeito equilibrado a avaliación dos diferentes contidos.		
	7. Favorece os procesos de autoavaliación e coavaliación.		
	8. Propón novas actividades que faciliten a adquisición de obxectivos cando estes non foron alcanzados con suficiencia.		
	9. Propón novas actividades de maior nivel cando os obxectivos foron alcanzados con suficiencia.		
	10. Utiliza diferentes técnicas de avaliación en función dos contidos, do nivel dos estudantes, etc...		
	11. Emprega diferentes medios para informar dos resultados aos estudantes e aos pais.		

10. ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

A materia de Psicoloxía no currículo da LOMCE forma parte das materias específicas de opción de 2º BACH e polo tanto non o alumnado que non supere a materia deberá cursala no seguinte curso.

11. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Para atender á diversidade do alumnado utilizaranse as seguintes estratexias:

- Avaliación inicial do alumnado: na que se terá en conta os seguintes aspectos (interese do alumnado pola materia, expectativas achega da psicoloxía, temas e actividades que propoñen, etc, para realizar axústelos oportunos na programación.
- Propoñer actividades abertas para que cada un realíceas segundo as súas posibilidades.
- Proporcionar tempo extra e maior atención individual ao alumnado que manifesta dificultades na materia.

- Seguimento individualizado do alumnado, especificando logros e aspectos a mellorar..

12.ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

As actividades complementarias e extraescolares teñen como finalidade reforzar e axudar á consecución dos obxectivos e competencias propostos en relación aos diferentes bloques de contidos.

Ao longo do curso:

- Asistencia a conferencias, charlas, coloquios...de interese que poidan xurdir na localidade.
- Relatorios na aula de profesionais ou outros... relacionadas coa materia de estudo..

13.ESTRATEGIAS PARA A LECTURA E CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR

Como estratexia de animación á lectura e contribución ao desenvolvemento da expresión e comprensión oral e escrita, os alumnos de Psicología lerán de forma voluntaria ao longo do curso algúns dos seguintes libros:

- **Primeiro trimestre (Condicionamento e Psicanálise)**

Aldous Huxley: Un mundo feliz . Barcelona: Nuevas ediciones de bolsillo, 2005.

Skinner: Walden Dos. Barcelona: Orbis, 1985.

Hermann Hesse: Demian. Madrid: Alianza, 2004.

Samuel Shem: La casa de Dios, Barcelona: Anagrama, 2003.

Samuel Shem: Monte Miseria, Barcelona: Anagrama, 2004.

Ernesto Sábato: El túnel . Madrid: Cátedra, 1984.

Jeb Rubinfeld: La interpretación del asesinato . Barcelona: Anagrama, 2007.

Franz Kafka: Carta al padre . Madrid: Alianza, 2004.

Franz Kafka: La metamorfosis . Madrid: Alianza, 2004.

Henrik Ibsen: Casa de muñecas. Hedda Gabler. Madrid: Alianza, 2005.

Sigmund Freud: Estudios sobre la histeria. Madrid: Alianza, 2002. (Incluye el caso Dora)

Sigmund Freud: El malestar en la cultura. Madrid: Alianza, 2008.

Sigmund Freud: Paranoia y neurosis obsesiva. Madrid: Alianza, 2008 (Incluye el caso Schreber y el Hombre de las Ratas)
Sigmund Freud: Psicopatología de la vida cotidiana. Madrid: Alianza, 2008.
Sigmund Freud: Totem y tabú. Madrid: Alianza, 2008.
Sigmund Freud: Introducción al psicoanálisis. Madrid: Alianza, 1996.
Robert Musil: Las tribulaciones del joven Törless . Madrid: Sexto Piso, 2007.
Karen Horney: La personalidad neurótica de nuestro tiempo. Barcelona: Paidós, 1993.
Erich Fromm: El miedo a la libertad. Barcelona: Paidós, 2004.

- **Segundo e terceiro trimestre. (Trastornos da personalidade)**

Daniel Paul Schreber: Memorias de un enfermo de nervios. Madrid: Sexto Piso, 2008.
Oliver Sacks: El hombre que confundió a su mujer con un sombrero. Barcelona: Anagrama, 2005.
Truman Capote: A sangre fría. Barcelona: Anagrama Compactos, 2007.
Oliver Sacks: Un antropólogo en Marte. Barcelona: Anagrama, 2009.
Oliver Sacks: Despertares. Barcelona: Anagrama, 2005
Sylvia Plath: La campana de cristal. Barcelona: Edhasa, 1996.
J. D. Salinger: El guardián entre el centeno . Madrid: Alianza Editorial, 1986.
Peter Handke: El miedo del portero al penalty. Madrid: Alfaguara, 2006.
Peter Handke: El momento de la sensación verdadera. Madrid: Alfaguara, 2007.
Peter Handke: La mujer zurda. Madrid: Alianza, 2000.
Viktor Frankl: El hombre en busca de sentido. Barcelona: Herder, 2004.
Thomas Bernhard: Trastorno. Madrid: Alfaguara, 1995.
Thomas Bernhard: El malogrado, Madrid: Alfaguara, 2003.
Thomas Bernhard: El sobrino de Wittgenstein. Madrid: Anagrama, 2003.

PROGRAMACIÓN DE HISTORIA DA FILOSOFÍA 2º BACHARELATO

- 1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN**
- 2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS BÁSICAS**
- 3. OBXECTIVOS**
- 4. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE (TEMPORALIZACIÓN-MÍNIMOS-INSTRUMENTOS)**
- 5. METODOLOXÍA**
- 6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS**
- 7. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN (AVALIACIÓN-AVALIACIÓN INICIAL -PROMOCIÓN)**
- 8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E PRÁCTICA DOCENTE**
- 9. ACTIVIDADES DE SGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES**
- 10. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE**
- 11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES**
- 12. ESTRATEXIAS PARA A LECTURA E CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR**

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

Historia da Filosofía, ademais de ser unha materia que dá sentido e continuidade desde unha perspectiva histórica ás ideas que se presentaron nas materias de Filosofía de cuarto de ESO e Filosofía de primeiro de bacharelato, contribúe ao desenvolvemento integral dos alumnos e das alumnas de bacharelato, xa que permite tomar conciencia do seu ser como ser pensante e autónomo, e reflexionar sobre as súas propias crenzas, ideas e conviccións e as do mundo que hai arredor, de xeito crítico e razoado, e rexeitalas e/ou modificalas, ou asumilas como parte de si. Historia da Filosofía non se presenta como un percorrido cronolóxico polas ideas do pensamento occidental sen máis; tampouco debería ser un simple compendio de autores e autoras, senón un intento de achegamento ao esforzo do ser humano por comprender a realidade e o propio ser humano en todas as súas dimensións. Trátase dunha investigación que nos fará máis libres, permitíranos comprender o pasado e o presente, e proxectar solucións sobre os problemas que se nos formulen no futuro. É no pensar de "outros/as" (e con "outros/as") como se foi configurando ao longo da historia das ideas, como lograremos estimular o noso propio pensamento, ese "sapere aude" kantiano, que nos leve a xerar as nosas propias ideas tendo en conta de onde proceden e respectando as persoas que non pensan coma nós. Ese pensar a través do diálogo de distintos/as autores/as e épocas que foron creando aproximacións ou tendencias cara á verdade respecto aos problemas e ás grandes preguntas que se formulou o ser humano ao longo da súa existencia constitúe a Historia da Filosofía. E nese percorrido, o alumnado deberá reflexionar sobre as razóns da presenza maioritariamente masculina na produción filosófica desde as súas orixes, ao tempo que debe coñecer o pensamento filosófico na muller.

Esta materia contribúe ao desenvolvemento das competencias clave do bacharelato pola súa propia natureza e polo xeito que está articulada, e permite o desenvolvemento persoal e social como cidadán ou cidadá, así como o desenvolvemento profesional no futuro, xa que, como materia terminal do bacharelato, adquire tamén a dimensión de propedéutica para un amplo abano de estudos e profesións posteriores. Historia da Filosofía permítelles aos alumnos e ás alumnas de bacharelato contribuír á consecución das seguintes competencias:

- a) A competencia en comunicación lingüística, a través de disertacións, argumentacións, análises de textos relevantes, definicións de termos, diálogos, exposicións orais e escritas, ensaios filosóficos, etc.
- b) As competencias sociais e cívicas preséntanse asociadas a numerosos estándares de aprendizaxe da materia que poñen o alumnado en relación co proceso de formación e transformación da sociedade humana desde as súas orixes, e permiten coñecer os seus problemas e as respostas que se deron ao longo da historia.
- c) A competencia de aprender a aprender contribúe a que o alumnado sexa quen de aprender por si mesmo, ao consolidar esta faceta noutros ámbitos, así como de cara ao futuro. Xa que logo, pídese reflexionar, aprender en equipo, comprender e explicar, etc.
- d) A competencia dixital desenvólvese realizando traballos colectivos a través da TIC, utilizando ferramentas informáticas para realizar presentacións, procuras en internet, etc.

e) Foméntase tamén a consecución, entre outras, da competencia de conciencia e expresións culturais, xa que se recorre constantemente ao diálogo entre épocas e autores/as anteriores, facendo unha revisión das súas achegas ao ámbito das expresións culturais a nivel histórico. A consecución destas competencias clave por parte do alumnado non se levará a cabo sen un cambio a nivel metodolóxico no proceso de ensino e aprendizaxe que vai supor un reto para os/as profesionais da educación nesta etapa. Este cambio hase concretar na práctica de traballo na aula e na metodoloxía, que lle ha permitir o desempeño ao alumnado dun alto grao de dominio das competencias, apoiándose na aprendizaxe cooperativa e a resolución conxunta de casos ou problemas, que permitan xeneralizar estratexias e aplicalas en situacións similares e reais, aprendendo dos demais. Pódense utilizar procedementos de avaliación variados, como por exemplo rúbricas, escalas, probas orais e escritas, portafolios e traballos de clase, posibilitando a participación do alumnado no seu proceso de avaliación.

Outro aspecto salientable da materia de Historia da Filosofía é o tratamento dos elementos transversais que corresponden ao bacharelato, destacando nomeadamente a comprensión e a expresión orais e escritas en todos os bloques da materia, ou o uso das tecnoloxías da información e da comunicación como elemento transversal no propio currículo da materia, entre outros.

A materia está organizada en cinco bloques: o primeiro é transversal e, por tanto, reaparecerá ao longo de todo o currículo, trátase da análise de textos, a argumentación, as ferramentas de investigación propias da filosofía e as aplicacións das tecnoloxías da información e da comunicación na materia; os outros catro bloques corresponden coas catro épocas máis relevantes da historia no relativo ao pensamento: Grecia Antiga, a Idade Media, a Modernidade e a Ilustración e a filosofía da Idade Contemporánea, que chega a ocuparse de autores/as e problemas actuais. Estes catro bloques están estruturados a través de autores/as salientables, dos/das que se sinala a súa terminoloxía, os textos máis representativos e as súas teorías características, e se contextualizan con outros/as autores/as ou épocas, resaltando á súa vez as súas contribucións á sociedade e á súa época

2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS BÁSICAS

Tal e como se describe na LOMCE, todas as áreas ou materias do currículo deben participar no desenvolvemento das distintas competencias do alumnado. Estas, de acordo coas especificacións da lei, son:

- 1.º Comunicación lingüística.
- 2.º Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.
- 3.º Competencia dixital.
- 4.º Aprender a aprender.
- 5.º Competencias sociais e cívicas.
- 6.º Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
- 7.º Conciencia e expresións culturais.

No proxecto de Historia da Filosofía para 2.º de Bacharelato potenciouse o desenvolvemento das **competencias de comunicación lingüística, conciencia e expresións culturais e as competencias sociais e cívicas**. Evidentemente, o resto das competencias tamén foron consideradas nestes materiais, particularmente o fomento da aprendizaxe autónoma (aprender a aprender). Para alcanzar unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, incluíronse actividades de aprendizaxe integradas que permitirán ao alumnado avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.

Ademais, cabe lembrar que serán os estándares de aprendizaxe avaliados, como elementos de maior concreción, observables e medibles, os que, ao poñerse en relación coas competencias crave, permitan graduar o rendemento ou o desempeño alcanzado en cada unha delas.

Comunicación lingüística

Na medida en que a Historia da Filosofía é unha disciplina fundamentalmente racional, discursiva e conceptual, os estudantes deberán practicar a comprensión textual, a definición de termos específicos da materia, a expresión escrita, a adecuación a certos contextos de comunicación e a comunicación oral en debates e argumentacións en clase.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía

Na medida en que a filosofía foi historicamente a nai de diferentes disciplinas científicas, e que tamén abordou cuestións como a estrutura do coñecemento científico e as consecuencias da tecnoloxía para a vida humana, esta competencia é crucial neste proxecto. Diversos autores da historia da filosofía tamén tiveron un papel relevante no desenvolvemento da ciencia moderna, como o caso de Descartes, por exemplo.

Competencia dixital

A competencia dixital trabállase fundamentalmente mediante tarefas de procura na internet e a preparación de traballos de exposición en clase. Por outra banda, tamén se tentou fomentar o uso de novas tecnoloxías na exposición didáctica por parte do profesorado mediante o libro dixital.

Aprender a aprender

Foméntase a autonomía dos estudantes e o seu desenvolvemento como aprendices capaces de xerar novo coñecemento a partir dos contidos impartidos en clase. Así mesmo, en clase pódense traballar actividades orientadas a crear hábitos de esquematización, resumo e definición, que son básicos para posibilitar a autonomía no estudo.

Competencias sociais e cívicas

A función social da filosofía e a súa vinculación coa teoría da sociedade implican que a reflexión sobre os valores sociais e morais, os hábitos, etc., sexa parte insoslayable do labor filosófico. Por unha banda, a reflexión sobre a sociedade e a política é consustancial á historia da filosofía. Por outra, ademais, pretendeuse cultivar a capacidade de diálogo e de entendemento a través de actividades participativas, como o debate.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

Valores como o liderado, a creatividade, a iniciativa persoal ou a autonomía non son alleos á educación filosófica. Capacidades como a argumentación, o razoamento ou a exposición pública están ligadas ao fomento da iniciativa individual. O diálogo coa historia da filosofía permite desenvolver o pensamento propio e crítico ao enfrontarse a diversas opcións teóricas.

Conciencia e expresións culturais

A importancia da cultura, a arte, a historia, etc., e a necesaria conciencia do seu valor, tamén desempeñan un rol crucial neste proxecto de Historia da Filosofía de 2.º de Bacharelato. Polo demais, a conexión entre a filosofía e o ámbito da cultura en xeral é evidente, e, por conseguinte, é necesario fomentar unha actitude de respecto, de tolerancia e de coñecemento do amplo patrimonio cultural que constitúe a nosa forma de vida.

3. OBXECTIVOS

A) OBXECTIVOS XERAIS DO BACHARELATO

No marco da LOMCE, o Bacharelato ten como finalidade proporcionar ao alumnado formación, madurez intelectual e humana, coñecementos e habilidades que lles facultan desenvolver funcións sociais e incorporarse á vida activa con responsabilidade e competencia. Así mesmo, capacitará ao alumnado para acceder á educación superior.

O Bacharelato contribuirá a desenvolver nos alumnos e as alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa.
- b) Consolidar unha madurez persoal e social que lles permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
- c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades existentes e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas con discapacidade.
- d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe, e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Dominar, tanto na súa expresión oral como escrita, a lingua castelá e, no seu caso, a lingua cooficial da súa comunidade autónoma.
- f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.
- g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e a comunicación.
- h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de forma solidaria no desenvolvemento e a mellora da súa contorna social.
- i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.
- j) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e a tecnoloxía no cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente.

- k) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- l) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- m) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social.
- n) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.

B) OBXECTIVOS XERAIS PARA A MATERIA DE HISTORIA DA FILOSOFÍA

-A Historia da Filosofía é unha materia que pon ao alumnado en contacto coa historia das ideas do pensamento occidental, á vez que facilita os recursos necesarios para a comprensión do seu desenvolvemento e as relacións que se dan entre elas. O coñecemento da Historia da Filosofía contribúe á educación de persoas autónomas, con capacidade de pensamento crítico e propio, posto que, como nos ensinou Kant, a filosofía fundaméntase na autonomía da propia razón e no xuízo crítico das ideas, tanto alleas como propias.

-A Historia da Filosofía contribúe ao desenvolvemento persoal e á formación da propia identidade, ao expor ao alumnado cuestións de significado profundo sobre a súa propia existencia e o marco social no que se desenvolve, permitíndolle unha maior capacidade de participación nos procesos sociais, culturais e económicos nos que está inmerso e nos cambios da sociedade actual; pero, ademais, contribúe activamente ao desenvolvemento da capacidade de aprendizaxe, que permitirá ao alumnado adquirir as competencias e as habilidades necesarias para o desenvolvemento de actividades complexas e da capacidade de aprender ao longo de toda a vida.

-Por todo iso, a Historia da Filosofía exponse como unha materia que persegue conseguir o logro da maior parte dos obxectivos e as competencias do Bacharelato: tanto os relacionados co desenvolvemento persoal e social (autonomía, capacidade crítica e de diálogo), o exercicio da cidadanía democrática e o desenvolvemento dunha conciencia cívica ou o fomento da igualdade de dereitos entre homes e mulleres, como os que permiten alcanzar os coñecementos, as capacidades do pensamento abstracto e as habilidades da investigación e o traballo intelectual, ademais dos referidos aos hábitos de estudo, aos recursos orais e de uso das tecnoloxías da información e a comunicación e ao afianzamento de actitudes de asertividade, iniciativa e traballo en equipo.

-Coa materia de Historia da Filosofía alcánzanse unha gran diversidade de habilidades cognitivas (a través do desenvolvemento do pensamento abstracto), permítese o logro das competencias transversais (como o pensamento crítico, a xestión da diversidade, a creatividade ou a capacidade de comunicar) e transmítense actitudes (como a confianza, o entusiasmo ou a constancia), ao valorar o esforzo da filosofía por resolver os grandes problemas do ser humano e a súa sociedade en todas as épocas.

-A materia preséntase en continuidade coa Filosofía de 4.º da ESO e de 1.º de Bacharelato, desenvolvendo desde a perspectiva histórica as problemáticas que se viron en cursos anteriores, e presentando no pensamento de cada filósofo e filósofa estudado as súas achegas con respecto aos núcleos temáticos que se trataron nestas materias.

4. CONTIDOS

SECUENCIACIÓN POR UNIDADES:

BLOQUE 1: IDADE ANTIGA E IDADE MEDIA

Unidade 1: Introducción á filosofía antiga e medieval

O nacemento da filosofía en Grecia

Os grandes sistemas da filosofía grega e romana

Cristianismo e filosofía

Unidade 2: Platón

A metafísica dualista

O coñecemento e a realidade

O ser humano: ética e educación

A política

Unidade 3: Aristóteles

A lóxica

Os principios do coñecer

A metafísica

Física e psicoloxía

Ética e política

Unidade 4: Agostiño de Hipona

Crer para comprender

O descubrimento da verdade

O mal, o ser humano e a historia

Unidade 5: Tomé de Aquino

Fe e razón

Metafísica e teoría do coñecemento

Psicoloxía, ética e política

Unidade 6: Guillherme de Ockham

O horizonte dun pensamento novo

Coñecemento e linguaxe
Psicoloxía, ética e política

BLOQUE 2: IDADE MODERNA

Unidade 7: Introducción á filosofía moderna

Renacemento e Modernidade

O racionalismo

O empirismo

A Ilustración

Unidade 8: Maquiavelo

O Renacemento: contexto histórico

A nova ciencia política

República e virtude: a política de Maquiavelo

Unidade 9: Descartes

O nacemento do racionalismo

A dúbida metódica e o cogito

O ser humano, a liberdade e a moral

Unidade 10: Locke e Hume

O empirismo de Locke

Fenomenismo e escepticismo en Hume

A moral e a política en Locke e en Hume

Unidade 11: Rousseau

Rousseau e a Ilustración francesa

A crítica de Rousseau á civilización

O proxecto social e político de Rousseau

Unidade 12: Kant

O xiro copernicano kantiano

A teoría do coñecemento: que podo saber?

Filosofía práctica: a ética formal de Kant

A filosofía da relixión e da historia

BLOQUE 3: IDADE CONTEMPORÁNEA

Unidade 13: Introducción á filosofía contemporánea

A filosofía no século XIX

A filosofía no século XX

Últimas tendencias

Unidade 14: Marx

A novidade filosófica do marxismo

A estrutura material da sociedade

A alienación e as súas clases

Historia e revolución

Unidade 15: Nietzsche

O nihilismo

A crítica á cultura occidental

A razón, o coñecemento e a verdade

O superhome e o eterno retorno

Unidade 16: Ortega e a filosofía española

Entre política e filosofía

Vida e cultura: o tema do noso tempo

«Eu son eu e a miña circunstancia»

O criticismo antirracionalista de Unamuno

María Zambrano: filosofía e poesía

Unidade 17: Habermas

A desconexión tradicional entre teoría e praxe

Os intereses do coñecemento

A sociedade ideal da comunicación

Unidade 18: A posmodernidad

O debate entre Modernidade e posmodernidad

Derrida: a deconstrucción da metafísica

Vattimo: un pensamento máis aló da metafísica

5. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE (TEMPORALIZACIÓN-MÍNIMOS-INSTRUMENTOS)

BLOQUE 1: CONTIDOS TRASVERSAIS						
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CC	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO. MÍNIMOS (O nivel 3 correspóndense cos mínimos esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> HFB1.1.1. Comprende o sentido global dos textos máis salientables dos/das autores/as estudados/as, recoñecendo a orde lóxica da argumentación e as formulacións que se defenden, e é quen de transferir os coñecementos a outros/as autores/as ou problemas. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL 	Textos	Os mínimos esixibles que lles corresponden a estes criterios e estándares comúns de avaliación están establecidos máis abaixo na concreción que lles corresponde dentro do desenvolvemento dos diferentes bloques temáticos.			
<ul style="list-style-type: none"> HFB1.1.2. Analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e as ideas relevantes, e recoñece a súa estrutura e a orde lóxica das súas ideas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSIEE 	Textos				
<ul style="list-style-type: none"> HFB1.1.3. Argumenta a explicación das ideas presentes no texto, en relación coa filosofía do/da autor/a e os contidos estudados. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 	Textos				
<ul style="list-style-type: none"> HFB1.2.1. Argumenta as súas propias opinións con claridade e coherencia, tanto oralmente como por escrito. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	Caderno				
<ul style="list-style-type: none"> HFB1.2.2. Utiliza o diálogo racional na defensa das súas opinións, e valora a diversidade de ideas e, á vez, apoiándose nos aspectos comúns. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL 	Caderno				

<ul style="list-style-type: none"> HFB1.3.1. Sintetiza correctamente a filosofía de cada autor/a, mediante resumos dos seus contidos fundamentais, e clasifícaos nos núcleos temáticos que atravesan a historia da filosofía: realidade, coñecemento, ser humano, ética e política. 	<ul style="list-style-type: none"> CD 	Caderno
<ul style="list-style-type: none"> HFB1.3.2. Elabora listaxes de vocabulario de conceptos, comprende o seu significado, organízalos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía do autor, e aplícalos con rigor. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE 	Caderno
<ul style="list-style-type: none"> HFB1.3.3. Selecciona información de distintas fontes, bibliográficas e de internet, e recoñece as fontes fiables. 	<ul style="list-style-type: none"> CD 	Obras filosóficas Páxinas Web
<ul style="list-style-type: none"> HFB1.3.4. Realiza redaccións ou disertacións, traballos de investigación e proxectos que impliquen un esforzo creativo e unha valoración persoal dos problemas filosóficos formulados na historia da filosofía. 	<ul style="list-style-type: none"> CD 	Caderno
<ul style="list-style-type: none"> HFB1.4.1. Utiliza as ferramentas informáticas e da web 2.0. (wikis, blogs, redes sociais, procesador de textos, presentación de diapositivas ou recursos multimedia, etc.) para o desenvolvemento dos traballos. 	<ul style="list-style-type: none"> CD 	Ferramentas TIC
<ul style="list-style-type: none"> HFB1.4.2. Realiza procuras avanzadas en internet sobre os contidos da investigación, e decide os conceptos adecuados. 		Ferramentas TIC
<ul style="list-style-type: none"> HFB1.4.3. Colabora en traballos colectivos de investigación sobre os contidos estudados utilizando as tecnoloxías da información e da comunicación. 		Gupo de traballo

Os mínimos esixibles que lles corresponden a estes criterios e estándares comúns de avaliación están establecidos máis abaixo na concreción que lles corresponde dentro do desenvolvemento dos diferentes bloques temáticos

BLOQUE 2: A FILOSOFÍA NA GRECIA ANTIGA			
TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE			
ESTÁNDARES	CC	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO (O nivel 3 correspóndense cos mínimos

			esixibles)			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> HFB2.1.1. Utiliza conceptos de Platón como idea, mundo sensible, mundo intelixible, ben, razón, doxa, episteme, universal, absoluto, dualismo, reminiscencia, transmigración, mímese, methexe, virtude e xustiza, entre outros, e aplicaos con rigor. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> -Comentario de texto -Elaboración teórica de estándares de aprendizaxe -Autoavaliación 	Define os conceptos básicos da filosofía platónica: idea, mundo sensible, mundo intelixible, ben, razón, universal, absoluto, dualismo.	Enmarca estes conceptos básicos no dualismo ontolóxico de Platón.	Enmarca estes conceptos básicos en el dualismo ontolóxico de Platón	Advirte a diferenza substancial entre a concepción del coñecemento que resulta destes conceptos e as propostas anteriores dos sofistas.
<ul style="list-style-type: none"> HFB2.1.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 	<ul style="list-style-type: none"> - Comentario de texto -Elaboración teórica de estándares de aprendizaxe -Autoavaliación 	Define conceptos como doxa, episteme, reminiscencia, simil da liña, dialéctica.	Aplica estes conceptos á teoría do coñecemento de Platón.	Relaciona a teoría do coñecemento co resto das teorías do autor.	Valora criticamente la relación platónica entre coñecemento e política de acordo co intelectualismo moral.
<ul style="list-style-type: none"> HFB2.1.3. Distingue as respostas da corrente presocrática en relación á orixe do Cosmos, os conceptos fundamentais da dialéctica de Sócrates e o convencionalismo democrático e o relativismo moral dos sofistas, identificando os problemas da filosofía antiga, e relacionando esas respostas coas solucións achegadas por Platón. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 	<ul style="list-style-type: none"> - Comentario de texto -Elaboración teórica de estándares de aprendizaxe -Autoavaliación 	<p>Comprende os principais problemas que abordaron os pensadores presocráticos.</p> <p>Sabe definir os termos <i>convencionalismo</i> y <i>relativismo</i></p> <p>Define la idea de dialéctica</p>	Describe o planteamento e a solución que cada un dos pensadores deron aos problemas que abordaron. Comprende as ideas fundamentais do pensamento dos sofistas	Relaciona e compara as solucións que cada un dos pensadores deron aos problemas que abordaron. Analiza textos dos Sofistas e enmárcaos na situación histórica. Compara o pensamento socrático co dos sofistas e o resto de pensadores presocráticos	Valora as propostas o solucións dos presocráticos aos diferentes problemas
<ul style="list-style-type: none"> HFB2.1.4. Respecta o esforzo da filosofía de Platón por contribuir ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Grecia antiga, valorando positivamente o diálogo como método filosófico, o nacemento das utopías sociais, o sentido do gobernante-filósofo ou a súa 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 		Define as características principais do sistema educativo de Platón	Aplica as características da educación platónica á figura do filósofo gobernante proposta por Platón	Relaciona as propostas políticas de Platón coa súa experiencia vital e o su contexto histórico	Valora criticamente os aspectos positivos e os aspectos discriminatorios que aparecen nas propostas sociais platónicas

defensa da inclusión das mulleres na educación.						
<ul style="list-style-type: none"> HFB2.2.1. Utiliza con rigor conceptos do marco do pensamento de Aristóteles, como substancia, ciencia, metafísica, materia, forma, potencia, acto, causa, efecto, teleoloxía, lugar natural, indución, dedución, abstracción, alma, monismo, felicidade e virtude, entre outros. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 		Define os principais conceptos a metafísica aristotélica, como os de materia-forma, potencia-acto e causa.	Aplica os conceptos da metafísica aristotélica para analizar casos concretos da realidade.	Integra as nocións metafísicas aristotélicas no conxunto do pensamento de Aristóteles.	Compara o pensamento aristotélico metafísico co de outros autores anteriores.
<ul style="list-style-type: none"> HFB2.2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Aristóteles, examinando a súa concepción da metafísica e da física, o coñecemento, a ética eudemonística e a política, en comparación coas teorías de Platón. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 		Define as ideas principais da política aristotélica.	Analiza situacións concretas a partir dos planteamentos aristotélicos.	Relaciona as ideas políticas de Aristóteles co resto de ideas deste autor.	Compara a política aristotélica con outras concepcións filosóficas, como a platónica.
<ul style="list-style-type: none"> HFB2.2.3. Describe as respostas da física de Demócrito, identificando os problemas da filosofía antiga, e relaciona esas respostas coas solucións achegadas por Aristóteles. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 			Non esixible		
<ul style="list-style-type: none"> HFB2.2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Aristóteles por contribuír ao desenvolvemento do pensamento occidental, valorando positivamente a formulación científica das cuestións. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT 			Non esixible		
<ul style="list-style-type: none"> HFB2.3.1. Describe as respostas das doutrinas éticas helenísticas, e identifica algúns dos grandes logros da ciencia alexandrina. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT 		Define a noción de helenismo.	Coñece os principais feitos históricos que tiveron lugar nese momento histórico.	Comprende o contexto histórico e cultural e a súa relación coas correntes filosóficas da época.	Valora o contexto histórico e cultural que fixo posible a aparición destes movementos filosóficos. Compara esta situación histórica con épocas anteriores.

BLOQUE 3: FILOSOFÍA MEDIEVAL
TEMPORALIZACIÓN: 1º TRIMESTRE

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CC	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> HFB3.1.1. Explica o encontro da filosofía e a relixión cristiá nas súas orixes, a través das teses centrais do pensamento de Agostiño de Hipona. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC 		Define os tipos de coñecemento na filosofía agustiniana.	Relaciona os tipos de coñecemento agustinianos co símil platónico da liña.	Relaciona en toda a súa complexidade o pensamento agustiniano coa filosofía platónica.	Comprende el pensamento de santo Agostiño como una síntese filosófica entre cristianismo e platonismo que exercería unha influencia decisiva na cultura occidental.
<ul style="list-style-type: none"> HFB3.2.1. Define conceptos de Tomé de Aquino, como razón, fe, verdade, deus, esencia, existencia, creación, inmortalidade, lei natural, lei positiva e precepto, entre outros, e aplicaos con rigor. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 		Coñece as definicións de esencia e existencia.	Comprende esta distinción entre esencia e existencia como un elemento fundamental da metafísica tomista. Comprende o papel do principio de individuación.	Comprende as ideas metafísicas de Tomé de Aquino en relación co resto de ideas do seu pensamento.	Relaciona as propostas tomistas coas ideas metafísicas doutros pensadores, como, por exemplo, Aristóteles.
<ul style="list-style-type: none"> HFB3.2.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Tomé de Aquino, distinguindo a relación entre fe e razón, as vías de demostración da existencia de Deus, e a lei moral, en comparación coas teorías da filosofía Antiga. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 			Non esixible		
<ul style="list-style-type: none"> HFB3.2.3. Discrimina as respostas do agostinismo, a filosofía árabe e xudía, e o nominalismo, identificando os problemas da filosofía medieval, en relación coas solucións achegadas por Tomé de Aquino. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 			Non esixible		
<ul style="list-style-type: none"> HFB3.2.4. Valora o esforzo da filosofía de Tomé de Aquino por contribuír ao desenvolvemento das ideas e os cambios sociais da Idade Media, xulgando positivamente a universalidade da lei moral. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 			Non esixible		

<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB3.3.1. Coñece as teses centrais do nominalismo de Guillerme de Ockham e a súa importancia para a entrada na modernidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC 		Comprende a noción da navalla de Ockham.	Entende o problema da navalla de Ockham a partir da relación entre Deus e a creación.	Comprende as conclusións que se derivan da aplicación da navalla de Ockham, principalmente en relación coas ideas exemplares ou universais.	Valora criticamente a idea da navalla de Ockham e a súa posible aplicación a cuestións actuais.
---	--	--	--	---	---	---

**BLOQUE 4: A FILOSOFÍA NA MODERNIDADE E NA ILUSTRACIÓN
TEMPORALIZACIÓN: 2º TRIMESTRE**

ESTÁNDARES	CC	INTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 3	NIVEL 4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB4.1.1. Comprende a importancia intelectual do xiro do pensamento científico que se deu no Renacemento, e describe as respostas da filosofía humanista sobre a natureza humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT 		Coñece as principais contribucións científicas da época.	Coñece a relación destas ideas entre si formando unha nova cosmovisión.	Comprende estas contribucións científicas no contexto histórico e cultural da época.	Compara estas ideas científicas con concepcións doutras épocas, como a Idade Media.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB4.1.2. Explica as ideas ético-políticas fundamentais de N. Maquiavelo e compáraas cos sistemas ético-políticos anteriores. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 			Non esixible		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB4.2.1. Identifica conceptos de Descartes como razón, certeza, método, dúbida, hipótese, "cogito", idea, substancia e subxectivismo, entre outros, e aplicaos con rigor. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 		Define os conceptos de certeza, método, dúbida, hipótese, cogito, idea e substancia.	Aplica con rigor estes conceptos á filosofía cartesiana.	Comprende e explica, ademais, as razóns para a dúbida, as regras do método e a teoría das tres substancias cartesianas.	Integra todos os conceptos anteriores no conxunto da filosofía cartesiana.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB4.2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Descartes, analizando o método e a relación entre coñecemento e realidade a partir do "cogito" e o dualismo no ser humano, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 		Define os conceptos de dualismo e mecanicismo.	Desenvolve estes conceptos, aplicándoos con rigor á filosofía cartesiana.	Comprende no seu conxunto, mediante o comentario de textos, o método cartesiano a partir do cogito e do dualismo.	Detecta e desenvolve as influencias da filosofía antiga e medieval en Descartes e valora a filosofía cartesiana como a superación definitiva do conflito entre razón e fe.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB4.2.3. Identifica os problemas da filosofía moderna e relaciónaos coas solucións 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC 		Define o concepto de racionalismo e os seus	Entende o papel de Deus na teoría do	Comprende e explica os procesos	Valora criticamente o subxectivismo como

aportadas por Descartes.			elementos característicos.	coñecemento de Descartes.	dedutivos para chegar ao coñecemento das tres substancias.	un dos problemas fundamentais da filosofía cartesiana.
▪ HFB4.2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Descartes por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a universalidade da razón cartesiana.	▪ CSC			Non esixible		
▪ HFB4.3.1. Utiliza conceptos de Hume como escepticismo, crítica, experiencia, percepción, inmanencia, asociación, impresións, ideas, hábito, contradición, causa, crenza, sentimento, mérito, utilidade, felicidade, contrato social, liberdade e deber, entre outros, e úsaos con rigor.	▪ CCL		Define conceptos básicos do empirismo de Hume como os de impresións, ideas, asociación, causalidade, hábito, crenza, sentimento ou utilidade.	Integra os conceptos básicos do empirismo nunha explicación global e coherente da filosofía de Hume.	Compara a filosofía empirista radical de Hume coas propostas racionalistas de Descartes	Valora criticamente o empirismo de Hume e as súas consecuencias para a ciencia moderna, distinguindo entre o escepticismo práctico e o teórico.
▪ HFB4.3.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Hume, distinguindo os principios e os elementos do coñecemento respecto á verdade, a crítica á causalidade e á substancia, e o emotivismo moral, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval, e co racionalismo moderno.	▪ CMCCT		Define aspectos fundamentais da filosofía de Hume, como o criterio de verdade, a crítica á causalidade ou o emotivismo moral.	Desenvolve estes conceptos por escrito integrándoos nunha explicación coherente da argumentación empirista de Hume.	Realiza breves disertacións comparando aspectos parciais da argumentación de Hume e a de Descartes ou a de Locke.	Elabora disertacións por escrito acerca de temas que esixen reflexión crítica, como a falacia naturalista ou o alcance do escepticismo de Hume.
▪ HFB4.3.3. Coñece e explica as ideas centrais do liberalismo político de Locke, identificando os problemas da filosofía moderna, e relaciónaaas coas solucións aportadas por Hume.	▪ CSC		Define os conceptos básicos da filosofía política de Locke, como estado natural, contrato social ou separación de poderes.	Articula os conceptos básicos do liberalismo de Locke nunha explicación global e coherente das súas propostas políticas.	Relaciona o liberalismo de Locke coa filosofía política de Hobbes.	Valora criticamente a importancia das propostas liberais de Locke como o fundamento das democracias modernas.
▪ HFB4.3.4. Valora o esforzo da filosofía de Hume por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, xulgando positivamente a procura da felicidade colectiva.	▪ CSC			Non esixible		
▪ HFB4.4.1. Comprende os ideais que impulsaron os ilustrados franceses, e explica o sentido e transcendencia do pensamento de Rousseau, a súa crítica social, a crítica á	▪ CSC		Coñece o papel que se lle outorga á razón na Ilustración.	Recorre á reflexión kantiana sobre a Ilustración para comprender o papel da	Entende o papel da razón a partir dos acontecementos culturais, como a	Valora criticamente el papel que se lle outorga á razón na Ilustración.

civilización, o estado de natureza, a defensa do contrato social e a vontade xeral.				razón.	aparición da Enciclopedia.	
<ul style="list-style-type: none"> HFB4.5.1. Aplica conceptos de Kant como sensibilidade, entendemento, razón, crítica, transcendental, ciencia, innato, xuízo, a priori, a posteriori, facultade, intuición, categoría, ilusión transcendental, idea, lei, fenómeno, nóumeno, vontade, deber, imperativo categórico, autonomía, postulado, liberdade, dignidade, persoa, paz e pacto, entre outros, e utilízalos con rigor. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA 		Define os conceptos fundamentais da teoría do coñecemento de Kant.	Propón exemplos nos que emprega estas nocións ou recorre a elas para entender un caso concreto da realidade.	Relaciona estes conceptos entre si, formando un sistema.	Compara a teoría kantiana do coñecemento coas ideas doutros autores, como Platón.
<ul style="list-style-type: none"> HFB4.5.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Kant, analizando as facultades e os límites do coñecemento, a lei moral e a paz perpetua, comparándoas coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 		Define as nocións de vontade e imperativo categórico.	Distingue casos de accións realizadas por deber, conforme ao deber ou por interese.	Recoñece a relación entre o deber e o imperativo categórico.	Compara a concepción de Kant con outras propostas éticas, como as de Aristóteles.
<ul style="list-style-type: none"> HFB4.5.3. Describe a teoría política de Rousseau, identificando os problemas da filosofía moderna e relacionándoa coas solucións achegadas por Kant. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 			Non esixible		
<ul style="list-style-type: none"> HFB4.5.4. Respecta e razoa o esforzo da filosofía de Kant por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a dignidade e a procura da paz entre as nacións 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 		Define os conceptos fundamentais da teoría política de Kant.	Aplica estas nocións para entender exemplos da esfera política.	Relaciona estes conceptos entre si, formando un sistema.	Compara as ideas políticas de Kant coas propostas doutros autores, como, por exemplo, os contractualistas.

BLOQUE 5: A FILOSOFÍA CONTEMPORÁNEA

TEMPORALIZACIÓN: 3º TRIMESTRE

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB	INSTRUMENTOS	INDICADORES DE LOGRO			
			NIVEL 1	NIVEL 2	NIVEL 4	NIVEL 5
<ul style="list-style-type: none"> HFB5.1.1. Identifica conceptos de Marx como dialéctica, materialismo histórico, praxe, alienación, infraestructura, superestructura, 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 		Define os principais conceptos da filosofía de Marx como os de	Aplica os principais conceptos da filosofía de Marx a casos concretos.	Integra os principais conceptos da	Valora criticamente o papel da filosofía de Marx no seu contexto

forzas produtivas, medios de produción, loita de clases, traballo, plusvalor e humanismo, entre outros, e utilízaos con rigor.			dialéctica, materialismo histórico, praxe, infraestrutura, superestrutura, forzas produtivas, medios de produción e plusvalía.		filosofía de Marx no pensamento global do autor con coherencia.	histórico e a súa influencia no mundo contemporáneo.
<ul style="list-style-type: none"> HFB5.1.2. Coñece e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Marx, examinando o materialismo histórico e a crítica ao idealismo, á alienación e á ideoloxía, e expón a súa visión humanista do individuo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 		Explica sucintamente as teorías fundamentais da filosofía de Marx como a alienación, a loita de clases ou a revolución do proletariado.	Desenvolve por escrito as teorías fundamentais da filosofía de Marx, aplicándoas a casos concretos.	Desenvolve por escrito, a partir do comentario de textos, unha visión global das teorías fundamentais da filosofía de Marx como unha crítica á sociedade capitalista, relacionándoas entre si de forma coherente.	Detecta e desenvolve por escrito as influencias da filosofía de Marx, a súa crítica ás filosofías anteriores e a súa visión humanista do individuo.
<ul style="list-style-type: none"> HFB5.1.3. Identifica os problemas da filosofía contemporánea en relación coas solucións achegadas por Marx. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 			Non esixible		
<ul style="list-style-type: none"> HFB5.1.4. Valora o esforzo da filosofía de Marx por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, xulgando positivamente a defensa da igualdade social. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 		Define o concepto de loita de clases como motor da historia en Marx.	Comprende as condicións históricas que levan a Marx a defender a revolución do proletariado.	Compara o esforzo de Marx por cambiar as condicións sociais con outras posturas filosóficas do seu momento histórico.	Valora criticamente o esforzo de Marx por contribuír aos cambios sociais, así como o desenvolvemento posterior das políticas baseadas na súa filosofía.
<ul style="list-style-type: none"> HFB5.2.1. Define conceptos de Nietzsche como crítica, traxedia, intuición, metáfora, convención, perspectiva, xenealoxía, transvaloración, nihilismo, superhome, vontade de poder, e eterno retorno, entre outros, e aplícaos con rigor. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 		Define conceptos fundamentais da filosofía de Nietzsche como os de traxedia, convención, perspectiva, xenealoxía, transvaloración, nihilismo, vontade de poder ou eterno retorno.	Aplica estes conceptos fundamentais da filosofía de Nietzsche a teorías parciais da súa filosofía, como a crítica á cultura occidental.	Integra os principais conceptos da filosofía de Nietzsche no pensamento global do autor con coherencia.	Valora criticamente o papel da filosofía de Nietzsche no seu contexto histórico e a súa influencia no mundo contemporáneo.

<ul style="list-style-type: none"> HFB5.2.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Nietzsche, considerando a crítica á metafísica, á moral e á ciencia, a verdade como metáfora, e a afirmación do superhome, como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, en comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval, moderna e contemporánea. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 		Comprende e explica, a partir de textos, os conceptos fundamentais da filosofía de Nietzsche.	Desenvolve por escrito aspectos parciais da filosofía de Nietzsche.	Desenvolve por escrito, a partir do comentario de textos, unha visión global das teorías fundamentais da filosofía de Nietzsche como unha crítica á cultura occidental, relacionándoas entre si de forma coherente.	Detecta e desenvolve por escrito, a partir do comentario de textos de Nietzsche, as relacións da súa filosofía coa de autores anteriores da historia do pensamento.
<ul style="list-style-type: none"> HFB5.2.3. Distingue as respostas de Schopenhauer na súa afirmación da vontade e identifica os problemas da filosofía contemporánea, en relación coas solucións achegadas por Nietzsche. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC 			Non esixible		
<ul style="list-style-type: none"> HFB5.2.4. Estima o esforzo da filosofía de Nietzsche por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, e valora a defensa da verdade e da liberdade. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC 			Non esixible		
<ul style="list-style-type: none"> HFB5.3.1. Utiliza conceptos de Ortega y Gasset e aplícaos con rigor, como obxectivismo, ciencia, europeización, filosofía, mundo, circunstancia, perspectiva, razón vital, raciovitalismo, vida, categoría, liberdade, idea, crenza, historia, razón histórica, xeración, home-masa e home selecto, entre outros. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 		Comprende e explica, a partir de textos do autor, os conceptos fundamentais da súa filosofía.	Desenvolve por escrito aspectos parciais da filosofía de Ortega.	Desenvolve por escrito, a partir do comentario de textos, unha visión global das teorías fundamentais da filosofía de Ortega, relacionándoas entre si con coherencia.	Detecta y desenvolve por escrito, a partir do comentario de textos de Ortega, as relacións da súa filosofía con outros filósofos europeos da época.
<ul style="list-style-type: none"> HFB5.3.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía e da análise social de Ortega y Gasset, en relación con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismo, entre outras. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL 		Comprende o concepto de europeización de Ortega aplicado ao contexto español da época.	Comprende a análise dos problemas de Occidente que enuncia Ortega e a súa proposta rexeneradora dunha nova moral.	Integra a visión do problema de España e do problema de occidente segundo Ortega no contexto histórico de España e Europa.	Valora o esforzo de Ortega por analizar o contexto español e europeo e a súa proposta dunha renovación integral para España e un proxecto común europeo.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.3.3. Respecta o esforzo da filosofía de Ortega y Gasset por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais e culturais da Idade Contemporánea española, e valora o seu compromiso coa defensa da cultura e da democracia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 			Non esixible		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.4.1. Identifica conceptos de Habermas, como coñecemento, interese, consenso, verdade, enunciado, comunicación, desigualdade, ou mundo da vida, e conceptos da filosofía posmoderna, como deconstrución, diferenza, cultura, texto, arte, e comunicación, entre outros, aplicándoos con rigor. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 		Comprende as ideas principais defendidas por Habermas.	Analiza textos e comprende o vocabulario empregado por Habermas no seu contexto.	Compara as ideas de Habermas coas doutros pensadores da Escola de Fráncfort.	Valora criticamente o pensamento de Habermas.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.4.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías da filosofía de Habermas, distinguindo os intereses do coñecemento e a acción comunicativa, e as teorías fundamentais da posmodernidade, analizando a deconstrución da modernidade desde a multiplicidade da sociedade da comunicación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 			Non esixible		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.4.3. Identifica as respostas da filosofía crítica da escola de Frankfurt e reflexiona sobre elas, identificando os problemas da filosofía contemporánea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA 		Define a noción de teoría crítica.	Comprende a idea de teoría crítica como unha reflexión dirixida a transformar a sociedade.	Compara esta reflexión con outros planteamentos, como, por exemplo, os de Marx.	Valora criticamente as ideas desta corrente.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.4.4. Estima o esforzo da filosofía de Habermas e do pensamento posmoderno por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, e valora o seu esforzo na defensa do diálogo racional e o respecto á diferenza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 			Non esixible		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.4.5. Coñece as teses características do pensamento posmoderno, como a crítica á razón ilustrada, á idea de progreso, ao pensamento totalizador e á trivialización da existencia, o crepúsculo do deber, ou a perda 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 			Non esixible		

do suxeito fronte á cultura de masas, entre outras.						
<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.4.6. Explica e argumenta sobre as principais teses dos filósofos posmodernos, como Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e reflexiona sobre a súa vixencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL 		Define a idea de pensamento débil.	Comprende este concepto dentro das ideas de Vattimo.	Compara o pensamento de Vattimo co de outros filósofos posmodernos.	Valora a aportación de Vattimo á filosofía do século XX.

6. METODOLOXÍA

A metodoloxía didáctica no Bacharelato debe favorecer a capacidade do alumnado para aprender en por si, para traballar en equipo e para aplicar os métodos apropiados de comentario e de análise de texto, definición conceptual e, ademais, tamén debe subliñar a relación dos aspectos teóricos das materias tanto coa vida cotiá como con outras materias.

En Bacharelato, a especialización das materias determina que a metodoloxía didáctica estea fortemente condicionada polo compoñente epistemolóxico de cada materia e polas esixencias do tipo de coñecemento propio de cada unha.

Ademais, a finalidade propedéutica e orientadora da etapa esixe o traballo con metodoloxías específicas e que estas comporten un importante grao de rigor científico e de desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas).

CRITERIOS METODOLÓXICOS

En relación co exposto anteriormente, a proposta didáctica de Historia da Filosofía elaborouse de acordo cos criterios metodolóxicos seguintes:

- Adaptación ás características do alumnado de Bacharelato, ofrecendo actividades diversificadas de acordo coas capacidades intelectuais propias da etapa.
- Autonomía: facilitar a capacidade do alumnado para aprender en por si.
- Actividade: fomentar a participación do alumnado na dinámica xeral da aula, combinando estratexias que propicien a individualización con outras que fomenten a socialización.
- Motivación: procurar espertar o interese do alumnado pola aprendizaxe que se lle propón.
- Integración e interdisciplinidade: presentar os contidos cunha estrutura clara, expondo as interrelacións entre os contidos de Historia da Filosofía e os doutras disciplinas doutras áreas.
- Rigor e desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas).

- Variedade na metodoloxía, dado que o alumnado aprende a partir de fórmulas moi diversas.

Máis concretamente, estes criterios deben ter en conta os criterios de avaliación transversais a todo o temario de Historia da Filosofía de 2.º de Bacharelato, que son os seguintes:

1. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes da Historia da Filosofía e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.

2. Argumentar con claridade e capacidade crítica, oralmente e por escrito, as súas propias opinións sobre os problemas fundamentais da filosofía, dialogando de maneira razoada con outras posicións diferentes.

3. Aplicar adecuadamente as ferramentas e os procedementos do traballo intelectual á aprendizaxe da filosofía, realizando traballos de organización e investigación dos contidos.

4. Utilizar as Tecnoloxías da Información e a Comunicación na realización e exposición dos traballos de investigación filosófica.

7. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

A forma de conseguir estes obxectivos queda, en cada caso, a xuízo do profesorado, en consonancia co propio carácter, a concepción do ensino e as características do seu alumnado. Con todo, resulta conveniente utilizar estratexias didácticas variadas, que combinen, da maneira en que cada un considere máis apropiada, as estratexias expositivas, acompañadas de actividades de aplicación, e as estratexias de indagación.

As estratexias expositivas

Presentan ao alumnado, oralmente ou mediante textos, un coñecemento xa elaborado que debe asimilar. Resultan adecuadas para as formulacións introdutorias e panorámicas e para ensinar feitos e conceptos, especialmente aqueles máis abstractos e teóricos, que dificilmente o alumnado pode alcanzar só con axudas indirectas.

Con todo, resulta moi conveniente que esta estratexia acompañese da realización polo alumnado de actividades, que posibiliten o engarce dos novos coñecementos cos que xa posúe.

As estratexias de comentario e de análise textual

Presentan ao alumnado unha serie de materiais en bruto que debe elaborar, seguindo unhas pautas de actuación. Trátase de enfrontalo a textos, argumentacións e debates problemáticos nos que debe poñer en práctica e utilizar reflexivamente conceptos, procedementos e actitudes para así adquirilos de forma consistente. O emprego destas estratexias está máis relacionado coa aprendizaxe de procedementos, aínda que estes levan, á súa vez, a adquisición de conceptos, dado que tratan de poñer ao alumnado en situacións que fomenten a súa reflexión e poñan en xogo as súas ideas e conceptos. Tamén son moi útiles para a aprendizaxe e o desenvolvemento de hábitos, actitudes e valores.

As técnicas didácticas en que poden traducirse estas estratexias son moi diversas. Entre elas destacamos polo seu interese as tres seguintes:

- As tarefas sen unha solución clara e pechada, nas que as distintas opcións son igualmente posibles e válidas, para facer reflexionar ao alumnado sobre a complexidade dos problemas humanos e sociais, sobre o carácter relativo e imperfecto das solucións achegadas para eles e sobre a natureza provisional do coñecemento humano.
- O estudo de casos ou feitos e situacións concretos como instrumento para motivar e facer máis significativo o estudo dos fenómenos xerais e para abordar os procedementos de causalidade múltiple.
- As actividades de interpretación e de conexión das teorías que aparecen nos textos co marco xeral da filosofía do autor estudado.

AS ACTIVIDADES DIDÁCTICAS

Actividades de ensino-aprendizaxe. A esta tipoloxía responde unha parte importante das actividades expostas no libro de texto. Atópanse nos apartados seguintes:

- En cada un dos grandes subapartados en que se estruturan as unidades didácticas propóñense actividades ao fío dos contidos estudados. Son, xeralmente, de localización, afianzamento, análise e interpretación de textos e ampliación de conceptos.
- Ao final de cada unidade didáctica propóñense actividades de comentario de textos clásicos.

Actividades de aplicación dos contidos teóricos á realidade e á contorna do alumnado. Este tipo de actividades, nuns casos, refírense a un apartado concreto do tema e, por tanto, inclúense entre as actividades expostas ao fío da exposición teórica; noutros casos, preséntanse como traballos de investigación ou reflexión persoal argumentada sobre algúns temas.

Actividades encamiñadas a fomentar a concienciación, o debate, o xuízo crítico, a tolerancia, a solidariedade... Este tipo de actividades aparecen ao final dalgunhas unidades do libro de texto no seu formato dixital.

Por outra banda, as actividades programadas presentan diversos niveis de dificultade. Desta forma permiten dar resposta á diversidade do alumnado, posto que poden seleccionarse aquelas máis acordes co seu estilo de aprendizaxe e cos seus intereses.

A corrección das actividades fomenta a participación do alumnado en clase, aclara dúbidas e permite ao profesorado coñecer, de forma case inmediata, o grao de asimilación dos conceptos teóricos, o nivel co que se manexan os procedementos e os hábitos de traballo.?

Suxerimos a utilización dos materiais seguintes:

1. Libro do alumnado. Material didáctico central para Historia da Filosofía de 2.º de Bacharelato.
2. Libro dixital. Para Historia da Filosofía de 2.º de Bacharelato dispónse duns textos complementarios dos filósofos ou as filósofas estudados en cada unidade, recompilados no apartado «Unha obra, unha cuestión», e de propostas de temas especialmente relevantes para debater sobre eles nas apartado «Suxestións para un debate».

3. Web do alumnado. Para Historia da Filosofía de 2.º de Bacharelato, consiste nalgúns materiais complementarios xerais, como un conxunto de breves biografías dalgúns dos filósofos estudados e un dicionario básico. Ademais, contén tamén unha selección de textos complementarios para cada unidade.

4. Web do profesorado. Para Historia da Filosofía de 2.º de Bacharelato, inclúe todos os recursos da web do alumnado e outros recursos expresamente destinados aos docentes, como o solucionario de todas as actividades propostas no libro do alumnado e a programación didáctica de cada unidade.

8. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN (AVALIACIÓN-AVALIACIÓN INICIAL -PROMOCIÓN)

Segundo o Decreto 86/2015 do 25 de xuño, os referentes para a comprobación do grao de adquisición das competencias e o logro dos obxectivos da etapa nas avaliacións continua e final das materias dos bloques de materias troncais, específicas e de libre configuración autonómica, serán os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe que figuran na concreción curricular do devandito decreto e establecidos nesta programación no apartado 3 para a materia de Historia da filosofía de 2º BACH.

A avaliación da aprendizaxe do alumnado será continua e diferenciada segundo as materias, terá un carácter formativo e será un instrumento para a mellora tanto dos procesos de ensino como dos procesos de aprendizaxe.

INSTRUMENTOS PARA A AVALIACIÓN

Os instrumentos ou sistemas de avaliación que se van empregar para avaliar ao alumnado son:

- Actividades de composición, como redaccións, disertacións, debates, comentario de texto, etc.
- Actividades de libro aberto.
- Actividades orais.
- Traballos complementarios.
- Probas obxectivas escritas (exame): cuestións nas que hai que xustificar as respostas e resolución de exercicios e problemas.

Nestes instrumentos de avaliación estarán presentes os seguintes tipos de actividades:

- **Actividades conceptuais.** Nelas os alumnos e alumnas irán substituíndo de forma progresiva as súas ideas previas polas desenvolvidas na clase. Deben ser capaces de manexar un vocabulario específico e definir con precisión e claridade os conceptos centrais de cada unidade.
- **Actividades de comentario de texto.** Fundamentalmente, o alumnado debe ser capaz de analizar un texto, identificando o seu tema, tese e ideas secundarias. Para iso, ten que poder expoñer os argumentos ou estruturas de razoamento do texto.
- **Actividades de síntese.** Este tipo de actividades están orientadas á comprensión dos contidos temáticos das diferentes unidades e á reelaboración dos devanditos contidos. O alumnado debería poder entender e expoñer os principais puntos do tema e razoar a partir deles.
- **Actividades de razoamento e argumentación.** Supoñen unha maior autonomía por parte do alumnado, posto que debe elaborar unha idea fundamentada e apoiada nunha serie de argumentos. Esta actividade pode realizarse de forma escrita, como unha redacción, unha toma de postura ante unha tese, etc., ou oralmente, nunha exposición pública ou nun debate.

CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

1. Realizaranse catro avaliacións ao longo do curso, ademais do seguimento individualizado de cada sesión. En primeiro lugar a avaliación inicial, máis tres avaliacións correspondentes aos tres trimestres nos que se divide o curso.
2. Os resultados da avaliación das materias expresaranse mediante cualificacións numéricas de cero a dez sen decimais, e consideraranse negativas as cualificacións inferiores a cinco
3. Cando a nota sexa decimal redondearase ao número enteiro máis próximo (cara arriba ou cara abaixo); cando o decimal sexa 5, redondearase á alza.
4. **A avaliación inicial** consistirá nun texto de carácter filosófico ou non (pode ser un artigo, unha noticia, unha imaxe, etc...) sobre o que o alumno terá que realizar unha actividade de comprensión e opinión persoal. A proba terá a cualificación de **satisfactoria** ou **necesita mellorar** e terá un valor orientativo para enfocar a aprendizaxe dos contidos secuenciados nos sucesivos trimestres e as medidas de reforzo e procedementos de aprendizaxe máis axeitados.
A proba da avaliación inicial non pretende avaliar contidos específicos de filosofía, aínda que si sería desexable que o alumnado saiba establecer relacións adecuadas con conceptos de Cidadanía e Ética, pois estas materias tiveron certo peso no currículo da ESO. Máis ben, o que se pretende é detectar as nocións previas e capacidades do alumnado para potenciar esas capacidades e dirixir adecuadamente as ideas previas.
5. Farase unha proba escrita parcial por trimestre que terá un peso do 100% sobre a nota final da avaliación. Nela incorporaranse diversos instrumentos de avaliación como comentario de texto, actividades de comprensión e argumentación, actividades conceptuais, disertacións,

cuestionarios, etc. Para o seu deseño incorporamos o modelo de exame provisional proposto polo grupo de traballo de filosofía para a proba de ABAU:

Criterios de avaliación do exame

A cualificación global do exame distribúese do seguinte xeito:

1ª parte.- a cualificación máxima será de 6 ptos.: 3 para o comentario e 3 para a cuestión proposta.

No comentario valorarase a comprensión do texto, especialmente no que atinxe aos seus conceptos fundamentais e estrutura argumentativa, e a relación entre o texto e un contexto máis amplo (o autor e o seu lugar na historia da filosofía). A avaliación da cuestión teórica farase en base á pertinencia dos contidos informativos da resposta, á precisión no uso dos conceptos, e á coherencia e articulación discursiva da exposición. Tanto no comentario como na cuestión, terase tamén en conta a corrección expresiva e gramatical.

2ª parte.- a cualificación máxima será de 3 ptos.

A avaliación da cuestión teórica farase —coma no caso anterior— en base á pertinencia dos contidos informativos da resposta, á precisión no uso dos conceptos, e á coherencia e articulación discursiva da exposición. Tamén terase en conta a corrección expresiva e gramatical.

3ª parte.- a cualificación máxima será de 1 pto.

Cada unha das catro breves respostas (nome do filósofo; título da obra) terá unha cualificación máxima de 0,25 ptos.

6. Cando o alumno/a non obteña unha avaliación positiva nunha avaliación adoptaranse medidas de reforzo e recuperación: elaboración de mapas conceptuais, test de autoavaliación, cuestionarios, proba oral, etc...

7. Realizarase unha recuperación final en xuño para o alumnado que non lograse superar as sucesivas avaliacións que consistirá nunha proba escrita con actividades relacionadas cos tres bloques de contidos.

8. A cualificación final da materia será a media aritmética das cualificacións obtidas nas tres avaliacións.

9. A nota da avaliación final non poderá ser inferior á nota da terceira avaliación. A tales efectos farase coincidir as nota da 3ª avaliación coa nota da avaliación final.

10. Aos alumnos/as que se comprobe que están copiando na proba escrita ou copiaron algún traballo ou presentación serán invalidados os devanditos instrumentos de avaliación e deberán volver a realízalos.

11. Na convocatoria extraordinaria de setembro realizarase unha proba escrita valorada sobre 10. Avaliaranse os estándares de aprendizaxes mínimos establecidos na programación.

RESUME CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

INSTRUMENTOS POR AVALIACIÓN	PORCENTAXE NA NOTA
EXAME	100%

9. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E PRÁCTICA DOCENTE

A lexislación establece que a avaliación en tanto que continua debe ser entendida coma un proceso para a mellora dos procesos de ensino, polo que se deberá avaliar tanto as aprendizaxes do alumnado como o propios procesos de ensino e a práctica docente. Para tales efectos propoñemos os seguintes indicadores de logro relacionados con elementos fundamentais da práctica docente. Valoraranse ao inicio do curso e ao final de cada trimestre para detectar posibles desaxustes entre a práctica docente e a secuenciación de contidos, resultados académicos, instrumentos e procedementos de avaliación etc....

PRÁCTICA DOCENTE	INDICADORES	VALORACIÓN	PROPOSTA DE MELLORA
	1.Programa a materia tendo en conta os estándares de aprendizaxe		

PLANIFICACIÓN	2. Programa a materia tendo en conta o tempo dispoñible para o desenvolvemento desta		
	3. Selecciona e secuencia de forma progresiva os contidos da programación da aula tendo en conta as particularidades de cada un dos grupos de estudantes		
	4. Programa actividades e estratexias en función dos estándares de aprendizaxe.		
	5. Planifica as clases de modo flexible, prepara actividades e recurso axustados á programación da aula e ás necesidades e aos intereses do alumnado.		
	6. Establece os criterios, procedementos e os instrumentos de avaliación e autoavaliación que permiten facer o seguimento do progreso de aprendizaxe dos seus alumnos e alumnas.		
	7. Coordínase co profesorado doutros departamentos que poidan ter contidos afíns á súa materia		
	MOTIVACIÓN DO ALUMNADO	1. Proporciona un plan de traballo ao principio da unidade	
2. Considera situacións que introduza a unidade (lecturas, debates, diálogos...)			
3. Relaciona as aprendizaxes con aplicacións reais ou coas súa funcionalidade			
4. Informa sobre os progresos conseguidos e as dificultades encontradas.			
5. Relaciona os contidos e as actividades cos intereses do alumnado.			
6. Estimula a participación activa dos estudantes na clase.			

DESENVOLVEMENTO DA ENSINANZA	7.Promove a reflexión dos temas tratados		
	1.Resume as ideas fundamentais discutidas antes de pasar a unha nova unidade ou tema con mapas conceptuais, esquemas...		
	2.Cando introduce conceptos novos, relaciónaos se é posible, cos xa coñecidos; intercala preguntas aclaratorias; pon exemplos...		
	3.Ten predisposición para aclarar dúbidas e ofrecer asesoría dentro e fóra das clases.		
	4.Optimiza o tempo dispoñible para o desenvolvemento de cada unidade didáctica		
	5.Utiliza axuda audiovisual ou doutro tipo para apoiar os contidos na aula.		
	6.Promove o traballo cooperativo e mantén unha comunicación fluída cos estudantes.		
	7.Desenvolve os contidos dunha forma ordenada e comprensible para os alumnos/as		
	8.Presenta actividades que permitan a adquisición dos estándares de aprendizaxe e as destrezas propias da etapa educativa.		
9.Presenta actividades de grupo e individuais.			
	1.Realiza a avaliación inicial ao principio do curso para axustar a programación ao nivel dos estudantes.		
	2.Detecta os coñecementos previos de cada unidade didáctica.		
	3.Revisa, con frecuencia, os traballos propostas na aula ou fóra dela.		
	4.Proporciona a información necesaria sobre a resolución das tarefas e como pode melloralas.		
	5.Corrixe e explica de forma habitual os traballos e actividades dos alumnos/as e dá pautas para a mellora das súas aprendizaxes.		

SEGUIMIENTO E AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINANZA- APRENDIZAXE	6.Utiliza suficientes criterios de avaliación que atendan de xeito equilibrado a avaliación dos diferentes contidos.		
	7.Favorece os procesos de autoavaliación e coavaliación.		
	8.Propón novas actividades que faciliten a adquisición de obxectivos cando estes non foron alcanzados con suficiencia.		
	9.Propón novas actividades de maior nivel cando os obxectivos foron alcanzados con suficiencia.		
	10.Utiliza diferentes técnicas de avaliación en función dos contidos, do nivel dos estudantes, etc...		
	11.Emprega diferentes medios para informar dos resultados aos estudantes e aos pais.		

10. ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

O decreto 86/2015 do 25 de xuño establece que coa finalidade de lles facilitar aos alumnos e ás alumnas a recuperación das materias con avaliación negativa, a consellería con competencias en materia de educación regulará as condicións para que os centros docentes organicen as oportunas probas extraordinarias e os programas individualizados nas condicións que se determinen. Ademais que, os centros docentes deberán organizar as consecuentes actividades de recuperación e a avaliación das materias pendentes.

Na materia de Historia da Filosofía o alumnado que na avaliación extraordinaria de setembro non acade unha avaliación satisfactoria deberá volver a cursar a materia no vindeiro curso e someterse aos mesmos criterios establecidos co resto do alumnado

11. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Un dos principios básicos que ha de ter en conta a intervención educativa é o da individualización, consistente en que o sistema educativo ofrezca a cada alumno e cada alumna a axuda pedagóxica que necesite en función das súas motivacións, intereses e capacidades de aprendizaxe. Xorde diso a necesidade de atender esta diversidade.

No Bacharelato, etapa na que as diferenzas persoais en capacidades específicas, motivación e intereses adoitan estar bastante definidas, a organización do ensino permite que os propios alumnos e alumnas resolvan esta diversidade mediante a elección de modalidades e optativas. Con todo, é conveniente dar resposta, xa desde as mesmas materias, a un feito constatable: a diversidade de intereses, motivacións, capacidades e estilos de aprendizaxe que os alumnos e as alumnas manifestan.

É preciso, entón, ter en conta os estilos diferentes de aprendizaxe dos alumnos e as alumnas e adoptar as medidas oportunas para afrontar esta diversidade. Hai estudantes reflexivos (detéñense na análise dun problema) e estudantes impulsivos (responden moi rapidamente); estudantes analíticos (pasan lentamente das partes ao todo) e estudantes sintéticos (abordan o tema desde a globalidad); uns traballan durante períodos longos, mentres que outros necesitan descansos; algúns necesitan ser reforzados continuamente e outros non; hainos que prefiren traballar sós e hainos que prefiren traballar en pequeno ou en gran grupo.

Dar resposta a esta diversidade non é tarefa fácil, pero si necesaria, pois a intención última de todo proceso educativo é lograr que os alumnos e as alumnas alcancen os obxectivos propostos.

Como actividades de detección de coñecementos previos suxerimos:

- Debate e actividade pregunta-resposta sobre o tema introducido polo profesorado, co fin de facilitar unha idea precisa sobre de onde se parte.
- Repaso das nocións xa vistas con anterioridade e consideradas necesarias para a comprensión da unidade, tomando nota das lagoas ou das dificultades detectadas.
- Introducción de cada aspecto teórico aténdose ao seu contexto e á súa importancia para temas actuais e cotiáns, sempre que iso sexa posible.

Como actividades de consolidación suxerimos:

- Realización de exercicios apropiados e todo o abundantes e variados que sexa preciso, co fin de afianzar os contidos teóricos, culturais e léxicos traballados na unidade.
- Traballo cos textos complementarios de cada unidade para asentar e consolidar os coñecementos adquiridos.

Esta variedade de exercicios cumpre, así mesmo, a finalidade que perseguimos. Coas actividades de recuperación-ampliación, atendemos non só aos alumnos e ás alumnas que presentan problemas no proceso de aprendizaxe, senón tamén a aqueles que alcanzaron no tempo previsto os obxectivos propostos.

As distintas formas de agrupamento do alumnado e a súa distribución na aula inflúen, sen dúbida, en todo o proceso. Entendendo o proceso educativo como un desenvolvemento comunicativo, é de gran importancia ter en conta o traballo en grupo, recurso que se aplicará en función das actividades que se vaian a realizar ?concretamente, por exemplo, nos procesos de análises e comentario de textos?, pois consideramos que a posta en común de conceptos e ideas individuais xera unha dinámica creativa e de interese nos alumnos e as alumnas.

Concederese, con todo, gran importancia noutras actividades ao traballo persoal e individual; en concreto, aplicarase nas actividades de sínteses/resumen e nas de consolidación, así como nas de recuperación e ampliación.

Habemos de acometer, pois, o tratamento da diversidade no Bacharelato desde dúas vías:

1. A atención á diversidade na programación dos contidos, presentándoos en dúas fases: a información xeral e a información básica, que se tratará mediante esquemas, resumos, paradigmas, etc.
2. A atención á diversidade na programación das actividades. As actividades constitúen un excelente instrumento de atención ás diferenzas individuais dos alumnos e as alumnas. A variedade e a abundancia de actividades con distinto nivel de dificultade permiten a adaptación, como dixemos, ás diversas capacidades, intereses e motivacións.

12. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

A priori non se prevé realizar ningunha actividade complementaria e extraescolar, aínda que se xurde a ocasión de facer algunha ao longo do curso na propia localidade, como teatro, cine, exposicións etc..trataríase de aproveitala e facer o posible por levala a cabo.

13. ESTRATEXIAS PARA A LECTURA E CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR

Mentres non teñamos as indicacións da CIUG para a realización das probas de ABAU indicaranse como obras de lectura os escritos máis representativos dos autores que aparecen no currículo da materia

Diálogos, Platón I, Ed. Espasa Calpe

Aristóteles, Ética a Nicómaco, Política.

Santo Agostiño, Del libre arbitrio

San Tomé, Suma Teológica.

René Descartes, Discurso do método, Meditacións metafísicas.

Hume, Investigación sobre o entendemento humano, Sec. 7, parte 2.

Rousseau, Contrato social.

Kant, Crítica da razón pura, Crítica da razón práctica

Marx, La ideoloxía alemá

Nietzsche, La gaya ciencia

Ortega y Gasset, El tema de nuestro tiempo

Wittgenstein, Tractatus logico-philosophicus,